

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická

Literární a publicistická tvorba „aktivisty“ Vojtěcha Roznera
Bakalářská práce

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2022/2023

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení:	Zuzana Holá
Osobní číslo:	H21060
Studijní program:	B0288A090002 Historicko-literární studia
Téma práce:	Literární a publicistická tvorba "aktivisty" Vojtěcha Roznera
Zadávací katedra:	Katedra literární kultury a slavistiky

Zásady pro vypracování

Tato bakalářská práce se zaměří na osobnost a bibliografii Vojtěcha Roznera, spisovatele a publicisty působícího od 20. let minulého století. Text zmapuje jeho literární a publicistickou činnost v historickém, politickém a kulturním kontextu doby, dále se bude soustředit na jeho kulturně-politické působení za první republiky, druhé republiky a protektorátu. Cílem práce je představit Vojtěcha Roznera jako kulturně a politicky činnou osobnost a souborně zachytit jeho bibliografii.

Rozsah pracovní zprávy:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

OPELÍK, Jiří, ed. et al. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. 1. vyd. Praha: Academia, 1985-2008. ISBN 80-200-0797-0.
JANOUSEK, Pavel a kol. *Dějiny české literatury v Protektorátu Čechy a Morava*. Praha: Academia, 2022. ISBN 978-80-200-3377-2.
MED, Jaroslav. *Literární život ve stínu Mnichova (1938-1939)*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2010. ISBN 978-80-200-1823-6.
ANTOŠÍKOVÁ, Lucie, ed. a BRUNOVÁ, Marie, ed. *Všechny vody Čech tečou do Německa?: studie k německé literatuře a kultuře protektorátu*. Praha: Academia, 2020. ISBN 978-80-200-3223-2.
ANTOŠÍKOVÁ, Lucie, ed. *Zatemněno: česká literatura a kultura v protektorátu*. Praha: Academia, 2017. ISBN 978-80-200-2802-0.
ČERVINKA, František. *Česká kultura a okupace*. Vyd. 1. Praha: Torst, 2002. ISBN 80-7215-180-0.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Bc. Kateřina Korábková, PhD.**
Katedra literární kultury a slavistiky

Datum zadání bakalářské práce: **30. března 2023**
Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2024**

doc. Mgr. Jiří Kubeš, Ph.D.
děkan

PhDr. Miroslav Kouba, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. března 2023

Prohlašuji:

Práci s názvem *Literární a publicistická tvorba „aktivisty“ Vojtěcha Roznera* jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 10. 6. 2024

Zuzana Holá

PODĚKOVÁNÍ

Poděkovat bych chtěla především vedoucí své bakalářské práce Mgr. Kateřině Korábkové, Ph.D. za veškerý její čas, který věnovala mnohdy velmi obsáhlým konzultacím tématu. Také jí děkuji za početné rady, podněty a nápady, jakým směrem se při bádání ubírat. V neposlední řadě také děkuji za velkou trpělivost, motivaci a podporu, které se mi od paní doktorky po celou dobu mého výzkumu dostávalo.

Poděkovat bych chtěla i svým nejbližším, kteří mi byli tou největší oporou.

ANOTACE

Cílem bakalářské práce *Literární a publicistická tvorba „aktivisty“ Vojtěcha Roznera* je představení tvůrčí osobnosti tohoto spisovatele, komentované zmapování jeho literární a částečně i publicistické činnosti a sestavení osobní bibliografie. Veškerá autorova aktivita je zasazena do kulturního kontextu doby, ve které Vojtěch Rozner žil a tvořil – tedy do období první republiky, druhé republiky a protektorátu. Práce se věnuje i vlivům a tématům rezonujícím společnostmi, které ovlivnily autorovu činnost. Dále práce představuje skupinu Aktivisté, ve které Rozner působil, periodika, do kterých publikoval, i literární soutěž Nový zítřek z roku 1942, jejímž byl účastníkem. Primárními zdroji je především beletristická a publicistická tvorba Vojtěcha Roznera, stejně jako periodika, která o autorovi psala a reagovala na něho. Všechny postřehy podkládá odborná literatura zabývající se především politicko-kulturním klimatem doby. Východiskem práce je nejen autorova bibliografie a životopis, ale také vývoj obrazu jeho smýšlení o oblasti umělecké, literární i politické.

KLÍČOVÁ SLOVA

Vojtěch Rozner, skupina Aktivisté, kolaborace, Prameny víry, satira, protektorát, první republika, česká literatura

TITLE

Literary and journalistic work of the „activist“ Vojtěch Rozner

ANNOTATION

The objective of the bachelor's thesis, "Literary and Journalistic Works of the Activist Vojtěch Rozner," is to explore and illuminate the creative persona of this influential writer. It provides an annotated overview of his literary contributions and journalistic works, along with a comprehensive personal bibliography. The thesis situates Rozner's work within the cultural context, specifically the periods of the First Republic, the Second Republic, and the Protectorate. It examines the influences and thematic currents that shaped his writings. Furthermore, the thesis introduces the group Aktivisté, the periodicals in which Rozner published, and the literary competition Nový zítřek in 1942, where he was a participant. Primary sources include Rozner's fictional and journalistic works, along with contemporary periodicals that documented and critiqued his contributions. All observations are supported by scholarly literature that primarily examines the political and cultural climate of the time. This thesis

comprises not only Rozner's bibliography and biography but also traces the evolution of his perspectives on artistic, literary, and political matters.

KEYWORDS

Vojtěch Rozner, group Aktivisté, collaboration, Prameny víry, satire, Protectorate, the First Republic, Czech literature

OBSAH

ÚVOD.....	1
1 PŘEDSTAVENÍ VOJTĚCHA ROZNERA.....	4
2 VOJTĚCH ROZNER ZA PRVNÍ REPUBLIKY	10
2.1 Historický kontext doby.....	10
2.1.1 Kulturní a mediální situace v první republice.....	11
2.2 Literární činnost Vojtěcha Roznera za první republiky	15
2.2.1 <i>Nahé objetí v růžích</i>	15
2.2.2 <i>Listy mladé gardě</i>	18
2.2.3 <i>Jedovatý řez</i>	19
2.2.4 <i>Vzpouřa chalup</i>	22
2.2.5 <i>Rozjizvené srdce</i>	26
2.2.6 <i>Povídka Zabité poselství</i>	27
2.2.7 <i>Sarkastický smích</i>	27
2.2.8 <i>Prázdná na nebi</i>	31
2.2.9 <i>Galánečka z Ježova</i>	33
2.2.10 <i>Na ostří čepele</i>	34
2.2.11 <i>Od člověka k člověku</i>	38
2.3 Publicistická činnost Vojtěcha Roznera za první republiky	39
3 VOJTĚCH ROZNER ZA DRUHÉ REPUBLIKY A PROTEKTORÁTU	43
3.1 Historický kontext doby.....	43
3.1.1 Kulturní a mediální situace za druhé republiky a protektorátu.....	47
3.2 Vojtěch Rozner tváří skupiny Aktivisté.....	50
3.2.1 Představení skupiny Aktivisté	50
3.2.2 Almanach a program skupiny Aktivisté	51
3.2.3 <i>Z pasivity poesie k aktivismu</i>	54
3.2.4 Časopis <i>Aktivisté</i> a směřování skupiny	56

3.3 Literární činnost Vojtěcha Roznera za protektorátu	58
3.3.1 <i>Na kraji Moravy</i>	58
3.3.2 <i>Tiché zpovědi</i>	61
3.4 Literární soutěž Nový zítřek	68
3.4.1 Sborník <i>Prameny víry</i>	69
3.4.2 <i>Světla na obzoru</i>	71
3.4.3 Reflexe a přijetí sborníku <i>Prameny víry</i>	74
3.5 Publicistická činnost Vojtěcha Roznera za druhé republiky a protektorátu	75
4 OSUD VOJTĚCHA ROZNERA PO ROCE 1945	78
4.1 Roznerovo vyloučení ze Syndikátu českých spisovatelů	78
4.2 Rozner v procesu s Jiřím Stříbrným	79
4.3 Vojtěch Rozner po roce 1948	82
4.4 Vývoj Roznerova poválečného obrazu	83
ZÁVĚR	90
POUŽITÁ LITERATURA	93
PŘÍLOHY	100

ÚVOD

Vojtěcha Roznera (1905–1991) jsme ke zpracování v předkládané bakalářské práci zvolili proto, že nás zaujal jakožto v podstatě zapomenutá a poměrně kontroverzní postava kulturní scény první poloviny 20. století. Ve své době byl však jako literát, satirik, publicista i redaktor periodik vlivnou osobností podílející se na polemikách ve veřejném prostoru.

Vojtěch Rozner se aktivně věnoval literární tvorbě a publicistické činnosti již ve dvacátých letech minulého století, v těchto aktivitách pokračoval i v období druhé republiky a protektorátu, kdy kolem sebe shromáždil skupinu konzervativně a nacionálně zaměřených spisovatelů. Stal se tak vůdčí osobností literárního uměleckého kruhu Aktivisté, který působil mezi lety 1936–1942. Tato skupina se vyhraňovala proti soudobým proudům a prosazovala optimistický a aktivní přístup k umění, jeho apolitičnost, regionalismus a tíhnutí k tradicím, naopak zavrhovala dekadenci, pesimismus a intelektuální vrstvy. Rozner ve veřejném prostoru napadal tzv. hradní spisovatele, demokratické i komunistické politiky a své názory postupem času vyostřoval ve prospěch nacistické ideologie v Protektorátu Čechy a Morava, což se promítlo do jeho tvorby a publicistických příspěvků, které apelovaly na český prorežimní aktivismus veřejnosti. Pozornost si jistě zaslouží i Roznerův poválečný osud včetně jeho úlohy v procesu s Jiřím Stříbrným doživotně odsouzeným za kolaboraci. Pozoruhodný je také způsob, jakým bylo k některým Roznerovým aktivitám přistupováno po roce 1945, včetně celkové rozporuplnosti autorova poválečného obrazu.

Cílem této bakalářské práce je představení osobnosti Vojtěcha Roznera, komentované zmapování jeho literární činnosti, uvedení do problematiky autorových publicistických aktivit a sestavení výběrové bibliografie. Vzhledem ke standardním požadavkům na rozsah bakalářské práce se zaměříme především na literární část Roznerovy tvorby. Jeho publicistickým aktivitám se budeme věnovat obecněji, a to pro vytvoření komplexního obrazu autora.

Pozornost bude věnována již zmiňovaným Aktivistům a jejich časopisu, také propagandistické literární soutěži Nový zítřek, z níž vzešel sborník *Prameny víry*, který zcela angažovaně podporoval rétoriku nacistické propagandy za protektorátu, a do něhož přispěl svým textem právě i Vojtěch Rozner. Publikování textu tohoto charakteru však nebylo jedinou kompromitující skutečností týkající se Vojtěcha Roznera. Právě proto se cílem této bakalářské práce stává také nastínění otázky vývoje Roznerovy rétoriky a postupného směřování ke kolaboraci s nacistickým režimem.

Předkládaná práce se bude věnovat především satirické, fejetonistické, básnické a románové tvorbě autora, proto budeme pracovat z velké části s primární literaturou. Na základě jejího rozboru a analýzy tak sestavíme obraz Roznerových textů i jejich vývoje. Taktéž se budeme věnovat Roznerovým publicistickým příspěvkům, především těm publikovaným v časopisu *Aktivisté*, nahlédneme ale i do ostatních periodik, do nichž přispíval. Budeme také ve velké míře pracovat s časopiseckými příspěvky dalších publicistů, abychom tak sestavili Roznerův dobový obraz v různých časových obdobích jeho života.

Postřehy a závěry podpoříme odbornou literaturou, tu budeme využívat především při zasazení autorova života a tvorby do potřebného historického a kulturně-historického kontextu. Dnes se jméno Vojtěcha Roznera objeví v odborné literatuře jen výjimečně. Většinou je tomu tak ve spojení s výše zmíněnou a málo známou skupinou Aktivisté. Tato skupina je v odborné literatuře většinou charakterizována jako protiproud v kontextu působení autorů dnes patřících do českého literárního kánonu, kteří byli perzekuováni nacistickým režimem. Rozner bývá zmiňován také ve spojitosti s vlnou novinářského odporu vůči Karlu Čapkovi za druhé republiky.¹

Zřejmě nejkomplexněji se Roznerovi věnuje publikace *Dějiny české literatury v Protektorátu Čechy a Morava*² od Pavla Janouška³, zmíněn je i v knize Jaroslava Meda nazvané *Literární život ve stínu Mnichova (1938–1939)*⁴, dále v publikaci *Zatemněno: česká literatura a kultura v protektorátu*⁵ Lucie Antošíkové a kolektivu, v knize Michala Bauera – *Ideologie a paměť: literatura a instituce na přelomu 40. a 50. let 20. století*⁶ a je mu věnováno i heslo v Lexikonu české literatury.⁷

Obecně lze říci, že ačkoliv na Roznera odborná literatura ještě úplně nezapomněla, jedná se spíše o poznámky, které ve většině případů pouze zjednodušeně připomenou jeho existenci buď jako slováckého spisovatele s citovou vazbou ke krásám Moravy a lidovým tradicím tamějších obyvatel (zcela tak vypouštějí jeho útočnou satirickou tvorbu a spekulativní publicistickou

¹ ROZNER, Vojtěch. Několik poznámek k osobnosti a dílu Karla Čapka. *Aktivisté*, 1938-1939, r. 2., č. 4., s. 4

² Právě tato publikace nás inspirovala k volbě tématu bakalářské práce, neboť předkládá zřejmě doposud nejucelenější informace o Vojtěchu Roznerovi.

³ JANOUŠEK, Pavel a kol. *Dějiny české literatury v Protektorátu Čechy a Morava*. Praha: Academia, 2022.

⁴ MED, Jaroslav. *Literární život ve stínu Mnichova (1938-1939)*. Praha: Academia, 2010.

⁵ ANTOŠÍKOVÁ, Lucie (ed.). *Zatemněno: česká literatura a kultura v protektorátu*. Praha: Academia, 2017.

⁶ BAUER, Michal. *Ideologie a paměť: literatura a instituce na přelomu 40. a 50. let 20. století*. Jinočany: H & H, 2003.

⁷ BLAŽÍČEK, Přemysl. Vojtěch Rozner. In OPELÍK, Jiří, (ed.) a kol. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. Praha: Academia, 2000. s. 1301–1302.

činnost), nebo ho naopak vnímají výhradně jako bezpátečního a prospěchářského kolaboranta. V této práci se pokusíme o propojení těchto obrazů, proto se budeme věnovat Roznerově osobnosti i tvorbě podrobně a z různých hledisek (viz výše). To vše ve snaze vytvořit ucelený obraz tohoto autora.

S ohledem na vymezené téma práce budeme postupovat chronologicky a text práce bude členěn do čtyř kapitol s dalšími dvěma úrovněmi podkapitol. Při rozdělování jednotlivých kapitol se budeme řídit kulturně politickými mezníky 20. století a taktéž Roznerovými aktivitami.

1 PŘEDSTAVENÍ VOJTĚCHA ROZNERA

Začátkem této kapitoly uvedme, že zdrojů věnujících se Roznerovu životu je jen velmi málo a často neuvádějí konkrétní časové údaje. Bývají zároveň poměrně tendenční – především pak předmluva od Oty Dubského k Roznerově knize *Vzpoura chalup*⁸ a moravský časopis *Malovaný kraj*⁹, který se věnuje slováckému regionu. I tak je pro nás Dubského předmluva podstatným zdrojem zachycujícím časovou osu Roznerova života i díla, a to až do roku 1928, kdy byla *Vzpoura Chalup* vydána. *Malovaný kraj*, jak z dále citovaných článků vyplývá, pohlíží na Roznerovo působení pouze v dobrém světle navzdory některým jeho diskutabilním aktivitám, o kterých bude v této práci řeč. Přesto je pro získání životopisných informací o Vojtěchu Roznerovi přínosným zdrojem, neboť doplňuje odbornou literaturu. Není sice objektivní, ale přináší podstatné faktické informace a zároveň demonstruje způsob, jakým byl Rozner prezentován v tisku od devadesátých let 20. století do současnosti. Tomu se však budeme věnovat samostatně ke konci této práce.

Vojtěch Rozner se narodil 23. dubna 1905 v malé obci Uhřice poblíž Kyjova.¹⁰ Obec se nachází v okrese Hodonín náležícím do Jihomoravského kraje. Právě zdejší kraj, jeho zvyky a folklór ve velké míře ovlivnily Roznerovu prozaickou a z části i básnickou tvorbu. Rozner pocházel z rodiny učitele a byl třetím ze sedmi dětí. Jeho otec narukoval po začátku první světové války a starší bratr byl nucen přerušit studium v rámci perzekuce českých studentů gymnázia v Kyjově. Stalo se tak kvůli výtržnostem, kterými studenti gymnázia zneuctili manifest císaře Františka Josefa I.¹¹ Slovácký časopis *Malovaný kraj* však tyto informace opomíjí a pouze uvádí, že se v blíže nespecifikované době Roznerova dětství rodina odstěhovala do obce Hýsly, kde jeho otec od roku 1916 po dobu dalších deseti let vyučoval na tamější škole.¹²

Roku 1917 bylo reálné gymnázium v Kyjově znovu otevřeno a Vojtěch Rozner sem po úspěšném složení zkoušky nastoupil do sekundy. O rok později vznikl Československý stát nezávislý na Rakousku-Uhersku. K této příležitosti mladý Rozner údajně zaslal pozdravnou

⁸ ROZNER, Vojtěch. *Vzpoura chalup: román*. Praha: Přítel knihy, 1928.

⁹ VLASÁKOVÁ, Olga. Měl jsem se kam vracet. *Malovaný kraj: národopisný a vlastivědný časopis Slovácka* 29, 1993, č. 5, s. 13.; -va-. Zapomenutý spisovatel Slovácka Vojtěch Rozner. *Malovaný kraj: národopisný a vlastivědný časopis Slovácka* 43, 2007, č. 5, s. 23.

¹⁰ DUBSKÝ, Ota. Předmluva. In ROZNER, Vojtěch. *Vzpoura chalup: román*. Praha: Přítel knihy, 1928. s. 5.

¹¹ Tamtéž.

¹² -va-. Zapomenutý spisovatel Slovácka Vojtěch Rozner. *Malovaný kraj: národopisný a vlastivědný časopis Slovácka* 43, 2007, č. 5, s. 23.

báseň o dvaceti a jedné sloce prezidentu T. G. Masarykovi,¹³ za tu se mu dle Dubského dostalo děkovného dopisu z Masarykovy kanceláře.¹⁴ Jak uvidíme později, tento Roznerův akt byl poměrně paradoxní vzhledem k radikálním postojům, které dále v období první republiky vůči hradní politice zastával.

Předmluva *Vzpouře chalup* i *Malovaný kraj* se shodují, že Rozner byl vzorným studentem a premiantem třídy. Již během svého středoškolského studia psal a vydával básně i povídky v lokálních časopisech.¹⁵ Nepublikoval tam však pod svým jménem, ale užíval pseudonymů Jaromil Milko a Vojtěch Sylvín, jak uvádí Dubský v předmluvě *Vzpouře chalup* i *Lexikon české literatury*.¹⁶ V kvintě na gymnáziu psal Rozner pravidelně do pražského časopisu *Mladé proudy* a do brněnského časopisu *Mladý venkov*.¹⁷ O rok později měl hotové dvě básnické sbírky nazvané *Zlekané cesty* a *Tuláci*.

Rozner odmaturoval v roce 1924 a následně absolvoval dva semestry na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, dále roku 1925 absolvoval Státní knihovnickou školu.¹⁸ Poté nastoupil na vojenskou službu do slovenského Trenčína, záhy byl po třech měsících propuštěn pro neschopnost výkonu kvůli „přepjaté nervové soustavě“.¹⁹ Rozner se po propuštění z vojenské služby stal roku 1926 prvním odborným knihovníkem v Hodoníně.²⁰ Zde vyšla jeho první básnická sbírka nazvaná *Nahé objetí v růžích: poesie*²¹ u knihkupce Františka Landgráfa.²²

Po roce opět odešel do Prahy a od roku 1927 pracoval pro vydavatelství Tempo. Zde byl redaktorem *Poledního listu*, a to až do roku 1940.²³ Původně ale přišel do hlavního města proto, aby se stal tajemníkem ministra Jiřího Stříbrného, který vlastnil zmiňované vydavatelství

¹³ O této básni se zmiňuje pouze Ota Dubský v předmluvě k Roznerově *Vzpouře chalup*. Jiné nám známé prameny se o této básni nezmiňují a nepodařilo se nám o ní dohledat podrobnější informace.

¹⁴ DUBSKÝ, Ota. Předmluva. In ROZNER, Vojtěch. *Vzpouře chalup: román*. Praha: Přítel knihy, 1928. s. 5.

¹⁵ DUBSKÝ, Ota. Předmluva. In ROZNER, Vojtěch. *Vzpouře chalup: román*. Praha: Přítel knihy, 1928. s. 5; -va-. Zapomenutý spisovatel Slovácka Vojtěch Rozner. *Malovaný kraj: národopisný a vlastivědný časopis Slovácka* 43, 2007, č. 5, s. 23.

¹⁶ DUBSKÝ, Ota. Předmluva. In ROZNER, Vojtěch. *Vzpouře chalup: román*. Praha: Přítel knihy, 1928. s. 5; BLAŽÍČEK, Přemysl. Vojtěch Rozner. In OPELÍK, Jiří, (ed.) a kol. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. Praha: Academia, 2000. s. 1302.

¹⁷ DUBSKÝ, Ota. Předmluva. In ROZNER, Vojtěch. *Vzpouře chalup: román*. Praha: Přítel knihy, 1928. s. 5.

¹⁸ BLAŽÍČEK, Přemysl. Vojtěch Rozner. In OPELÍK, Jiří, (ed.) a kol. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. Praha: Academia, 2000. s. 1301.

¹⁹ DUBSKÝ, Ota. Předmluva. In ROZNER, Vojtěch. *Vzpouře chalup: román*. Praha: Přítel knihy, 1928. s. 6.

²⁰ KUNDRÁTOVÁ, Veronika. Počátky knihovnictví v Hodoníně. *Čtenář* 71, č. 6, 17. 6. 2019, s. 233.

²¹ ROZNER, Vojtěch. *Nahé objetí v růžích: poesie*. Hodonín: František Landgráf, 1926.

²² Tamtéž.

²³ BLAŽÍČEK, Přemysl. Vojtěch Rozner. In OPELÍK, Jiří, (ed.) a kol. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. Praha: Academia, 2000. s. 1301.

Tempo i *Polední list*.²⁴ V roce 1927, kdy Rozner přišel do Prahy, také vyšly autorovy básnické fejetony nazvané *Listy mladé gardě: básnické fejetony: fotografie – skizy: karikatury*.²⁵ V následujícím roce vyšla v Praze sbírka *Jedovatý řez: sloky nactiutřačné, epigramy, satiry, sarkasmy a ironie*²⁶ a také Roznerův první román *Vzpoura chalup*.²⁷ Zde poprvé plně tematizoval venkovské prostředí moravských vesnic, odkud sám pocházel. Jak již bylo řečeno, toto téma ve své další tvorbě nadále hojně využíval.

Následovala sbírka *Rozjizvené srdce: básně*²⁸ z roku 1928 a původně zkonfiskovaná a následně opravená sbírka satirických a útočných básní nazvaná *Sarkastický smích*,²⁹ která vyšla v roce 1930. Rozner dále publikoval dvojdílný román *Prázdná na nebi*³⁰ z roku 1933 a v roce 1935 vydal své pravděpodobně nejznámější dílo nazvané *Galánečka z Ježova: moravská idyla ve dvanácti zpěvech*.³¹

Roku 1937 vydal sbírku *Na ostří čepele: satiry a epigramy*³², v příštím roce vyšla další básnická sbírka *Od člověka k člověku*³³. Roku 1939 byl Rozner podle časopisu *Kolo* zvolen regionální komisí Moravského kola spisovatelů předsedou zastupujícím moravský region.³⁴ Od roku 1940 pak byl postupně zaměstnán v Ústavu lidové práce, v nakladatelství Rodina a v Národní odborové ústředně zaměstnanců.³⁵

V roce 1940 také vyšlo další z Roznerových významnějších děl – byla jím esej z *pasivity poesie k aktivismu*³⁶, ve které autor kritizuje dobové umělecké proudy a snaží se o získání dominantní pozice na umělecké scéně. V této době totiž Rozner působil ve skupině Aktivisté a byl jedním

²⁴ DUBSKÝ, Ota. Předmluva. In ROZNER, Vojtěch. *Vzpoura chalup: román*. Praha: Přítel knihy, 1928. s. 6.

²⁵ ROZNER, Vojtěch. *Listy mladé gardě: básnické fejetony: fotografie – skizy: karikatury*. Praha: Studentská knihtiskárna [nákl. vl.], 1927.

²⁶ ROZNER, Vojtěch. *Jedovatý řez: sloky nactiutřačné, epigramy, satiry, sarkasmy a ironie*. Praha: Edice Linie, 1928.

²⁷ ROZNER, Vojtěch. *Vzpoura chalup: román*. Praha: Přítel knihy, 1928.

²⁸ ROZNER, Vojtěch. *Rozjizvené srdce: básně*. Praha: E. Novák, 1928.

²⁹ ROZNER, Vojtěch. *Sarkastický smích*. Po konfiskaci 2., opr. vyd. Praha: Linie, 1930.

³⁰ ROZNER, Vojtěch. *Prázdná na nebi: román*. Praha: Osvěta, 1933.

³¹ ROZNER, Vojtěch. *Galánečka z Ježova: moravská idyla ve dvanácti zpěvech*. Praha: Nákladem L. Mazáče, 1935.

³² ROZNER, Vojtěch. *Na ostří čepele: satiry a epigramy*. Praha: Vojtěch Rozner, 1937.

³³ ROZNER, Vojtěch. *Od člověka k člověku: Básně*. Praha: V. Petr, 1938.

³⁴ Anonym. Regionální komise Moravského kola spisovatelů. *Kolo* 9, 1939, č. 4/5, s. 72.

³⁵ BLAŽÍČEK, Přemysl. Vojtěch Rozner. In OPELÍK, Jiří, (ed.) a kol. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. Praha: Academia, 2000. s. 1301.

³⁶ ROZNER, Vojtěch. *Z pasivity poesie k aktivismu: esej: s ukázkami aktivistické lyriky a poznámkami*. Praha: František Strnad, 1940.

z jejích předních představitelů.³⁷ Této skupině se v textu budeme věnovat v samostatné kapitole.

Roku 1942 přispěl Vojtěch Rozner do soutěže Nový zítřek povídkou *Světla na obzoru*.³⁸ Z této soutěže následně vzešel sborník *Prameny víry*³⁹ poplatný nacistické ideologii. I tomu se v této práci budeme věnovat samostatně. Během válečných let vyšly ještě dvě Roznerovy knihy – první z nich byl román *Na kraji Moravy*⁴⁰ z roku 1942. Dílo vyšlo znovu v následujících dvou letech – tedy roku 1943 a 1944. Druhou knihou byla sbírka fejetonů *Tiché zpovědi*⁴¹ z roku 1943. Za zmínku také jistě stojí Roznerův překlad díla *Jsem gentleman*⁴², který byl vydán v roce 1944.

V roce 1944 se Rozner vrátil na rodnou Moravu. Zde se chvíli živil jako obchodník s výtvarnými díly.⁴³ O rok později údajně stál při Pražském povstání roku 1945 po boku Alberta Pražáka⁴⁴, tuto informaci však uvádí pouze článek v časopise *Malovaný kraj*.⁴⁵

Po porážce nacistického Německa a konci druhé světové války se Rozner přesunul do Liberce, kde rychle střídal zaměstnání. Nejdříve pracoval jako městský knihovník, od roku 1946 byl matrikářem na liberecké radnici.⁴⁶ Hned 15. května 1945 se konala schůze Syndikátu českých spisovatelů a hudebních skladatelů. Zde se projednávalo vyloučení osob spolupracujících v době okupace s Němci, mezi vyloučenými byl i Vojtěch Rozner. Toto vyloučení zahrnovalo i zákaz jakékoliv publikační činnosti.⁴⁷

³⁷ BLAŽÍČEK, Přemysl. Vojtěch Rozner. In OPELÍK, Jiří, (ed.) a kol. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. Praha: Academia, 2000. s. 1301–1302.

³⁸ ROZNER, Vojtěch. *Světla na obzoru*. In KOLEKTIV. *Prameny víry: patnáct povídek poctěných v soutěži Nový zítřek*. Praha: L. Mazáč, 1943.

³⁹ KOLEKTIV. *Prameny víry: patnáct povídek poctěných v soutěži Nový zítřek*. Praha: L. Mazáč, 1943.

⁴⁰ ROZNER, Vojtěch. *Na kraji Moravy: Román poctěný první cenou Jubilejní literární soutěže Nakladatelského družstva Máje a Světového literárního klubu*. Praha: Světový literární klub, 1942.

⁴¹ ROZNER, Vojtěch. *Tiché zpovědi: kniha fejetonů*. Praha: Pragotisk, 1943.

⁴² MACDONELL, Archibald Gordon. *Jsem gentleman*. Překlad Vojtěch Rozner. Praha: Světový literární klub, 1944.

⁴³ BLAŽÍČEK, Přemysl. Vojtěch Rozner. In OPELÍK, Jiří, (ed.) a kol. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. Praha: Academia, 2000. s. 1301.

⁴⁴ Albert Pražák byl pozitivisticky orientovaný literární historik, který se stal vůdčím představitelem protiokupačních akcí a předsedou revoluční České národní rady (ČNR), která řídila v květnu 1945 Pražské povstání. V této funkci také přijal 8. května kapitulaci německých vojsk a 9. května přivítal sovětskou armádu. MACEK, Emanuel. Albert Pražák In OPELÍK, Jiří, (ed.) a kol. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. Praha: Academia, 2000. s. 1061–1062.

⁴⁵ VLASÁKOVÁ, Olga. Měl jsem se kam vracet. *Malovaný kraj: národopisný a vlastivědný časopis Slovácka* 29, 1993, č. 5, s. 13.

⁴⁶ BLAŽÍČEK, Přemysl. Vojtěch Rozner. In OPELÍK, Jiří, (ed.) a kol. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. Praha: Academia, 2000. s. 1301.

⁴⁷ Anonym. Upozornění divadelním ochotníkům. *Moravský jih: týdeník měst a obcí jižní Moravy* 1, 1945–1946, č. 28, s. 3.

V roce 1947 byl Vojtěch Rozner půl roku držen ve vazbě kvůli zmiňované spolupráci s Jiřím Stříbrným.⁴⁸ S tím byl již od roku 1946 veden proces před Národním soudem kvůli obviněním z udavačství, podpory a propagace nacismu v době protektorátu.⁴⁹ Tato kauza byla úzce spojena právě s Vojtěchem Roznerem a jeho působením u Stříbrného, proto se jí budeme věnovat samostatně ke konci této práce v kapitole 4.2 Rozner v procesu s Jiřím Stříbrným. Nyní jen nastiňme, že v mnoha poválečných zdrojích je Rozner označován za fašistického propagátora a kolaboranta, jinde je tato skutečnost zcela opomíjena, jako například v *Malovaném kraji*⁵⁰, který zachovává autorův obraz v duchu laskavého slováckého rodáka, který kraj proslavil nevinnými verši.

Po svém propuštění v roce 1947 začal Rozner pracovat ve firmě Peuker⁵¹ jako účetní, v letech 1948–1949 byl podomním agentem Moravského kola spisovatelů, následně byl zaměstnán ve firmě Janka⁵², kde vykonával práci skladníka.⁵³ Autor se po nástupu Komunistické strany Československa k moci v roce 1948 stal nepohodlným režimu, článek v časopisu *Malovaný kraj* uvádí, že tomu tak bylo kvůli jeho ironické tvorbě. Údajně právě kvůli té byl odsouzen na „jedenáct let těžkého žaláře a během svého věznění pětkrát unikl smrti v uhelných a uranových dolech.“⁵⁴ *Lexikon české literatury* pouze uvádí, že „od 1951 byl z politických důvodů deset let vězněn.“⁵⁵ Další článek v časopisu *Malovaný kraj* v této souvislosti zmiňuje, že prý „jeho zásluhou je zachován soupis všech vězněných spisovatelů za totalitního režimu, jako byl

⁴⁸ BLAŽÍČEK, Přemysl. Vojtěch Rozner. In OPELÍK, Jiří, (ed.) a kol. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. Praha: Academia, 2000. s. 1301.

⁴⁹ VYKOUPILOV, Libor. *Jiří Stříbrný: portrét politika*. Brno: Masarykova univerzita; Matice moravská, 2003. s. 217–219.

⁵⁰ VLASÁKOVÁ, Olga. Měl jsem se kam vracet. *Malovaný kraj: národopisný a vlastivědný časopis Slovácka* 29, 1993, č. 5, s. 13.

⁵¹ V hesle věnovaném Roznerovi *Lexikon české literatury* tuto firmu blíže nespecifikuje. Vzhledem k Roznerovu poválečnému pobytu na Liberecku se domníváme, že by se mohlo jednat o tiskařskou firmu Roberta Peukera, který v Liberci provozoval tiskárnu, knihvazačství a vydavatelství pod názvem Geschäftsbücherfabrik Robert Peuker, Reichenberg. Viz Robert Peuker, Továrna na obchodní knihy, Liberec. Z historie Vratislavic. *Libea Muzeum*. Online. 2021, 2021-10-21. Dostupné z: <https://www.muzeum-libea.cz/z-historie-vratislavic/robert-peuker-tovarna-na-obchodni-knihy-liberec/>. [cit. 2024-01-20].

⁵² *Lexikon české literatury* ani tuto firmu blíže nespecifikuje.

⁵³ BLAŽÍČEK, Přemysl. Vojtěch Rozner. In OPELÍK, Jiří, (ed.) a kol. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. Praha: Academia, 2000. s. 1301.

⁵⁴ –va-. Zapomenutý spisovatel Slovácka Vojtěch Rozner. *Malovaný kraj: národopisný a vlastivědný časopis Slovácka* 43, 2007, č. 5, s. 23.

⁵⁵ BLAŽÍČEK, Přemysl. Vojtěch Rozner. In OPELÍK, Jiří, (ed.) a kol. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. Praha: Academia, 2000. s. 1301.

například Václav Renč, Václav Prokůpek, Jan Zahradníček a řada dalších.⁵⁶ *Severočeský deník* dokonce hovoří o vykonstruovaném procesu.⁵⁷

Po roce 1960 byl autor rehabilitován. Od svého propuštění i nadále psal, ale žádné z jeho děl již nebylo publikováno.⁵⁸ Bylo tomu tak proto, že mu spolu s propuštěním byla veškerá publikační činnost opět zakázána.⁵⁹ Od roku svého rehabilitování byl zaměstnán na dělnické pozici v liberecké Textilaně.⁶⁰ V Liberci zůstal i po odchodu do důchodu, a to i přes několikrát srdečné návštěvy rodného kraje, kde se opět naplno vrátil k básnické tvorbě, ve které mimo jiné děkoval svým hostitelům. Liberec neopustil, ani když mu byl po roce 1990 navrácen dům v Praze.⁶¹

Zdá se, že některé regionální tiskoviny na tohoto spisovatele nezapomněly ani v období jeho nečinnosti. Například západočeský deník *Nová pravda* či již zmiňovaný *Severočeský deník* mu roku 1990 srdečně popřály k osmdesátým pátým narozeninám,⁶² a to s jistou dávkou emocí a patosu. Rozner zemřel o rok později v Liberci dne 20. dubna 1991.⁶³

⁵⁶ VLASÁKOVÁ, Olga. Měl jsem se kam vracet. *Malovaný kraj: národopisný a vlastivědný časopis Slovácka* 29, 1993, č. 5, s. 13.

⁵⁷ V. P. Nestor českých spisovatelů. *Severočeský deník* 2, 1991, č. 28, 2. 2. – 3. 2. 1991, s. 9.

⁵⁸ –va-. Zapomenutý spisovatel Slovácka Vojtěch Rozner. *Malovaný kraj: národopisný a vlastivědný časopis Slovácka* 43, 2007, č. 5, s. 23.

⁵⁹ VLASÁKOVÁ, Olga. Měl jsem se kam vracet. *Malovaný kraj: národopisný a vlastivědný časopis Slovácka* 29, 1993, č. 5, s. 13.

⁶⁰ BLAŽÍČEK, Přemysl. Vojtěch Rozner. In OPELÍK, Jiří, (ed.) a kol. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. 1. Praha: Academia, 2000. s. 1301.

⁶¹ –va-. Zapomenutý spisovatel Slovácka Vojtěch Rozner. *Malovaný kraj: národopisný a vlastivědný časopis Slovácka* 43, 2007, č. 5, s. 23.

⁶² (jpk). Gratulace V. Roznerovi. *Nová Pravda*, 1990, č. 149, 27. 6. 1990, s. 5; DAM, Vítězslav. Dopis V. Roznerovi k jeho pětadesátým narozeninám. *Severočeský deník*, 1990, č. 19, 24. 4. 1990, s. 5.

⁶³ –va-. Zapomenutý spisovatel Slovácka Vojtěch Rozner. *Malovaný kraj: národopisný a vlastivědný časopis Slovácka* 43, 2007, č. 5, s. 23.

2 VOJTĚCH ROZNER ZA PRVNÍ REPUBLIKY

2.1 Historický kontext doby

Roku 1905, kdy se Vojtěch Rozner narodil, náležely České země Rakousku-Uhersku. Bylo to období vrcholících vývojových procesů dlouhého 19. století, které bylo charakteristické nejen industrializací a technologickým pokrokem, ale také výraznými změnami a posuny společenskými, politickými i kulturními.⁶⁴ Během 19. století sílí nacionalismus vedl až k rozpadu monarchie a vzniku samostatného Československého státu. Nejdříve si ale musela Evropa projít táhlými a krvavými zákopovými boji první světové války, která „vzešla z celého systému rozporů mezi mocenskými bloky. Šlo o válku dobyvačnou, která měla buď zásadně změnit, nebo potvrdit dosavadní rozložení sil, udržet či získat kolonie a trhy.“⁶⁵ Válečná léta obyvatelstvo výrazně poznamenala a téma války bylo ještě dlouho zpracováváno v umělecké tvorbě, což platí i pro Roznerovu prozaickou tvorbu, jak bude řečeno později.

Rakousko-Uhersko, jedna ze dvou centrálních mocností spolu s Německem, světovou válku prohrálo a jeho rozpad byl nevyhnutelný. Situaci nepomohlo ani chování rakouských úřadů k nespokojené české společnosti. Kvůli tomu výrazně sílilo české národní cítění a představy o rozbití habsburské monarchie se radikalizovaly.⁶⁶ Ke slovu se tak dostali Tomáš Garrigue Masaryk, Edvard Beneš, Milan Rastislav Štefánik a další, kteří byli aktivní již v předchozích letech. Založili Československou národní radu, organizovali domácí odboj a získávali na svou stranu představitele Dohody.⁶⁷

Dne 28. října 1918 byla v odpoledních hodinách na Václavském náměstí v Praze vyhlášena samostatnost Československého státu,⁶⁸ jehož vznik „byl českou společností vnímán jako zasloužené vítězství, jako splnění odvěkého snu, jako odplata za dávné křivdy a bezpráví, jako začátek nových dějin.“⁶⁹ Ideálem se stala demokracie a humanita, která měla být odpovědí na autoritativní monarchismus Rakouska-Uherska.⁷⁰ V této době se rozvíjely principy demokracie

⁶⁴ LENDEROVÁ, Milena, JIRÁNEK, Tomáš a MACKOVÁ, Marie. *Z dějin české každodennosti: život v 19. století*. Vydání druhé, doplněné. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2017. s. 11–18.

⁶⁵ BĚLINA, Pavel. *Dějiny zemí Koruny české II*. Čtvrté vydání. Litomyšl: Paseka, 1997. s. 139.

⁶⁶ Tamtéž, s. 141 a 144.

⁶⁷ Tamtéž, s. 142.

⁶⁸ Tamtéž, s. 147.

⁶⁹ HÁJKOVÁ, Dagmar a HORÁK, Pavel. Předmluva. In HÁJKOVÁ, Dagmar, (ed.) a HORÁK, Pavel, (ed.) *Republika československá: 1918–1939*. Praha: NLN, s.r.o., 2018. s. 7.

⁷⁰ BĚLINA, Pavel. *Dějiny zemí Koruny české II*. Čtvrté vydání. Litomyšl: Paseka, 1997. s. 148.

a modernity, výrazná byla víra v pokrok a snaha o vymezení nových tradic.⁷¹ Zároveň zde ale stále zůstávaly některé palčivé otázky, mezi nimi i otázka uspořádání národnostních poměrů nově vymezených hranic a česko-německých vztahů. Šlo také o chudobu, migraci i častou sociální revoltu, mnohdy krvavě završenou.⁷² Československo mělo závažné hospodářské a politické problémy,⁷³ navíc byl humanistický ideál narušován konfrontací s extrémně pravicovými i levicovými totalitními ideologiemi existujícími v evropském prostoru.⁷⁴

První republika, jak je období fungování tohoto státního celku označováno, existovala dvacet let. Zanikla podpisem mnichovské dohody ze dne 30. září 1938 a překročením československých hranic německými vojsky následujícího dne.⁷⁵ Tato událost výrazně pošramotila nově nabytou českou hrdost a předznamenala budoucí tragické události.⁷⁶

2.1.1 Kulturní a mediální situace v první republice

Podmínky pro rozvoj české kultury byly za první republiky příznivé už jen díky demokratickému zřízení, které nebránilo umělecké svobodě a mnohotvárnosti.⁷⁷ Obecně lze říci, že rozmach kulturního života byl v meziválečné Evropě v kontrastu s nikterak příznivou ekonomickou situací a mezinárodními vztahy.⁷⁸ V nově vzniklé republice hrálo velkou roli posílení českého a slovenského národního sebevědomí. Posílilo se tak i sebevědomí umělců, kteří měli lepší vyhlídky na uplatnění poté, co se mohli odpoutat od dominujícího cizího, především německého, živlu.⁷⁹

Kultura již tak nespokojených sudetoněmeckých obyvatel se zde stala sekundární a zaujímal defenzivní postavení. Měla pouze regionální význam a rozvíjela především vlastenecký román řazený k ruralismu.⁸⁰ Propojení ruralismu s touto prací je poměrně problematické, neboť se Roznerovy prozaické texty danému směru myšlenkově podobají – ať už láskou

⁷¹ HÁJKOVÁ, Dagmar a HORÁK, Pavel. Předmluva. In HÁJKOVÁ, Dagmar, (ed.) a HORÁK, Pavel, (ed.) *Republika československá: 1918–1939*. Praha: NLN, s.r.o., 2018. s. 8.

⁷² Tamtéž, s. 15.

⁷³ BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. 2., upravené a doplněné vydání. Praha: Grada, 2019. s. 156.

⁷⁴ BĚLINA, Pavel. *Dějiny země Koruny české II*. Čtvrté vydání. Litomyšl: Paseka, 1997. s. 151.

⁷⁵ GEBHART, Jan a KUKLÍK, Jan. *Druhá republika 1938–1939: svár demokracie a totality v politickém, společenském a kulturním životě*. Praha: Paseka, 2004. s. 15.

⁷⁶ HÁJKOVÁ, Dagmar a HORÁK, Pavel. Předmluva. In HÁJKOVÁ, Dagmar, (ed.) a HORÁK, Pavel, (ed.) *Republika československá: 1918–1939*. Praha: NLN, s.r.o., 2018. s. 8.

⁷⁷ BĚLINA, Pavel. *Dějiny země Koruny české II*. Čtvrté vydání. Litomyšl: Paseka, 1997. s. 191.

⁷⁸ BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. 2., upravené a doplněné vydání. Praha: Grada, 2019. s. 153.

⁷⁹ BĚLINA, Pavel. *Dějiny země Koruny české II*. Čtvrté vydání. Litomyšl: Paseka, 1997. s. 191.

⁸⁰ Tamtéž, s. 193.

k národu, rodnému kraji, vyzdvihováním vesnických tradic či obecně opěvováním vesnických hodnot, mentality a semknutosti místních obyvatel. Dále i tematizací těžké práce chudých lidí. Sám Rozner se ale k ruralismu nikdy nepřihlásil, naopak ho kritizoval ve své eseji *Z pasivity poesie k aktivismu*⁸¹ z roku 1940.

V období první republiky se naplno projevilo moderní umění, které se rozvíjelo již od konce předchozího století. To kladlo důraz na autorskou subjektivitu a individualismus i experimentální tvorbu. Nově vznikající směry začaly mít programový charakter. Objevil se hravý a protiválečný dadaismus, na který „ve dvacátých letech navázal surrealismus, jež kladl důraz na osvobození podvědomí jako cestu k osvobození mysli.“⁸² Rozvíjel se funkcionalismus definovaný účelností, který se projevoval především v architektuře, ale také v lingvistice či literární vědě.⁸³ Českým pokusem o vlastní literární směr byl poetismus, jehož manifest sepsal a vydal v roce 1928 Karel Teige.⁸⁴ Tyto nové směry rezonující společností ovlivnily ve velké míře i Vojtěcha Roznera. Zároveň ho ale také podněcovaly k nelitostné satíře, jak vyplývá z autorovy tvorby, které se budeme věnovat v následující kapitole.

Dále se objevuje proletářská poezie, legionářská próza, psychologická próza či katolická literatura, charakteristická je i tvorba německojazyčných autorů.⁸⁵ Škála uměleckých směrů meziválečného období byla však ještě pestřejší.⁸⁶ Častým jevem bylo propojování uměleckých oblastí, což lze demonstrovat například tím, že se literární tvůrci běžně angažovali jako žurnalisté. Docházelo tak i ke stírání hranic mezi uměleckým a politickým vyjádřením ve veřejném prostoru.⁸⁷ Z tohoto období nelze opomenout demokraticky smýšlejícího prozaika, dramatika a novináře Karla Čapka, který působil v *Lidových novinách*.⁸⁸ Čapek patřil spolu s literárním kritikem Františkem Xaverem Šaldou do kosmopolitního proudu. K Čapkovi se během sledování Roznerovy činnosti ještě vrátíme, neboť ho Rozner ve svých textech často napadal. Šalda se vyhraňoval proti „malosti a provinciálnosti v české kultuře a jeho literární polemiky brojily i proti politikaření v umění.“⁸⁹ Pro účely této práce nastiňme, že toto

⁸¹ ROZNER, Vojtěch. *Z pasivity poesie k aktivismu: esej: s ukázkami aktivistické lyriky a poznámkami*. Praha: František Strnad, 1940.

⁸² BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. 2., upravené a doplněné vydání. Praha: Grada, 2019. s. 153.

⁸³ Tamtéž.

⁸⁴ Tamtéž, s. 157.

⁸⁵ Tamtéž.

⁸⁶ Tamtéž, s. 153.

⁸⁷ Tamtéž, s. 158.

⁸⁸ Tamtéž, s. 158.

⁸⁹ BĚLINA, Pavel. *Dějiny země Koruny české II*. Čtvrté vydání. Litomyšl: Paseka, 1997. s. 194.

přesvědčení bylo v přímém rozporu s rétorikou Vojtěcha Roznera. Ten sice sdílel alespoň tezi oproštění literatury od politiky, jak o tom sám píše v eseji o uměleckém smýšlení Aktivistů s názvem *Z pasivity poesie k aktivismu*,⁹⁰ této teze se ale sám nedokázal držet. I pro Roznera platilo zmiňované propojení literární a žurnalistické činnosti a jeho politické vyjádření literární formou je výrazné.

Pro téma této práce je důležité zmínit, že meziválečná doba bývá označována za „zlatý věk“ české i československé žurnalistiky, kterou určovaly, jak uvádí publikace *Republika československá: 1918–1939*, „demokratické poměry, rozsáhlá svoboda tisku, vysoký kulturní standard obsahu novin, propojení s literaturou či působení vzdělaných žurnalistických osobností a publicistů.“⁹¹ Jak ale publikace jedním dechem dodává, toto přesvědčení je ovlivněno jistou idealizací a prvorepubliková žurnalistika navazovala na koncept tiskového práva vytvořený již za monarchistického Rakouska-Uherska.⁹² Tisk byl sice demokratický, ale omezením se nevyhnul, jak zmiňuje publikace *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*: „Ústava Československa z roku 1920 sice zaručovala svobodu tisku, ovšem v mezích platných zákonů, které různým způsobem regulovaly fungování periodického tisku a médií vůbec.“⁹³ Za určitých podmínek tedy fungoval dozor nad vydávanými tiskovinami, jejichž výtisky procházely kontrolou odpovědných státních úřadů. To se dělo ve spojitosti se zákonem na ochranu republiky a za účelem domnělé morální ochrany obyvatelstva či potírání extremistických názorů.⁹⁴ K této úrovni kontroly se ve svých útočných epigramech vyjadřoval právě i Vojtěch Rozner, jehož satira byla mnohdy zachycena cenzurou kvůli explicitním útokům nejen na vrcholné představitele státu.

Ve třicátých letech se pak objevují další zákony reagující na hrozby ze sousedního nacistického Německa.⁹⁵ Tisk byl zároveň výrazně provázaný s jednotlivými politickými stranami, jejichž zájmy sledoval, a často míval regionální charakter. Byl mnohdy

⁹⁰ ROZNER, Vojtěch. *Z pasivity poesie k aktivismu: esej: s ukázkami aktivistické lyriky a poznámkami*. Praha: František Strnad, 1940.

⁹¹ HÁJKOVÁ, Dagmar, (ed.) a HORÁK, Pavel, (ed.) *Republika československá: 1918–1939*. Praha: NLN, s.r.o., 2018. s. 293.

⁹² Tamtéž, s. 293–294.

⁹³ BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. 2., upravené a doplněné vydání. Praha: Grada, 2019. s. 166.

⁹⁴ Jednotlivým regulačním normám a tiskovým zákonům se více věnuje publikace BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. 2., upravené a doplněné vydání. Praha: Grada, 2019.

⁹⁵ BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. 2., upravené a doplněné vydání. Praha: Grada, 2019. s. 167.

nacionalistický, někdy přehnaně frázovitý, didaktický, jindy výrazně bulvární.⁹⁶ Takové charakteristice z velké části odpovídala i produkce vydavatelství Tempo, v jehož tiskovinách byl Vojtěch Rozner redaktorem.

Od druhé poloviny dvacátých let se mediální prostor začínal modernizovat po technologické i redakční stránce a rozšířil se i počet čtenářů.⁹⁷ Konkrétně se zlepšila grafická úroveň tiskovin⁹⁸ a začaly se hojně využívat fotografie, především v bulvárnějších plátcích.⁹⁹ Dále se utvářely vhodné podmínky pro odborný zájem o mediální dění, o kterém vycházely vzdělávací a publicistické publikace, které se zabývaly i funkcí médií ve společnosti.¹⁰⁰ Rozvoj médií ve druhé polovině dvacátých let zajistil radikální zvýšení počtů vycházejících čísel. To se týkalo například produkce vydavatelství Melantrich, Novina a také společnosti Tempo¹⁰¹ již zmiňovaného Jiřího Stříbrného, v jehož tiskovinách pracoval Vojtěch Rozner. *Polední list* byl ve své době – přesněji ve druhé polovině třicátých let – jedním ze tří největších českých deníků spolu s *A-Zet* a *Národní politikou*.¹⁰²

V rámci komplexnějšího pojetí Roznerovy tvorby uveďme i další kulturní kontext, který se výrazně promítl do autorových raných básní – především do jeho první vydané sbírky *Nahé objetí v růžích: poesie*.¹⁰³ Ve dvacátých letech totiž slavil velký úspěch film jako „nové“ umění. Nejdříve šlo o němý film dnes spojovaný například s ikonickými groteskami Charlese Chaplina z americké produkce, úspěch měl i francouzský filmový impresionismus či německý expresionismus.¹⁰⁴ Ve druhé polovině dvacátých let byl zaveden i zvukový film.¹⁰⁵ Důležitější však bylo zahájení rozhlasového vysílání, které se pro veřejnost poprvé uskutečnilo 18. května 1923.¹⁰⁶ Vojtěch Rozner tak s nadšením reagoval na tyto nové vymoženosti a technologie i celkové zrychlení doby, o čemž bude řeč v kapitole 2.2.1 *Nahé objetí v růžích*.

⁹⁶ HÁJKOVÁ, Dagmar, (ed.) a HORÁK, Pavel, (ed.) *Republika československá: 1918–1939*. Praha: NLN, s.r.o., 2018. s. 293–294.

⁹⁷ Tamtéž.

⁹⁸ BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. 2., upravené a doplněné vydání. Praha: Grada, 2019. s. 159.

⁹⁹ Tamtéž, s. 161.

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 188–189.

¹⁰¹ HÁJKOVÁ, Dagmar, (ed.) a HORÁK, Pavel, (ed.) *Republika československá: 1918–1939*. Praha: NLN, s.r.o., 2018. s. 295–296.

¹⁰² Tamtéž, s. 296.

¹⁰³ ROZNER, Vojtěch. *Nahé objetí v růžích: poesie*. Hodonín: František Landgráf, 1926.

¹⁰⁴ BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. 2., upravené a doplněné vydání. Praha: Grada, 2019. s. 154.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 155.

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 183.

2.2 Literární činnost Vojtěcha Roznera za první republiky

Nyní navážeme na první kapitolu, ve které jsme si osobnost Vojtěcha Roznera představili v chronologickém přehledu životopisných událostí i vydávaných děl. Zde se budeme podrobně věnovat autorovým literárním textům publikovaným za první republiky. Roznerova jednotlivá díla budeme pro větší přehlednost analyzovat v samostatných podkapitolách a sestavíme tak obraz celkového vývoje autorovy tvorby.

Začátkem připomeňme, že autor už během studia na gymnáziu publikoval povídky a básně pod pseudonymy Jaromil Milko a Vojtěch Sylvín, jak uvádí Dubský v předmluvě *Vzpourey chalup* i *Lexikon české literatury*.¹⁰⁷ Tato tvorba vycházela v lokálních časopisech, Rozner měl pravidelně přispívat do pražského časopisu *Mladé proudy* a do brněnského časopisu *Mladý venkov*.¹⁰⁸ Konkrétní dohledání jednotlivých Roznerových příspěvků do těchto časopisů je však nad rámec této práce. Dubský v předmluvě o Roznerovi také píše, že „jako oktáván měl již hotovy dvě ucelené sbírky básní.“¹⁰⁹ Tyto dvě sbírky nazvané *Zlekané cesty* a *Tuláci*¹¹⁰ se nám však nepodařilo dohledat a pravděpodobně nebyly vydány, případně vyšly až později pod jiným názvem, neboť o nich nikde jinde zmínku nenajdeme.

2.2.1 *Nahé objetí v růžích*

Prvním literárním dílem, o kterém můžeme s jistotou říci, že bylo Vojtěchem Roznerem vydáno, je sbírka básní *Nahé objetí v růžích: poesie*.¹¹¹ Tato sbírka vyšla zjara v roce 1926 v Hodoníně u Františka Landgráfa.¹¹² Ota Dubský sbírku označil za „knížku odvážných básní, lyriky a ironie.“¹¹³ Rozvernou pestrobarevnou obálku tematizující název sbírky ilustroval Roznerův hodonínský vrstevník Bedřich Saňa. Vydání obsahuje i kresbu autora portrétu, kterou uvádíme v přílohách.

Sbírka má čtyři stylisticky poměrně nesourodé části a jeví se jako snaha o básnický experiment nezatížený hlubokými významy. Básně mezi sebou nejsou blíže významově

¹⁰⁷ DUBSKÝ, Ota. Předmluva. In ROZNER, Vojtěch. *Vzpourey chalup: román*. Praha: Přítel knihy, 1928. s. 5.; BLAŽÍČEK, Přemysl. Vojtěch Rozner. In OPELÍK, Jiří, (ed.) a kol. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. Praha: Academia, 2000. s. 1302.

¹⁰⁸ DUBSKÝ, Ota. Předmluva. In ROZNER, Vojtěch. *Vzpourey chalup: román*. Praha: Přítel knihy, 1928. s. 5.

¹⁰⁹ Tamtéž.

¹¹⁰ Tamtéž.

¹¹¹ ROZNER, Vojtěch. *Nahé objetí v růžích: poesie*. Hodonín: František Landgráf, 1926.

¹¹² František Landgráf pocházel z Kyjova a navštěvoval stejné gymnázium jako Rozner. V roce 1925 převzal knihkupectví v Hodoníně. Zajímavostí je, že se již v roce 1939 aktivně zapojil do protinacistického odboje. Viz Fr. Landgráf. Online. *Slovník českých nakladatelství 1849-1949*. 04. 1. 2017. Dostupné z: <https://www.slovník-nakladatelství.cz/nakladatelství/fr-landgraf.html>. [cit. 2024-01-24].

¹¹³ DUBSKÝ, Ota. Předmluva. In ROZNER, Vojtěch. *Vzpourey chalup: román*. Praha: Přítel knihy, 1928. s. 6.

propojené, společně ale utvářejí charakteristiku Roznerova raného přístupu k umění. První část nazvaná *Trochu abecedy* s mottem „Hledáme novou krásu“ je toho příkladem. Autor postupuje dle vybraných písmen abecedy – každá jednotlivá báseň je tedy na téma jednoho slova začínajícího na příslušné písmeno. Tematizovány jsou všední věci, často jde o dobově aktuální prvek každodenního světa mladé generace – automobil, kino, Charlie Chaplin, hudba a další.

Básně působí rozverně, projevuje se zde zájem o ženy, milenky, mladou lásku a radosti mládí. Zároveň ale sbírka zobrazuje také význam materiálních hodnot a chudobu, která, jak již bylo v historickém kontextu doby nastíněno, byla aktuálním tématem. Mimo to však celá sbírka neustále připomíná, že je oslavou pozornosti obrácené ke zmiňovaným každodenním maličkostem.

Místy se objevují náznaky metaforičnosti a uměleckých připodobnění vycházejících z asociativního přenášení vnitřních významů a vlastností zvoleného tématu, ale většinou jsou významy básní jednoduché a vyznívají jako prázdné fráze – příkladem citujme báseň *Keř*: „Dřevěné ruce moderní ženy / do oken nebes / otevřené. / Za parného dne / poslouží přístřeším, / jež nad hlavou / se klene.“¹¹⁴ Tento dojem je umocněn i jednoduchým, nijak květnatým jazykem. Po jazykové i významové stránce lze pozorovat častá klišé jako „dvě křišťálové studánky / pohledem mění se / v hloubku tůně.“¹¹⁵ Verše působí lehce, svižně, rým je jednoduchý a nepravidelný. Dynamika veršů je proměnlivá, rytmičné přechody jsou výrazné, přesto text často sklouzává k výrazné melodičnosti.

Druhá část sbírky nazvaná *Prostá vůně: básně v próse* je věnovaná Karlu Bodlákovi a má motto „Time is money“. Tematizuje „nové umění“, proměnlivost a rychlé plynutí času kupředu. Umění je tu vnímáno jako „šat života“, který rychle vyjde z módy, jako cosi zaprášeného ve starých skříních, co nestíhá kvapné tempo života.¹¹⁶ Tematizované rychlosti je přizpůsobena i strohost vět. Lyrický subjekt je plný silných dojmů také z uměleckého pokroku – z filmu, biografu či fotografie a i v této části sbírky se setkáváme s radostmi života. Výpovědní hodnotu tak lze spatřovat v obrazu toho, jak mladý Rozner dvacátých let 20. století vnímal technologický a umělecký posun. To přenesl do autorské stylizace, která se velmi podobá směřování k futurismu.

¹¹⁴ ROZNER, Vojtěch. *Nahé objetí v růžích: poesie*. Hodonín: František Landgráf, 1926. s. 9.

¹¹⁵ Tamtéž, s. 11.

¹¹⁶ Tamtéž, s. 19–20.

Třetí část autorovy vydané prvotiny nese název *Život v hrsti*, mottem je fráze „Život a život“. Autor pracuje podobným způsobem jako v první části, věnuje se každodennostem života, do kterých jsou přenášeny pocity a asociace. V tomto bodě sbírka potemňuje a věnuje se – spíše než radostem života – opaku. Básně propojuje motiv smutku, křehkost duše, naděje i umírání. Vidíme zde prostředí nemocnice, vojenského blázince, smrt krásné dívky i hrůzy války, ve které se ocitá postava lyrického subjektu. Mezi těmito obrazy se ale opět vyskytují i ty dobře známé z předchozích částí – mladá láska a milenky, cesty vlakem a plynutí času. To se projevuje v opakovaném zobrazování roční i denní doby v propojení s předkládanými pocity. Frázovité obraty tady nejsou již tak intenzivní, verš se prodlužuje. Vnitřní nálady lyrického subjektu jsou přenášeny do vnímání okolního prostředí, důraz je kladen na smyslové vnímání prostředí v daném okamžiku. Typickou figurou je epizeuxis sloužící jako refrén.

Poslední část *Rozvedený film* je věnována A. C. Norovi. Zde je nejvýraznější experiment s textem. Báseň *Rádio* je pojata jako drama, obsahuje repliky jednotlivých postav a děj. Experimentálnost dokládá hra s grafickou stránkou textu i Roznerova typická melodičnost přecházející až k postupnému rozpadu textu. Dobová aktuálnost textů je zřejmá – jak již bylo řečeno v kapitole věnované historickému kontextu doby, rozhlasové vysílání bylo novinkou a Rozner zde užívá právě téma nově vzniklého Radiojournalu. I báseň *Praha* nese znaky grafického experimentu s textem. Verš se rozpadá až do prostého řetězení slov a postřehů, v tomto výčtu je znatelný rytmus. Tematizována je živost světla, reklama, hudba, ženy, důležitý je dojem z prostředí. Opět je zde práce s asociacemi a volnou návazností. Následují básně tematizující poezii, umění a přírodu s důrazem na smyslové vnímání.

Roznerova první sbírka je zcela nepochybně ovlivněna českým poetismem, se kterým přišli roku 1923 Vítězslav Nezval a Karel Teige. Mezi další autory, kteří jsou k poetismu řazeni, patří i Jaroslav Seifert, Konstantin Biebl, Vilém Závada ve své rané tvorbě a František Halas.¹¹⁷ Všimněme si, že se (až na poslední dva) k těmto osobnostem Rozner neustále vrací. Autora s tímto směrem spojuje vyhraňování se proti starší literární tradici, důraz na spontánnost, fantazii a hravost veršů. Také se zcela očividně vymezuje proti myšlenkovému zatížení a přílišné květnatosti a metaforičnosti a pracuje s obrazotvorností a asociacemi. Má zálibu v rychlosti, kterou sdílí poetismus s futurismem.¹¹⁸ Prvky futurismu se u Roznera objevují například v básni *Praha*, kde zobrazuje ruch velkoměsta a v experimentální básni

¹¹⁷ NEZVAL, Vítězslav. *Moderní básnické směry*. 7. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1989. s. 178.

¹¹⁸ Tamtéž. 178–181.

Rádio. Futuristické tendence se u něho projevují hlavně v tématech rychlosti, technologie a pokroku.

2.2.2 *Listy mladé gardě*

Druhou sbírkou, kterou Vojtěch Rozner vydal, jsou básnické fejjetony nazvané *Listy mladé gardě: básnické fejjetony: fotografie – skizy: karikatury*.¹¹⁹ Ty dle Oty Dubského vyšly brzy poté, co se Vojtěch Rozner přestěhoval do hlavního města.¹²⁰ Sbíрка byla vytištěna ve Studentské knihtiskárně na adrese Jungmannova 21, Praha II.¹²¹ Dílo vyšlo vlastním nákladem autora v dubnu 1927 v celkovém počtu 300 výtisků.¹²² Sbíрка je věnována „památce mrtvých bojovníků nového slova: Jaroslava Hůlky, Jiřího Haussmanna, Jiřího Wolkera, Bartoše Vlčka a literárním přátelům.“¹²³

Dílo má dvě části – první nese název *Adresa* a obsahuje pouze jednu báseň nazvanou *Mladá garda*, která objasňuje pojmenování celé sbírky a angažované přihlášení k těmto „nadějným mladým umělcům a literátům moderní doby.“¹²⁴ Stejně jako v předchozí Roznerově sbírce se zde zrcadlí to, jak mladý Rozner stylizující se do básníka vnímal svou generaci. Tématem jsou pro něho kavárny, spolky, ženy, touhy a ideály navzdory majetkovým nedostatkům: „Máme své kavárny / a máme své holky. / Rodíme knihy, časopisy / a literární spolky.“¹²⁵ V neposlední řadě básně vyjadřuje pocit, že mladým umělcům patří život i svět, jak vyplývá z následujících veršů: „Mládí nás přehouplo sotva / přes dvacet let. / Patří nám život, / patří nám svět.“¹²⁶

Druhá část je pojmenovaná *Listy* a autor úvodem cituje Vítězslava Nezvala: „My jsme ta garda uličníků, / atleti, básníci a kurvy / v jednom šiku.“¹²⁷ Hned první báseň je Nezvalovi věnovaná a odkazuje se zde i na poetismus.¹²⁸ Napříč sbírkou se objevují básníci, kritici, malíři, prozaikové i režiséři. Například Karel Teige, Jaroslav Seifert, Josef Šíma, Josef Götz, Lev Blatný, A. C. Nor, Konstantin Biebl, Josef Knap, A. M. Píša, Vladislav Vančura, Zdeněk

¹¹⁹ ROZNER, Vojtěch. *Listy mladé gardě: básnické fejjetony: fotografie – skizy: karikatury*. Praha: Studentská knihtiskárna [nákl. vl.], 1927.

¹²⁰ DUBSKÝ, Ota. Předmluva. In ROZNER, Vojtěch. *Vzpouza chalup: román*. Praha: Přítel knihy, 1928. s. 6.

¹²¹ ROZNER, Vojtěch. *Listy mladé gardě: básnické fejjetony: fotografie – skizy: karikatury*. Praha: Studentská knihtiskárna [nákl. vl.], 1927. Tiráž.

¹²² Tamtéž.

¹²³ ROZNER, Vojtěch. *Listy mladé gardě: básnické fejjetony: fotografie – skizy: karikatury*. Praha: Studentská knihtiskárna [nákl. vl.], 1927. s. 3.

¹²⁴ Tamtéž, s. 7.

¹²⁵ Tamtéž.

¹²⁶ Tamtéž.

¹²⁷ Tamtéž, s. 9.

¹²⁸ Tamtéž, s. 11.

Kalista, Vilém Závada, E. F. Burian, Jan Čep, Bedřich Fučík a další významné osobnosti. Objevují se zde zmínky o *Hostu*, *Lidových novinách*, *Osvobozeném divadle* či *Rozpravách Aventina*.

Místy je autor nevybíravě kritický a satirický, často jsou znatelné náznaky cynismu, jindy autor až přehnaně chválí. Občas se zdá, že básník pouze vytváří jednoduché asociační verše k veřejné či osobní rovině daného člověka. Jednotlivě nelze tyto básně posuzovat v širokém kontextu, neboť ani poučený čtenář neprohlédne veškerý kontext, který hraničí s bulvárem. Zajímavým prvkem je, že zde Rozner kritizuje autory užívající pseudonym, ačkoliv pod ním sám často publikoval například v časopisu *Aktivisté*. Charakteristickým znakem Roznerovy tvorby je i to, že opakovaně vkládá do sbírek básně o sobě samém nebo se na svou vlastní osobu odkazuje. Uvedme zde pro ilustraci báseň *Vojtěchu Roznerovi*: „Básníku Vojtěchu Roznere, / já se ti divím, / že můžeš sám sobě / také dopis psát. / Básně píšeš, děvčata tě milují / a to ti ještě nestačí. / Tobě na hrob zlatá slova / musíme dát trochu jinačí: / Zde leží básník, / jenž měl všecy stejně rád. / a proti¹²⁹ nikdy nevěděl, / koho napřed objímat.“¹³⁰

Shrnutím lze říci, že poetika mladého Vojtěcha Roznera jako začínajícího literáta byla v jeho prvních dvou sbírkách v duchu pozitivity a radosti ze života. Nejčastěji užíval témata jako mládí, láska, umění a pokrok. Pochopitelně musíme o této tvorbě uvažovat v mezích možné autorské stylizace či pouhé snahy napodobit populární směry doby. Pro přiřazení Roznerových textů k jednotlivým směrům slouží jako indicie i autoři, které ve svých básních tematizuje kladným způsobem – a to i opakovaně napříč básněmi i sbírkami. Na druhou stranu se ale, jak bude později v práci řečeno, Rozner proti zmiňovaným proudům začal už ke konci dvacátých let ostře vyhraňovat. Toto vyhraňování se ještě více vyostřilo ve třicátých letech, kdy inspiraci v avantgardních směrech zcela popíral.

2.2.3 Jedovatý řez

Třetí Roznerovou vydanou knihou je básnická sbírka *Jedovatý řez: sloky nactiutrhačné, epigramy, satiry, sarkasmy a ironie*.¹³¹ Ta vyšla nákladem edice Linie (Praha, Žižkov čp. 70)

¹²⁹ Text je citován beze změn – zde se skutečně jedná o pravděpodobný překlep.

¹³⁰ ROZNER, Vojtěch. *Listy mladé gardě: básnické fejetony: fotografie – skizy: karikatury*. Praha: Studentská knihtiskárna [nákl. vl.], 1927. s. 62.

¹³¹ ROZNER, Vojtěch. *Jedovatý řez: sloky nactiutrhačné, epigramy, satiry, sarkasmy a ironie*. Praha: Edice Linie, 1928.

jako její první svazek v dubnu roku 1928. Vytisknuta byla v tiskárně Ant. Reise na Vyšehradě. Padesát výtisků bylo podepsáno autorem.¹³²

Sbírka je rozdělena na tři části: *Hlava nehlava*, *Do živého* a *Tři zpovědi*. V této sbírce je zřejmé, že se Roznerův způsob vyjádření k veřejně činným osobnostem, umělcům a jejich tvorbě vyostřil a stal se explicitnějším. Hned v první básni *Vstup*, kterou věnuje J. S. Macharovi, vyjadřuje své přesvědčení o nutnosti angažovaného komentování soudobé tvorby a zdůrazňuje, že „do všech nutno uhodit.“¹³³ Ze slok této básně lze usoudit, že Rozner sám sebe považoval za významnou osobnost literární a publicistické scény, která tvorbu ostatních svou kritikou nějakým způsobem zasahuje. Ve sbírce se tak potvrzuje i konstatování Dubského, že se Rozner „otevřeně hlásí k Havlíčkovi, Nerudovi, Macharovi a Dykovi.“¹³⁴ Na tyto autory se totiž skutečně opakovaně odkazuje a v mnohém je napodobuje při tvorbě vlastních veršů tak, aby nápadně připomínaly básnický styl daných autorů – připomeňme například Havlíčkovy epigramy.

Hlavním tématem básní je soudobá literární kritika a stav literární scény, v tom se podobá sbírce předchozí. Jeho satire neušli František Xaver Šalda, František Götze, Jan Blahoslav Čapek, Arne Novák, Antonín Matěj Píša, Pavel Fraenkl, Vilém Závada, Miroslav Rutte (do kterého se Rozner opakovaně nevybíravě opírá) a mnoho dalších. Místy uvádí jen křestní jména, což vypovídá o dobové angažovanosti autora, ztěžuje to ale orientaci v kontextu.

Rozner se opět vrací ke členům Devětsilu a avantgardy, které hojně zobrazoval už v předchozí sbírce. I přes tíhnutí k poetismu v dřívějších textech se autor i k tomuto směru vyjadřuje satiricky. Vítězslava Nezvala, Jaroslava Seiferta, Konstantina Biebla a Karla Teigeho má však v celkovém obrazu prvních tří sbírek v oblibě a jsou mu blízcí. Pro zajímavost uvedme, že je Rozner i tak schopen o Nezvalově tvorbě říci, že zde autorův „mozek zvrací.“¹³⁵ Dnes jen těžko domyslíme, jak ofenzivní záměr tyto výroky měly, či zda se autor pouze pokoušel o ostrý vtíp.

Již v *Jedovatém řezu* se objevují náznaky antisemitismu, který se v Roznerově tvorbě, jak si později řekneme, objevoval opakovaně. Krom toho je vyjadřován odpor k výsostné pozici intelektuálů, které ctěla dobová publicistika. Rozner sám se stylizoval do prostého mluvčího z lidu, který požaduje očištění literatury od ostatních složek. Podstatnou otázkou byl pro

¹³² Tamtéž, Tiráž.

¹³³ Tamtéž, s. 8.

¹³⁴ DUBSKÝ, Ota. Předmluva. In ROZNER, Vojtěch. *Vzpouza chalup: román*. Praha: Přítel knihy, 1928. s. 6.

¹³⁵ ROZNER, Vojtěch. *Jedovatý řez: sloky nactiutrháčné, epigramy, satiry, sarkasmy a ironie*. Praha: Edice Linie, 1928. s. 67.

Roznera i komunismus, který v této sbírce často negativně tematizuje. Velmi kritický a útočný byl Rozner také k literárním kritikům i k dnes kanonickým spisovatelům, jako byli například zmiňovaný Vítězslav Nezval či Karel Čapek.

Zajímavá je báseň v *Dodatku k „Listům mladé gardě“*, kde se Rozner odkazuje na svou předchozí sbírku a označuje ji za „laškování“.¹³⁶ Podobná a ještě podrobnější je báseň *Druhá kniha zpovídá se autorovi*.¹³⁷ Zde reaguje na kritickou reflexi své druhé sbírky. Patrná je tedy autorova potřeba navazovat na svou předchozí tvorbu a vytvářet tím jakýsi komplexní celek vlastního literárního odkazu ve veřejném prostoru.

Z Roznerovy rané básnické tvorby vyplývají jisté rozpaky nad nejednoznačným směřováním těchto textů. *Listy mladé gardě* a *Jedovatý řez* jsou tak úzce napojené na aktuální dění veřejné publicistické a literární scény, že bez hlubší znalosti každého jednoho autora nelze vyvozovat jednoznačné závěry. Takto široký kontext však přesahuje rámec této bakalářské práce. Pro účely práce je ale nezbytné vyvodit z Roznerových raných textů jasný obraz „básníka“ Vojtěcha Roznera, aby bylo možné v této práci dále sledovat vývoj jeho poetiky. Zřejmý je fakt, že se od radostných a melodických veršů opěvujících život přesunul do úplně jiné roviny. To pravděpodobně můžeme přisuzovat i Roznerovu působení v *Tempu*.

Již zmiňovanou Roznerovu rozporuplnost nelze považovat za překvapivou, pokud přijmeme výše nastíněnou rétoriku, které se autor zjevně držel – tedy nesmlouvavá satira do všech stran. To však vede k častému dojmu rozporuplnosti pisatele, který se sám nedokáže vyhranit a upevnit v názorech. Často si protiřečí, sám dělá to, co nejvíce kritizuje. To se objevovalo už v jeho předchozí sbírce, zde je to ale ještě o něco patrnější. Přeci je ale znatelný rozdíl mezi satirickými narážkami na osoby jemu sympatické a hořkým degradováním hodnoty děl autorů, které Rozner nemohl názorově vystát a se kterými měl i osobní spory. Zůstává zde nezodpovězená otázka, proč tomu tak bylo a zda se jedná o záměrnou stylizaci do satirika povzneseného nad přízemní literární dění. Připomeňme, že se autorovo vyjadřování během let čím dál tím více vyhraňovalo proti levici i hradní politice první republiky. Názorovou rozporuplnost Vojtěcha Roznera je snad možné částečně vysvětlit i skutečností vztahů

¹³⁶ Tamtéž, s. 77.

¹³⁷ Tamtéž, s. 84.

panujících mezi spisovateli uvnitř a napříč literárními skupinami. To popisuje například Jiří Doležal v publikaci *Česká kultura za protektorátu: školství, písemnictví, kinematografie*.¹³⁸

2.2.4 Vzpoura chalup

Roku 1928 vyšel ve vydavatelství *Přítel knihy* první ze tří románů Vojtěcha Roznera. Kniha nazvaná *Vzpoura chalup: román* vyšla v edici *Nová knihovna české literatury* v prvním ročníku jako sedmý svazek.¹³⁹ Vytiskla ji Grafickými závody Neubert, Pour a spol. na Praze 1 v Bílkově ulici 17.¹⁴⁰ Výtisk obsahuje autorův portrét od akademického malíře K. Zvelebila, který připojujeme v přílohách. Následuje námi často citovaná předmluva Oty Dubského ze dne 12. dubna 1928.¹⁴¹ Ve stejném roce byla v totožné edici vytištěna ještě jedna, tentokrát dvoudílná verze románu.

Roznerův první román je časově situován do období od přelomu 19. a 20. století až do konce první světové války. Ta se do tohoto Roznerova románu výrazně promítla. Otázkou ale je, nakolik tato projekce vychází z autorových osobních prožitků a nakolik jen sledoval soudobé populární trendy – ostatně snaha obsáhnout dobově žádaná témata byla pro Roznerovu beletristickou tvorbu charakteristická. Děj románu se odehrává převážně v malé moravské vesnici Polany. *Vzpoura chalup* je koncipována jako jakási kronika této vesnice, čtenář sleduje delší časové úseky osudů tří generací tamějších obyvatel.

Hlavním tématem díla *Vzpoura chalup* jsou těžké osudy chudých obyvatel moravských vesnic a jejich utrpení spojené s hrůzami a nesmyslností války. Podstatné je také zpochybňování víry v Boha. Obyvatelé Polan si striktně chrání svůj malý uzavřený prostor a jsou úzce semknuti do společenství nepřátelského vůči cizím vlivům, jak je patrné již z prvních stran knihy: „Polany chrání svůj odvěký ráz. Dbají, aby nikdo nerušil jejich originality. Jsou vpravdě dědinou, jež se brání cizáctví. Mohlo by přinést do jejich chalup nenávisť a rozkol. Proto ta nedůvěra ke každému, jenž tudy projde.“¹⁴² V díle se objevují i další moravské vesnice s podobnou mentalitou. Nedůvěra v cizince a uzavřenost vesnice je zde všudypřítomná, postavy ve vesnici jsou zapálení vlastenci, citují z knih národních obrozenců a vyjadřují svůj odpor k útlaku Čechů. Jedná se o typický prvek autorovy tvorby, který se, jak bude řečeno později, prolíná

¹³⁸ DOLEŽAL, Jiří. *Česká kultura za protektorátu: školství, písemnictví, kinematografie*. Praha: Národní filmový archiv, 1996. s. 103–104.

¹³⁹ ROZNER, Vojtěch. *Vzpoura chalup: román*. Praha: Přítel knihy, 1928.

¹⁴⁰ Tamtéž. Tiráž.

¹⁴¹ DUBSKÝ, Ota. Předmluva. In ROZNER, Vojtěch. *Vzpoura chalup: román*. Praha: Přítel knihy, 1928.

¹⁴² ROZNER, Vojtěch. *Vzpoura chalup: román*. Praha: Přítel knihy, 1928. s. 8.

celou Roznerovou tvorbou a později je stále naléhavější. Toto cítění slábne až v románu *Na kraji Moravy*, který byl vydán za protektorátu.

Ve *Vzpouře chalup* je radikalizující se české národní cítění podstatným tématem. Zajímavým prvkem je rozzuření obyvatel nad osudem Karla Havlíčka Borovského, na kterého se Rozner opakovaně odkazuje ve své satirické tvorbě a k jehož odkazu se hlásí – zde lze vidět, jak se autorovy dva rozdílné typy tvorby obsahově vzájemně prolínají.

Zároveň se sem promítá i Roznerův antisemitismus – postava Žida nově příchozího do vesnice je téměř démonizována a vzápětí je vyhnán: „Ať si jde smrad zamořovati úlisnými řečmi a alkoholem koho chce. U Polanských pšenice mu nepokvete. Copak neví Polany, co takový žid v obci způsobí? Ve všech sousedních dědinách mají odstrašující příklady rozvrácených rodin. Kdo je má na svědomí? Žid a alkohol! – Sedláky svádí k chlastu, roby k záletnictví. Polany mají zdravé zásady.“¹⁴³

Velmi podobný vztah je zde i k Maďarům a Němcům, obecně se jedná o nesnášenlivost mezi jednotlivými národnostmi v monarchii, na druhou stranu je vyzdvihován bratrský vztah mezi Čechy a Slováky. Rozner tak opět užívá motivů komplikovaných česko-německých vztahů. Tyto vztahy jsou ale do děje románu zakomponovány často i v místech, kde působí nepatříčně, neboť nesouvisí s aktuálním děním v díle.

Důraz je dále kladen na tradice a náboženství, které je pro obyvatele důležité, ovšem vypravěč se k němu vyjadřuje negativně a víru zpochybňuje – opět se jedná o typický a výrazný prvek, který spojuje všechny tři Roznerovy romány. Také zobrazení aristokracie a monarchie je v díle negativní, tito lidé jsou líčeni jako zhýralci, naopak chudý lid je morálně vyzdvihován. Morální vyzdvihování těžce pracujících obyčejných lidí z chudých poměrů je pro Roznerovu tvorbu typické a později sloužilo jako prvek poplatný protektorátní ideologii. Dalším typickým motivem, který se v románu i napříč celou autorovou prozaickou a satirickou tvorbou vyskytuje, je ukradené mládí, které trpí nepříznivými podmínkami válečné doby.

Jazyk díla je úsečný a úderný, není nijak rozvitý, čímž vytváří dramatický spád. Rozner zde pro svou románovou tvorbu typicky hojně užívá moravské nářečí, které je jak v promluvách vypravěče, tak v promluvách postav, kde je pro autentičnost toto moravské nářečí intenzivnější.

¹⁴³ ROZNER, Vojtěch. *Vzpouře chalup: román*. Praha: Přítel knihy, 1928. s. 8.

Taktéž využívá v promluvách postav slovenštinu a maďarštinu. V románu je i značné množství vulgarismů, v kontrastu k nim nacházíme knižní obraty, což prohlubuje dramatickosti obrazů.

Román se ve velké míře skládá z krátkých úsečných dialogů postav, ty posouvají děj kupředu. Text má výrazné grafické členění, všudypřítomné jsou pomlčky a trojtečky, což způsobuje nesourodost textu, promluvy jsou trhané a zmatečné – tímto způsobem je budováno napětí. V přímé řeči jsou časté výkřiky a neukončené výpovědi podporující snahu o dramatickosti a autentičnost situace.

Román se zaměřuje na již zmiňované osudy tří generací, především pak na prostředí mlýna, kam se po smrti starého mlynáře nastěhuje nová rodina. Děj plyne chronologicky až na druhou kapitolu, která je retrospektivou k příběhu Zachovy rodiny. Členové této rodiny jsou pro vesnici nevídanými cizinci. Matka Helenka je z chudé rodiny, provdala se za Maďara Zacha a brzy se celý jejich vztah začal hroutit. Helenka trpí, neboť Zach je špatný člověk a alkoholik, podvádí ji s uherskou hraběnkou, rozhazuje a zpronevřuje peníze.

Dílo vedle mezilidských vztahů zobrazuje také mezinárodní napětí před první světovou válkou a její vypuknutí, především se zaměřuje na to, jak tuto událost a následnou mobilizaci prožívali obyčejní lidé z vesnic. Následují odvody, s nimi spojené zoufalství, silným motivem je strach o blízké. Helenčin syn Karel je po vypuknutí první světové války povolán na frontu, odtamtud ale dezertuje, vrátí se domů a skrývá se. Záhy začnou dezertovat i další chlapci z vesnice i okolních vesnic a jejich počet stále narůstá. Obyvatelé vesnic se bouří a skrývají dezertéry – odtud plyne název *Vzpouř chalupek*. Přidávají se i další vesnice a vytvářejí odbojovou skupinu „zelený kádr“ sestavenou z dezertérů, což je založeno na skutečném historickém základu. Vojáci se nechávají schválně zranit, aby se dostali z fronty pryč, zachraňují se tím a zároveň tak projevují vzdor vůči monarchii, která vede válku, se kterou ale obyčejní lidé nesouhlasí. Pojetí vzdoru zde lze považovat za lehce idealistické, neboť mladým lidem stačí pouze odvaha k dosažení stanoveného cíle.

Odpor mladých vojáků se začne šířit po celé jižní Moravě a z ní dále. Po Karlovi Zachovi začnou pátrat četníci – obklíčí vesnici, ale odbojáři přemůžou strážmistra. Zajímavostí je pravděpodobný překlep v údajích o vzniku samostatnosti republiky, který je zde datován do 28. 10. 1928.¹⁴⁴ Situace s dezertéry se vyřeší sama vznikem této nezávislosti, následuje oslava

¹⁴⁴ Tamtéž, s. 218.

konce války a zániku monarchie, oslava republiky a prezidenta Masaryka (což je v přímém rozporu s Roznerovou satirickou tvorbou, kde první republiku a Masaryka pouze kritizuje).

Pro obyvatele je hlavní nadějí nově nabytá svoboda a vše je rázem opět idylické. Román ještě zachycuje ještě maďarsko-československou válku z let 1918–1919. Zde se Slovácko aktivizuje, jde bránit slovenské bratry, v čele je mladý Zach a aktivizovaní muži jsou všemi oslavováni. V závěru románu se polanští dezertéři ocitají v přestřelce s Maďary, kde jsou vyobrazeni v silně heroickém a neohroženém pojetí. Nastává rozuzlení zápletky, kdy Karel Zach zjistí, že s přáteli při přestřelce s Maďary zastřelili jeho vlastního otce, neboť byl proti nim na maďarské straně. Následně Karel najde nahou fotografii jeho milenky, která se objevila na začátku celého románu. Čeští vojáci vyhrají a hrdinně se vracejí do rodných vesnic, které jsou opět semknuty.

V románu je užit vypravěč v er-formě, který je vševědoucí, není součástí fikčního světa, je pozorovatelem, ale výrazně projevuje své postoje v popisech situací. Taktéž je emocionálně angažovaný. Plynutí času je proměnlivé, spíše sledujeme jednotlivé etapy v řádech i několika let. Děj je místy upozaděn a vypravěč se soustředí na mezilidské vztahy a prožívání postav. Zároveň zde ale nejsou psychologicky propracované postavy, naopak často působí ploše a schematicky. Lze konstatovat, že pro autora bylo podstatnější vyjádření románem distribuované myšlenky než realistické propracování samotného fikčního světa. Autor vytváří poměrně křečovitě a nepřirozeně obrazy ve snaze vyvolat hluboké, dramatické dojmy. Prvků dramatickosti je však v díle velmi mnoho a mají opačný efekt – román působí jako nepříliš uvěřitelné lidové čtení.

Hledisko se střídavě zaměřuje na mlýn a širší historické dění, kterým žije vesnice. Paralelně se také střídá zaměření hlediska na válku a příběhovou linku emocionálně vypjatých žen z vesnice, jejichž prožívání mezilidských vztahů je v přímém kontrastu s hrůzami války. Právě pozice žen je v tomto díle proměnlivá – jsou tu zobrazovány jako emocionální trpící bytosti, zároveň ale projevují silnou vůli a snaží se vzít osud do vlastních rukou, vedou tedy „boj“ v osobní vztahové rovině, kdežto muži bojují ve válce. Postavy si nesou svou vlastní tíhu životních okolností, rozporuplnost a vnitřní svár, ale jsou nekomplexní a ploché – je jich příliš mnoho a jejich role je okrajová. Zároveň je ale samotná vesnice definována svými obyvateli, popisů prostředí či přírody se čtenáři v podstatě nedostává. Opakovaná je v románu personifikace chalup jako výrazu kolektivní soudržnosti obyvatel.

Na základě kapitoly 1 Představení Vojtěcha Roznera lze konstatovat, že autor do románu *Vzpouřa chalup* promítá zřejmé autobiografické prvky. Mezi ty patří vesnice poblíž Kyjova na jihu Moravy, kde se Rozner narodil. Dalším prvkem je Karel Zach a jehopřerušování studia na gymnáziu, které bylo zavřeno, protože studenti znevážili majestát císaře. Zde se opět lze odkázat na kapitolu Představení Vojtěcha Roznera a předmluvu Oty Dubského.¹⁴⁵ Tento autobiografický prvek odpovídá i časově Roznerovu tehdejšímu věku. V románu se Karlík na tomto znevážení osobně nepodílel, ale tiše akt odporu schvaloval. Autobiografickým prvkem je i postava starého učitele, o čemž autor píše ve fejetonu *Jak jsem přišel k satíře* ze sbírky *Tiché zpovědi*. Vzorem pro tuto postavu byl Roznerův oblíbený ředitel gymnázia v Kyjově.¹⁴⁶ Obecně řečeno se tak Rozner inspiroval prvky z mládí a rodným krajem, kterým bylo autorovo oblíbené Slovácko.

V díle se vyskytují náznaky Roznerových pozdějších uměleckých postojů, které definoval až během svého působení ve skupině Aktivisté, jíž se v práci věnujeme samostatně. Zde je tento postoj vyjádřen tím, že pro veřejné dobro je nejdůležitější aktivní účast a aktivizace, aby se něco mohlo změnit a lidé nemuseli snášet útlak ve své nečinnosti.

Z Roznerovy beletristické tvorby mimo jiné vyplývá skutečnost, že často užívá příliš dramatické obraty a obrazy za účelem šokování čtenáře. Děje se tak především u popisů násilí či zranění, kdy mnohdy sklouzává k bizarním naturalistickým prvkům, které působí až groteskně – uveďme například situaci s utrženou hlavou: „Našli ji několik kroků utrženou níž. Ležela blízko Karlova šálku a její mozek zbarvil černou kávu do běla a krvava. Zach vykřikl, zapotácel se zoufale a vyvrhl celý obsah večere.“¹⁴⁷ I tento prvek nasvědčuje tomu, že Roznerovy romány lze nejlépe označit za lidovou četbu.

Pozitivní zmínka o *Vzpouře chalup* se nachází například v publikaci Bedřicha Slavíka nazvané *Kořeny*.¹⁴⁸ Nejedná se ale o nezájaté hodnocení vzhledem ke skutečnosti, že se tito dva spisovatelé dobře znali nejen ze skupiny Aktivisté.

2.2.5 Rozjizvené srdce

Vojtěch Rozner vydal během roku 1928 básnickou sbírku nazvanou *Rozjizvené srdce: básně*.¹⁴⁹ Ta vyšla až po publikování autorova prvního románu *Vzpouřa chalup* v dubnu 1928. Sbírka

¹⁴⁵ DUBSKÝ, Ota. Předmluva. In ROZNER, Vojtěch. *Vzpouřa chalup: román*. Praha: Přítel knihy, 1928. s. 5.

¹⁴⁶ ROZNER, Vojtěch. *Tiché zpovědi: kniha fejetonů*. Praha: Pragotisk, 1943. s. 165–176.

¹⁴⁷ ROZNER, Vojtěch. *Vzpouřa chalup: román*. Praha: Přítel knihy, 1928. s. 246–247.

¹⁴⁸ SLAVÍK, Bedřich. *Kořeny*. Ostrava: Josef Lukasík, 1944. s. 277.

¹⁴⁹ ROZNER, Vojtěch. *Rozjizvené srdce: básně*. Praha: E. Novák, 1928.

byla vydána v Praze u E. Nováka. O knize se v roce 1928 zmiňuje například německojazyčné periodikum *Witiko: Zeitschrift für Kunst und Dichtung*, které vycházelo v letech 1928-1930, a to čtyřikrát ročně. Když pojednávalo o nově vydané české literatuře za rok 1928, píše zde Walter Mars, že Rozner jako nespokojený básník ve sbírce volá po potřebě pozitivního vztahu k životu.¹⁵⁰ To se tedy přesně shoduje s Roznerovou aktivistickou rétorikou. Ke sbírce se nám však vzhledem k její omezené dostupnosti nepodařilo dostat, považujeme ale za podstatné ji v práci alespoň zmínit pro ucelenost Roznerovy bibliografie.

2.2.6 *Povídka Zabité poselství*

V červnu 1929 byla v periodiku *Zlatá Praha* publikována povídka Vojtěcha Roznera s názvem *Zabité poselství*. Povídka se odehrává ve vesnické hospodě, obsahem je proplétání myšlenek hlavní postavy a každodenních konverzací přítomných nad sklenicemi piva, což vygraduje až k hospodské potyčce. Celé dění působí jako zmatečná groteska s tíživou atmosférou, která je ještě umocňována neustálým připomínáním horkého počasí i naléhavými dialogy. Přímá řeč často obsahuje jednoslovné repliky či velké množství interpunkce – především pomlček a trojteček, které jsou pro Roznerovu tvorbu charakteristické. Jsou užívány ve snaze budovat v textu napětí skrze mentální vypětí postav. Příchod bouřky je zde popsán velmi dramaticky až s jakýmsi nádechem biblické osudovosti a povídka končí smrtí hlavní postavy – starého Světnice, který byl zasažen bleskem na cestě domů.¹⁵¹

2.2.7 *Sarkastický smích*

V dubnu 1930 vydal Vojtěch Rozner další ze svých básnických sbírek. Vyšla pod názvem *Sarkastický smích* nákladem edice *Linie* jako její třetí svazek.¹⁵² Vytištěna byla na adrese Praha XII., Soběslavská 10 v celkovém počtu 500 výtisků. Tiráž druhého vydání dodává, že první vydání „bylo zkonfiskováno i se 100 soukromými autorskými výtisky za vlády soc. dem. ministra spravedlnosti dra Meissnera.“¹⁵³ Dále je zde uvedena informace, že dostupné opravené vydání vytiskli knihtiskaři Kryl a Scotti v Novém Jičíně na Moravě.¹⁵⁴

Sbírka je rozdělena na dvě části, na titulní straně druhé části je nápis „Konfiskováno“.¹⁵⁵ Ten se v této druhé části objevuje ještě několikrát v rámci přiznané cenzury, o které byla řeč

¹⁵⁰ MARAS, Walter. Die tschechische Literatur im Jahre 1928. *Witiko* 2, 1929, s. 67–68.

¹⁵¹ ROZNER, Vojtěch. *Zabité poselství*. *Zlatá Praha* 46, č. 22, 11. 7. 1929. s. 433.

¹⁵² ROZNER, Vojtěch. *Sarkastický smích*. Po konfiskaci 2., opr. vyd. Praha: Linie, 1930.

¹⁵³ Tamtéž, Tiráž.

¹⁵⁴ Tamtéž.

¹⁵⁵ Tamtéž, s. 65.

v historickém kontextu doby. Místo textu zde zůstává téměř prázdná stránka s pár posměšnými verši o nečistém svědomí republiky. Rozner se i v ostatních dodatečně přidaných verších vyjadřuje k cenzuře svých básní, a to zpravidla rozhořčeně: „Konfiskace. Budiž. Padla. / z pánů kterýs pohledu / nesnes‘ do zrcadla.“¹⁵⁶ Citujme i další z reakcí: „Nemá kniha nadarmo / tuto bílou lysku. / Čtenáři, zde přemýšlej / o svobodě tisku.“¹⁵⁷ Již od prvních veršů sbírky se zdá, že i zde Rozner užívá stejnou rétoriku jako ve sbírce *Jedovatý řez*.

Rýmy jsou pravidelné a rytmické a znatelná je jejich žánrová blízkost k epigramu. Stejně jako v předchozích případech Rozner zesměšňuje dobové představitele tak, že degraduje hodnotu jejich tvorby a znevažuje jejich veřejný obraz. Podstatným tématem je taktéž propojení politiky s uměním – především s literaturou.

Už v první básni Rozner útočí na Karla Čapka a umělce spojené s hradní politikou první republiky.¹⁵⁸ Ostré satiry na Čapka z předchozí tvorby se Rozner nepouští ani dále v této sbírce. Ve druhé básni nazvané *o portret Karla Čapka* cituje pochvalnou recenzi na jmenovaného napsanou Ferdinandem Peroutkou v *Přítomnosti*. Peroutku v básni následně zesměšňuje spolu s tzv. pátečníky.¹⁵⁹ Z uvedené básně jasně vyplývá, že Rozner vydáním těchto satir veřejně vystupoval proti hradní politice.¹⁶⁰ Zajímavé je, že se zde vyhraňuje i proti cenzurnímu „zákonu na ochranu republiky“, o kterém jsme se zmiňovali v historickém kontextu této doby. Zákon Rozner zmiňuje ve spojitosti s kladným přístupem veřejnosti k literárním dílům pátečníků, především Karla Čapka, ke kterému, jak z Roznerových textů lze vyčíst, autor choval obzvláště negativní vztah.

O sebejistotě, se kterou Vojtěch Rozner napadá veřejné dění, zajisté vypovídá i zajímavost z básně nazvané *Talent a peníze*, kde cituje sám sebe ze sbírky *Jedovatý řez*: „Cesta k slávě celkem / je dnes jednoduchá: / máš-li peněz dost, / talent máš i ducha.“¹⁶¹ V této básni je napadán Otakar Štorch-Marien, který byl majitelem nakladatelství *Aventinum*.¹⁶² Připomeňme, že negativní hodnocení *Rozprav Aventina* se objevilo již v předchozích

¹⁵⁶ Tamtéž, s. 84.

¹⁵⁷ Tamtéž, s. 95.

¹⁵⁸ Tamtéž, s. 7.

¹⁵⁹ Jednalo se o skupinu významných osobností kolem Karla Čapka, která se scházela v jeho vile. Mezi tyto osobnosti patřil například T. G. Masaryk, E. Beneš i právě F. Peroutka.

¹⁶⁰ Tamtéž, s. 13.

¹⁶¹ ROZNER, Vojtěch. *Sarkastický smích*. Po konfiskaci 2., opr. vyd. Praha: Linie, 1930. s. 15.

¹⁶² Tamtéž.

Roznerových sbírkách, autor se tedy i po dvou letech od vydání *Jedovatého řezu* držel stejné rétoriky a ani v technickém provedení satirických veršů se vlastně nic nezměnilo.

V čem se autor ale posunul, bylo vystupování vůči osobě Vítězslava Nezvala, ke kterému měl ve své první sbírce *Nahé objetí v růžích: poesie* poměrně blízko. Připomeňme i Roznerovy další dvě sbírky z předchozích let, ve kterých se k Nezvalovi či Teigemu opakovaně vracel v nijak výrazně kritickém duchu. Naopak z básně *Vítězslav Nezval hořekuje a se světem se loučí* tematizující úpadek Nezvalovy tvorby¹⁶³ vyplývá, že se Rozner proti Nezvalovi obrací zřejmě kvůli levicové orientaci skupiny Devětsil, do které Nezval i Teige patřili. Zdá se tedy, že se Rozner s příchodem třicátých let ve své poezii ještě výrazněji politicky vyhraňuje.

Opět útočí i na Františka Götze a reaguje i na další výrazné publicisty a kritiky – dobovou kritiku považuje za mrtvou. Opakovaně se vyjadřuje k *Lidovým novinám*, k jejichž hlavním představitelům patřil právě i Čapek. Hojně cituje jednotlivé publikované kritiky a následně je satiricky komentuje, což je v Roznerově dosavadní tvorbě nový prvek. Reaguje také na spory a výměny názorů veřejně publikujících osobností – například na spor „Píša contra Rutte“.¹⁶⁴

Nejčastěji se ve sbírce vyjadřuje k Peroutkovi a hlavně k Čapkovi, jak již bylo naznačeno. Rozner v básni *Panu Karlu Čapkovi o tom hnoji* uvádí, že Čapek na jeho kritiku vůči své osobě sám reagoval v *Lidových novinách* ze dne 1. března 1928, kde „si postěžoval panu Miroslavu Ruttemu z Národních listů.“¹⁶⁵ Čapek se zde se vyjádřil ke skutečnosti, že ho Rozner nazval „kopcem hnoje.“¹⁶⁶ Rozner dále posměšně píše, že se Čapek v rámci této příležitosti vyjádřil k úrovni tisku politické pravice. Místy se Rozner nevyhýbá ani velmi přízemním urážkám a Čapka nazývá mimo jiné „kakačem perel“. Toto označení měl převzít z přesmyčky Čapkova jména z levicového časopisu *Trn*.¹⁶⁷

Stejně jako ve sbírce *Jedovatý řez* se Rozner hlásí k odkazu Dyka a Machara, které ve svých verších také tematizuje, ačkoliv už i do nich se trefuje s tezí, že stárnou a jejich tvorba upadá. Dalšími autorovými opětovnými terči jsou zde Arne Novák, Rudolf Medek, Josef Hora, František Sekanina, Pavel Eisner, Jiří Mahen, František Langer, A. C. Nor, Moravské kolo spisovatelů a další.

¹⁶³ Tamtéž, s. 17–18.

¹⁶⁴ Tamtéž, s. 20.

¹⁶⁵ Tamtéž, s. 35.

¹⁶⁶ Tamtéž.

¹⁶⁷ Tamtéž.

Dnes je již zřejmé, že se Rozner ve svých názorech pletl každým řádkem, když *Host* považoval za „mrtvý“, Čapka za „hnůj“ a Nezvala za upadajícího autora. Stejně jako v předchozích sbírkách se i zde setkáváme s jistými paradoxy, kdy Rozner kritizuje přesně to, co je pro jeho tvorbu charakteristické. Napadá Nezvala za to, že v anketě *Lidových novin* uvedl, že se mu líbila vlastní kniha.¹⁶⁸ Přitom však, jak v této práci opakovaně uvádíme, Rozner často citoval sám sebe a na svou osobu i díla hrdě odkazoval. Další autorovy profesní „přešlapy“ lze pozorovat také v tom, že Čapka kritizoval za užití pseudonymu,¹⁶⁹ ačkoliv sám pod pseudonymem údajně publikoval, jak již bylo řečeno v úvodní kapitole.

Ve druhé části sbírky se Rozner skoro úplně oprostí od komentování kulturního a literárního dění a soustředí se na politickou satiru. Mimo jiné srovnává první republiku s předcházející monarchií, vyjadřuje se k Edvardu Benešovi, Karlu Kramářovi, národnímu socialismu, dokonce i k Jiřímu Stříbrnému. Reaguje na aktuální politickou situaci – například v Itálii druhé poloviny dvacátých let. Vojtěch Rozner v této sbírce nevybíravě útočí na komunisty i prvorepublikovou demokracii. Zde zopakujeme, že pracoval pro radikálně pravicového Jiřího Stříbrného – otázkou tedy zůstává, nakolik se Rozner sžil s myšlenkami českého fašismu.

Zdá se, že má silné národní cítění, kladný vztah má taktéž ke Slovákům. K Němcům je naopak poměrně útočný a tematizuje problematiku česko-německé vztahy. V próze *Vzpoura chalup* je tento vztah výraznější, ale i v *Sarkastickém smíchu* vidíme opakované náznaky – například v epigramu *Odkopnuté Slovensko*: „Za války je Slovák dobrý. / Leč v míru se mu nevěří. / Místo něho lásku sklízí / němečtí provokatéři.“¹⁷⁰ Na základě autorových textů lze konstatovat, že byl především českým nacionalistou, který stavěl svou představu o blahu obyčejného českého lidu na první místo. Tyto Roznerovy názory se projevují výrazně i v jeho prozaické tvorbě, kde opakovaně tematizuje tragické osudy obyvatel českých vesnic. Shrnutím lze říci, že *Sarkastický smích* je pokračováním *Jedovatého řezu*. Autor zesměšňuje pořád stejná jména, pouze se zde o něco více politicky vyhraňuje.

Roku 1930 přinesly *Národní listy* informaci o zabavení dvou výtisků *Sarkastického smíchu* poté, co byla 23. dubna 1930 provedena policejní prohlídka v Roznerově bytě.¹⁷¹ Na tuto sbírku reagoval roku 1930 deník *Venkov: orgán České strany agrární*. Zde je komentována především konfiskace prvního vydání a Roznerovy ostré satirické výroky proti prohradním představitelům

¹⁶⁸ Tamtéž, s. 31.

¹⁶⁹ Tamtéž, s. 55.

¹⁷⁰ ROZNER, Vojtěch. *Sarkastický smích*. Po konfiskaci 2., opr. vyd. Praha: Linie, 1930. s. 92.

¹⁷¹ Anonym. *Sarkastický smích zabaven*. *Národní listy* 70, č. 112, 24. 4. 1930, s. 3.

první republiky.¹⁷² Také v *Moravské orlici* vyšla v témže roce recenze, tentokrát velmi kladná. Útočnost *Sarkastického smíchu* je autorem textu vyzdvihována a sbírku označil za „velmi pěknou publikaci, která nemá protějšku.“¹⁷³

2.2.8 *Prázdná na nebi*

V prosinci 1933 byl nakladatelstvím Osvěta vydán Roznerův dvoudílný román *Prázdná na nebi* v edici *Knihy života a satiry* jako druhý svazek.¹⁷⁴ Dílo vyšlo v úpravě profesora J. Solara, vytištěno bylo Grafickými závody V. & A. Janata v Novém Bydžově. Román byl zároveň „poctěn“ první cenou v literární soutěži Osvěty a to ještě před samotným tiskem.¹⁷⁵

Vojtěch Rozner se i ve svém druhém románu vrací k válečnému dění první světové války. V prvním díle se tak opět děje optikou medailonků nešťastných životních osudů chudých obyvatel moravské vesnice. Užití postav není příliš efektivní, stejně jako ve *Vzpouře chalup*. Postav je příliš mnoho, jsou charakterově ploché, nerealistické a schematicky proplouvají dějem bez hlubšího kontextu. Odlišný postup je ve druhém díle, kde se hledisko skoro výhradně zaměřuje na Petra Nedomku, který odchází na vojnu. Jeho osud celý tento druhý díl sleduje.

První kapitola líčí rodiče v silném psychickém vypětí, kteří nechtějí poslat syna do války, otec z této situace šílí, je psychicky nemocný a syna zastřelí. Tato dramatická kapitola definuje míru zoufalství tamějších obyvatel a udává téma celého románu. Hlavní myšlenkou je obžaloba a kritika nesmyslné války, volání po míru a zobrazení zbytečně zničených mladých životů. Opět je zde velkým tématem zpochybnění křesťanské víry, na což odkazuje i samotný název *Prázdná na nebi*. Zde ve smyslu, který je napříč oběma díly totožný – předložena je otázka, jak může existovat Bůh, když zuří válka, lidé umírají a špatné věci se dějí dobrým lidem.

Dalším autorovým opakovaným motivem je i český nacionalismus a vzdor Čechů vůči habsburskému útlaku i odpor mladých k vojenské mašinérii, stejně jako ve *Vzpouře chalup*. Na začátku druhého dílu *Prázdná na nebi* se tento nacionalismus a frustrace z německého útlaku projevuje ještě silněji než v prvním díle, neboť se hledisko, jak již bylo řečeno, zaměřuje skoro výhradně na myšlenkové pochody mladého Petra Nedomky. I zde je stejně jako ve *Vzpouře chalup* i další Roznerově tvorbě viditelný antisemitismus, když se objevuje postava německého

¹⁷² Kp. Kruh mladých básníků. *Venkov: orgán České strany agrární* 25, č. 228, 27. 9. 1930, s. 7.

¹⁷³ jk. *Knihy. Moravská orlice* 68, č. 23, 8. 6. 1930, s. 3.

¹⁷⁴ ROZNER, Vojtěch. *Prázdná na nebi: román*. Praha: Osvěta, 1933.

¹⁷⁵ Tamtéž, Tiráž.

Žida. Dalším výrazným motivem typickým pro autorovu tvorbu je nešťastná mladá láska. Zde je navíc podstatná i láska mateřská.

V díle je užito mnoho přímé řeči, přičemž promluvy jsou nesourodé a často zmatečné a plné citoslovcí, což ztěžuje četbu – tento prvek je ještě intenzivnější než ve *Vzpouře chalup*. Děj je posouván promluvami, v přímé řeči je nejčastěji nářečí, hovorový jazyk a vulgarismy, zkomolené české výrazy (v promluvě Němce mluvícího česky) a němčina. Moravské nářečí kontrastuje s výrazně metaforickými obraty vypravěče, který vytváří – stejně jako ve *Vzpouře chalup* – dramatické obrazy i ve zcela banálních situacích. To místy působí nepatřičně a groteskně. Taktéž svým dramatickým jazykem i obrazy sklouzává k častým jazykovým klišé. Hojně užívá interpunkci – pomlčky a trojtečky, což zapříčiňuje efekt útržkovitosti a roztržitosti textu, jež má působit jako autentické emoční vypětí postav.

Ve druhém díle dynamika textu zpomaluje, ubývá interpunkce, dramatičnost je v užitém jazyku a metaforách, které záhy přecházejí do útržkovitých výkřiků a nesourodosti textu v (přílišné) naléhavosti. Tento postup slouží k autentičtějšímu zobrazení introspekce postav. Dále jsou v románu, stejně jako v předešlém, časté naturalistické prvky. Ve druhém díle se autor oproti prvnímu dílu a předchozímu románu posouvá k vyspělejšímu popisu prostředí, které se tak stává mnohem uvěřitelnějším a nepůsobí již jako upozaděné kulisy. Děj tohoto dílu se převážně odehrává v kasárnách při vojenském výcviku, kam je Petr umístěn. Zde lze sledovat postupné zhoršování jeho psychického stavu.

Dalším motivem společným pro *Vzpouřu chalup* a *Prázdnou na nebi* je dezerte mladých chlapců z vojny. Ti s válkou totiž nesouhlasí a mají odvahu vzepřít se vojenské mašinerii. Petr Nedomka utíká z kasáren do rodné vesnice kvůli stesku po matce, domově a ze strachu z válečného pole. Jsou tu líčena traumata vojáků, kteří jsou jen vyděšení mladí kluci, se kterými je na vojně špatně zacházeno. Tento postup působí dojmem, že se Rozner pokoušel navázat na legionářskou prózu populární právě za první republiky. Obrazy však nepůsobí vždy zcela uvěřitelně, časté jsou trhliny v ději i v kontextu a obrazy opět působí jako cílená dramatická kalkulace.

Události na vojně a útlak ze strany důstojníků doženou Petra ke gradujícímu šílenství. Ke konci románu je zavřen do cely mezi blázny, čímž je opět vyjádřena kritika vojenské mašinerie. Zde lze díky fokalizaci na Petrovu osobu sledovat jeho myšlenkové pochody, skrze které jsou ve druhém díle vyjadřovány úvahy. V psychologickém vývoji postav lze sledovat jistý posun od románu *Vzpouřa chalup*. Je zde ale stále přítomen vševědoucí vypravěč, který zajišťuje nejen popis dění kolem a uvnitř hlavní postavy, ale i dění v jeho rodné vesnici. Na konci románu je

zajištěno Petrovo propuštění, ten však propadne dalšímu blouznění a děj končí jeho opětovným odvedením do cely a zhroucením Petrovy matky, která zpochybňuje existenci Boha.

O Románové soutěži nakladatelství *Osvěta* s hlavní cenou pěti tisíc Kč z roku 1933, kterou vyhrál tento Roznerův román, informoval deník *České slovo*.¹⁷⁶ o několik dní později však přišlo toto periodikum s informací, že výsledek soutěže nebyl spravedlivý a o výsledku mělo být rozhodnuto předem, neboť kniha *Prázdná na nebi* byla uvedena do tisku ještě před samotnými výsledky soutěže, ale ve vydání románu se nachází informace, že byl touto cenou *Osvěty* poctěn.¹⁷⁷

2.2.9 *Galánečka z Ježova*

V únoru 1935 vydal Vojtěch Rozner dílo *Galánečka z Ježova: moravská idyla ve dvanácti zpěvech*. Vyšlo nákladem L. Mazáče v Praze, autorem obálky je Miroslav Šváb. Tisku se ujala knihtiskárna M. Knapp na Praze X.¹⁷⁸ Úvodem je zde motto: „Volím jenom slovo prosté, / naslouchati písničkám zkuste, / když lid své city svěřit vám chce, / buď pozdravena asonance!“¹⁷⁹

Tato „moravská idyla“ je emočně vypjatá oslava mladé lásky v prostředí moravské vesnice – prostředí pro Roznerovu tvorbu (mimo satiry a epigramy) typického. Zde jde o oslavu tamější přírody, obyvatel a radostí života – dílo je idylické a plné klišé. Částečně se zdá být též autobiografickým – jedná se o Roznerovu rodnou vesnici. Za zmínku stojí tematizace tzv. zelených kádřů, o kterých Rozner píše i ve *Vzpouře chalup*. Je tedy možné, že tuto tematiku autor považoval za podstatnou vzhledem k jejímu skutečnému základu, nebo se zde pokouší o referenci na dříve vydaný román.

Lyrický subjekt zde vzpomíná na svou rodnou ves i po odchodu do Prahy, což jsou s největší pravděpodobností opět autobiografické prvky. Vzpomíná především na svou galánečku, ke které promlouvá v du-formě. Ta ho však během pobytu v Praze opustí, vrátí se do rodné vesnice, zapomene na něho a najde si někoho jiného. Dílo je tak založeno na vyjádření negativních emocí lyrického subjektu z těchto událostí, se kterými se dramaticky vyrovnává.

¹⁷⁶ Anonym. Románová soutěž nakladatelství Osvěta. *České slovo* 25, 1933, č. 287, 8. 12. 1933, s. 8.

¹⁷⁷ HRADECKÝ, J. R.. Vyhraná sázka čili Jak se vypisuje literární soutěž po šejdrsticku. *České slovo* 25, 1933, č. 295, 17. 12. 1933, s. 12.

¹⁷⁸ ROZNER, Vojtěch. *Galánečka z Ježova: moravská idyla ve dvanácti zpěvech*. Praha: Nákladem L. Mazáče, 1935.

¹⁷⁹ Tamtéž, s. 7.

Zajímavostí je, že je zde zmínka o T. G. Masarykovi, která je, na rozdíl od veškeré satirické tvorby, vesměs pozitivní.¹⁸⁰

Vesnické prostředí je zde, jak již bylo řečeno, představeno v idealizovaném obraze veselého soužití a tragické lidské osudy tu jsou výrazně rušivým prvkem, což opět zapadá do širšího obrazu moravské vesnice v Roznerově tvorbě. Totéž platí pro ústřední téma ztraceného štěstí mladého jedince. Příčinou ztracených ideálů však tentokrát není válka, jako je tomu ve *Vzpouře chalup* či v románu *Prázdná nebe*, ale nešťastná láska.

i v tomto díle je užit moravský dialekt, pouze se střídá jeho intenzita. Specifické výrazy tohoto dialektu jsou následně na konci vydání okomentovány ve vysvětlivkách.

O nově vydaném díle *Galánečka z Ježova* je zmínka například v katolicky orientovaném časopise *Archa*, který se ve velké stručnosti vyjádřil takto: „Chtěná pokrokovost autorova zkreslila však obraz slovácké dědiny a působila nepříznivě na uměleckou hodnotu knížky.“¹⁸¹

Druhé vydání vyšlo nákladem J. Jíchy z prosince 1941, vytištěno bylo knihtiskárnou Typos v Brně písmem typu Mediaeval. Autorem obálky a kreseb je Karel Těšík. Grafickou úpravu vydání provedl Oldřich Elbl, jak uvádí tiráž tohoto vydání.¹⁸² *Almanach Moravanů v Praze* z let 1940–1941 uvádí, že *Galánečka z Ježova* získala cenu České Akademie.¹⁸³

2.2.10 *Na ostří čepele*

V dubnu 1937 vydal Vojtěch Rozner vlastním nákladem další ze svých sbírek, šlo o svazek *Na ostří čepele: satiry a epigramy*.¹⁸⁴ Ten vyšel dle tiráže soukromým tiskem pouze pro omezený okruh přátel a sběratelů. Tiráž dále uvádí následující: „Kniha nesmí býti veřejně prodávána ani vyložena a půjčována. Vydáno v omezeném počtu výtisků na pírcolehkém dřevaprostém papíře.“¹⁸⁵ Zdá se tedy, že měl Rozner v této době již vybudovanou odběratelskou základnu se stálým čtenářstvem, případně má sbírka tento dojem alespoň vzbuzovat – a to i následujícím textem v tiráži: „Tento výtisk tištěn pro odběratele číslo...“ s volným místem k doplnění číslu.

¹⁸⁰ ROZNER, Vojtěch. *Galánečka z Ježova: moravská idyla ve dvanácti zpěvech*. Praha: Nákladem L. Mazáče, 1935. s. 43.

¹⁸¹ Rv.. Vojtěch Rozner: *Galánečka z Ježova*. *Archa: revue pro katolickou kulturu* 23, 1935, č. 1–2, s. 90.

¹⁸² ROZNER, Vojtěch. *Galánečka z Ježova: moravská idyla ve dvanácti zpěvech*. Brno: Joža Jícha, 1941.

¹⁸³ PROCHÁZKA, Karel, (ed.) *Almanach Moravanů v Praze*. Praha: Morava, kulturní sdružení rodáků a přátel Moravy, 1940–1941. s. 31

¹⁸⁴ ROZNER, Vojtěch. *Na ostří čepele: satiry a epigramy*. Praha: Vojtěch Rozner, 1937.

¹⁸⁵ Tamtéž, Tiráž.

Na úvodní straně se nachází nápis „Národu / vlasti / dějinám / luze“.¹⁸⁶ Ten předznamenává, že se i zde setkáme s Roznerovou typickou rétorikou útočného satirika. A skutečně se i zde, jako v předchozích básnických sbírkách, drží schématu citování jiných autorů, na které pak svými verši sám reaguje. Ústředním tématem sbírky je satira a pozice satirika, demokracie a její kritika, reakce na soudobou politiku, kterou zcela zjevně považoval za zkorumpovanou a politiky za úplatné a bezpáteční. Zdá se, že ani po deseti letech se Rozner nepustil této rétoriky, neustále se opakuje a recykluje svůj pohled.

Tak jako v předchozích básnických sbírkách i v této napadá Karla Čapka a demokraticko-humanistické představitele včetně prezidenta T. G. Masaryka či Jana Masaryka, kterého označuje za protežovaného alkoholika.¹⁸⁷ Připomeňme zde kapitolu o historickém kontextu druhé republiky a protektorátu – útoky na Karla Čapka se v této době staly skoro až samozřejmou povinností. Tato sbírka byla sice vydána rok před koncem první republiky, můžeme tak alespoň poukázat na skutečnost, že si Roznerovy názory zanedlouho začaly nacházet pevné společenské ukotvení.

Rozner se i v této sbírce odkazuje na Karla Havlíčka Borovského.¹⁸⁸ Dále napadá stav dobové politiky a snaží se svou satirou zesměšnit údajné neetické praktiky politiků. Reaguje na dobová témata, a to i stará několik let.. Zdá se, že Rozner v této době ještě více nabral na sebejistotě ve svých výrocích. Satira se opět věnuje i literárnímu poli – literárním cenám Melantricha, poetismu, surrealismu, Nezvalovi a Teigemu, pozoruhodná je v historickém kontextu báseň *Literární levice a pravice* adresovaná Františku Götzovi.¹⁸⁹ Zvykem Vojtěcha Roznera taktéž bývá, že užívá ostrou satiru proti umělcům, kteří ve své době byli považováni za intelektuální kapacitu jak v politické, literární, tak literárně-kritické sféře, a často útočí na propojení těchto oblastí. Ostatně připomeňme, že požadavek oproštění literatury od politických tendencí je u Roznera paradoxně významným tématem nejen během působení ve skupině Aktivisté, které se v práci budeme věnovat samostatně.

Autor napadá „mladou literární levici“,¹⁹⁰ reaguje na aktuální literární veřejnost, Obec československých spisovatelů a udělování cen – např. z roku 1934, kdy Státní cenu za literaturu

¹⁸⁶ Tamtéž, s. 9.

¹⁸⁷ Tamtéž, s. 41–42.

¹⁸⁸ Tamtéž, s. 13.

¹⁸⁹ Tamtéž, s. 19.

¹⁹⁰ Tamtéž, s. 21.

získal Vítězslav Nezval.¹⁹¹ Obecně se Roznerova útočná satira vůči levici ve třicátých letech stupňovala. Opět připomeňme, že se jehopolitická vyhraněnost shodovala i s orientací silně pravicového tisku Jiřího Stříbrného, ve kterém byl Rozner redaktorem.

Ani úpravy tiskového zákona, konfiskace tvorby a cenzura nezůstaly bez Roznerovy satirické reakce – například v epigramech *Poslední hřebík do rakve tiskové svobody*¹⁹² či *Konfiskace*.¹⁹³ Proti cenzuře brojí ve sbírce opakovaně, neboť zasahovala i do jeho tvorby. Připomeňme zde kapitolu 2.1.1 Kulturní a mediální situace v první republice, kde byly zmiňovány regulace svobody tisku v zájmu ochrany republiky. Jak bylo řečeno, během třicátých let byl tiskový zákon upravován, o čemž podrobněji pojednává publikace *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*.¹⁹⁴

Ve sbírce se opakovaně objevuje stalinistické Rusko, je tedy zřejmé, že ho Rozner považoval za důležité téma i vzhledem ke svému odporu ke komunismu. V této sbírce také poprvé tematizuje Adolfa Hitlera,¹⁹⁵ zpětně však můžeme jen spekulovat, v jakém kontextu jsou tyto verše míněny. Obecně ale autor vystupuje jako zastánce obyčejného lidu a jeho práv na život a vytváří tak dojem, že lidský život a rovnost jsou pro něho důležitější než ideová vyhraněnost. Příkladem uveďme báseň *Nad rovem čtyř*, kde Rozner negativně vyobrazuje papeže, církev, politické dění v Itálii a vyjadřuje obavy nad směřováním soudobého světa.¹⁹⁶ Podobné ladění má i báseň *Liga pro lidská práva*, kde se objevuje nejen obava ze situace v Rusku, ale i ve sbírce opakovaný antisemitismus.¹⁹⁷

Vojtěch Rozner se zároveň ani v této sbírce neubráníl negativnímu postoji vůči německému živlu v republice, jak můžeme vyčíst z veršů *Nový výklad ethymologický*, a držel se tedy svého česky nacionalistického postoje.¹⁹⁸

Sbírka se tematicky přeci jen začíná lehce posouvat od těch předchozích, jejichž hlavní tematickou náplní byla politika první republiky a literárně-kritické pole. Zde však Rozner častěji poukazuje na znepokojující vyostřující se politickou situaci ve světě, což je patrné

¹⁹¹ Tamtéž, s. 22.

¹⁹² Tamtéž, s. 28.

¹⁹³ Tamtéž, s. 29.

¹⁹⁴ BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. 2., upravené a doplněné vydání. Praha: Grada, 2019. s. 166–167.

¹⁹⁵ ROZNER, Vojtěch. *Na ostří čepele: satiry a epigramy*. Praha: Vojtěch Rozner, 1937. s. 34.

¹⁹⁶ Tamtéž, s. 36.

¹⁹⁷ Tamtéž, s. 45.

¹⁹⁸ Tamtéž, s. 38.

například ve verších *Mnohá vláda dnes komanduje*.¹⁹⁹ Poukažme i na text *Shání se materiál proti Stříbrnému*.²⁰⁰ Tyto verše jsou důkazem toho, že Roznerova tvorba byla silně ovlivněná jeho prací v *Tempu* vlastněném Stříbrným, s jehož politickými názory souhlasil.

Rozner svou satirou šel proti kosmopolitním vlivům, hradní politice, Židům a výrazně i proti komunistům. Přibližně od poloviny sbírky se autor téměř výhradně věnuje útokům buď na komunisty, nebo na osoby židovského původu. Zcela viditelný antisemitismus je v básni *Dr Pergler a státní občanství*, z této básně taktéž vyplývá, že Rozner touto satirou podporoval odpor k udělování československé státní příslušnosti „kdejakému semitskému utečenci z Německa.“²⁰¹ Tento výrok v kontextu dějinných souvislostí následujících let nevrhá na Roznera příliš příznivé světlo. Opět připomeňme, že antisemitismus se v Roznerově tvorbě vyskytuje poměrně často. Zároveň je ale nutné zmínit, že antisemitismus byl v tehdejší evropské kultuře něčím zcela běžným a hluboce zakořeněným již po staletí, tudíž tento prvek Roznerovy tvorby nemůžeme považovat za jasný důkaz tíhnutí k pravicově extremistickým režimům. Musíme tedy uvažovat o celém Roznerově působení jako o komplexním celku. Dle textu nazvaného *Odpověď židovskému „Rozvoji“* se zdá, že měl Rozner ke svému antisemitismu dokonce „osobní důvody“ a s židovskými představiteli vedl veřejné diskuse.²⁰²

Na druhou stranu se Rozner vyjadřuje i k německé hrozbě a možnosti válečného konfliktu jako například v básni *Text českoněmecké dohody*.²⁰³ Je zjevné, že v Roznerovi rezonovaly hrozby evropských totalit třicátých let. V tomto ohledu poukažme na báseň *„Jme idylickým ostrovem uprostřed Evropy“*, kde autor s viditelnými obavami reaguje bez rozdílu na Německo, Itálii, Rusko, Polsko i Maďarsko a další evropské státy. Ústředním tématem se zde jeví širší kritika konfliktů a militarizace jako takové, taktéž ale nečinný přístup československé vlády.²⁰⁴ Tu ostatně Rozner kritizoval neustále. Hned v následující básni tematizoval i na opevňování pohraničí z roku 1935. V básni *Náhly vlastenecký obrat* Rozner znepokojeně reaguje na novinové články o tom, že „Hitler se chystá k válečnému výpadu proti Československu“.²⁰⁵

¹⁹⁹ Tamtéž, s. 45.

²⁰⁰ Tamtéž, s. 47.

²⁰¹ Tamtéž, s. 55.

²⁰² Tamtéž, s. 72.

²⁰³ Tamtéž, s. 57.

²⁰⁴ Tamtéž, s. 65–66.

²⁰⁵ Tamtéž, s. 69.

Obecně lze říci, že je z dnešního pohledu znepokojivé, jak cynickým způsobem se Rozner ve svých verších s radikálním evropským nacionalismem a německou hrozbou vypořádával a využíval ji v podstatě výhradně k útokům na československou vládu. To ale nebylo v této době ničím ojedinělým a skoro lze říci, že Rozner opět pouze reagoval na dobové „trendy“.

V básni *Na vysvětlenou* nám snad Vojtěch Rozner, v mezích autorské stylizace, přibližuje své postoje. Mimo jiné to není poprvé, co ve svých satirách vyjadřuje potřebu útočit na všechny strany: „K pozdravu ruku nezvedám, / pěst svoji taky nezatínám místy / a převlastenci pohrdám / zrovna jak rozvratnými komunisty, / tož protistátní nejsem tvor, / ba ani levý, ani pravý našinec, / jen notuji, co zpívá sbor, / že demokracie je znamenitá věc.“²⁰⁶ Poukažme ale na skutečnost, že podobné vyjádření by se mohlo jevit jako pouhý alibismus.

2.2.11 *Od člověka k člověku*

Sbírka *Od člověka k člověku: Básně* vyšla roku 1938 v Praze v nakladatelství V. Petr.²⁰⁷ Více informací se nám bohužel nepodařilo dohledat. Začátkem uvedme, že se dílo jmenuje stejně jako vydané spisy Karla Čapka, ke kterému autor choval zjevný odpor. Tyto spisy však byly vydány až během let 1988–1991.²⁰⁸ Lze tedy jen spekulovat, jestli se Rozner užitím tohoto spojení pro svou sbírku odkazoval přímo na Čapkův humanistický text publikovaný v *Lidových novinách* dne 6. září 1923, kde tento slovní obrat Čapek použil,²⁰⁹ či zda jde jen o náhodnou shodu.

V úvodu sbírky se nachází citát „Tak slavno je vědět, / že z úzkosti dní, z vrátkosti dnešku / jsme dozráli k jistotě. – Otakar Theer.“²¹⁰ V této básnické sbírce se Vojtěch Rozner poprvé od vydání sbírky *Nahé objetí v růžích: poesie* z roku 1926, která byla jeho první oficiálně vydanou sbírkou, vymaňuje ze své typické rétoriky útočného satirika reagujícího na veřejné dění. Tato sbírka je plná přírodní lyriky a niterných zpovědí lyrického subjektu.

Rozner zde užívá více básnických obrátů a knižních výrazů, jazyk je hutnější, obrazy nápaditější a tíživější než v jakékoliv jeho předchozí sbírce. Značný posun je i v podobě veršů, ve kterých je méně kladen důraz na jednoduchý rým a zpěvnost, často jde o nepravidelný či volný verš. Verše působí v porovnání s předchozí autorovou tvorbou rozvážněji a vyspěleji, zároveň ale svou podstatou zcela vybočují z ladění Roznerovy satirické tvorby.

²⁰⁶ Tamtéž, s. 91–92.

²⁰⁷ ROZNER, Vojtěch. *Od člověka k člověku: Básně*. Praha: V. Petr, 1938.

²⁰⁸ ČAPEK, Karel a kol. *Od člověka k člověku*. Praha: Československý spisovatel, 1988–1991.

²⁰⁹ Tamtéž, s. 247.

²¹⁰ Tamtéž, Úvodní strana.

Jazykově i významově je i přesto sbírka plná pateticky kumulovaných klišé a Rozner se zde pokouší o metafyzické obrazy a existenciální témata.

Básně jsou zachycením okamžiku a pocitu v něm, což by opět mohlo signalizovat návrat k původní Roznerově básnické poetice před kariérní dráhou satirika. To stejné platí i v hojných případech užití milostné až erotické tematiky. Pozoruhodné je i opakování náboženských motivů navzdory skutečnosti, že k víře jako takové byl celou svou předchozí tvorbu poněkud skeptický. Opět užívá motivy umění a básnické tvorby, ale v mnohem menší míře než v předchozích sbírkách.

Mezi dominující přírodní a milostnou lyrikou se opět objevuje i úzkost z politické situace, napětí a militarizace (nejen) v Evropě – jde o báseň *Nad horečkou Evropy* z února 1937, která tematicky výrazně vyčnívá: „... nemá Hitler tolik plynu, / nemá Japan tolik děl, / nemá tolik tanků Maďar, / Mussolini letadel, / kolik lásky tryskne v odplatu, / kdo přiloží ruku / k radostnému potratu.“²¹¹ Zde znovu připomeňme souvislosti dějinných událostí, o kterých je řeč v kapitolách o historickém kontextu dané doby. Z Roznerových veršů zcela explicitně vyplývá jisté znepokojení z pravicových totalitních režimů, což je v rámci této práce důležité zmínit vzhledem k dalšímu vývoji jeho působení v kulturním prostředí, který směřoval až ke kolaborantským tendencím, jak bude řečeno v následujících kapitolách. Nastiňme zde proto otázku, zda se zcela otevřeně vyjadřuje k těmto obavám proto, že si to ve své satirické tvorbě nemohl vzhledem ke svému působení v *Tempu* dovolit, nebo zda je tato báseň naopak pouhým pokusem o alibistický humanismus. Jistým ale zůstává, že tyto obavy byly v roce 1937 velmi oprávněné.

2.3 Publicistická činnost Vojtěcha Roznera za první republiky

Podrobná analýza Roznerovy publicistické činnosti by zajisté vydala na samostatnou akademickou práci. Pro potřeby této práce proto v této kapitole sestavíme obecnější obraz Roznerova působení v tisku první republiky. Připomeňme, že do období první republiky také časově spadá Roznerovo působení v časopisu *Aktivisté*, kterému se budeme podrobně věnovat v kapitole Vojtěch Rozner tváří skupiny Aktivisté.

V kapitole 1 Představení Vojtěcha Roznera i v kapitole 2.2 Literární činnost Vojtěcha Roznera za první republiky jsme již zmínili, že Rozner publikoval do časopisů již během svých studentských let. *Lexikon české literatury* zmiňuje časopisy *Mladé Rakousko*, *Mladý venkov* či

²¹¹ ROZNER, Vojtěch. *Od člověka k člověku: Básně*. Praha: V. Petr, 1938. s. 49–50.

Naše kniha. Od roku 1923 – tedy od svých osmnácti let přispíval Rozner do *Studentského časopisu* pod pseudonymem Jaromil Milko. Stejný pseudonym užil i v časopise *Mladé proudy*. Do *Slováckého obzoru* přispíval pod pseudonymem Vojtěch Sylvín a pod šifrou Ada kolem roku 1926.²¹² Publikování pod zmiňovanou šifrou autor následně tematizoval v autobiograficky laděném fejetonu ve sbírce *Tiché zpovědi*²¹³ z roku 1943, které se budeme v práci věnovat samostatně.

Od roku 1927 Rozner pracoval jako šéfredaktor *Poledního listu*.²¹⁴ Jeho první číslo vyšlo již 11. listopadu 1926, následoval *Večerní list* 19. března 1927. Obě tato periodika později spadala pod vydavatelství Tempo založené v červnu 1929 Jiřím Stříbrným,²¹⁵ který byl v této práci již několikrát zmiňován také v souvislosti se svým politickým vyhraněním. Tento výrazný politik zajisté patřil k předním, zároveň ale k problematickým osobnostem československé politické scény první poloviny 20. století. Již od druhé poloviny dvacátých let byl spojován se skandály, korupcí, a především pak právě s fašistickými tendencemi.²¹⁶ Zároveň mu ale nelze upřít jeho podíl na vzniku samostatného Československa roku 1918, kdy byl na vrcholu své politické kariéry. Stříbrného vystupování mělo však od druhé poloviny dvacátých let protihradní a demagogický charakter spojený s tíhnutím ke krajní pravici.²¹⁷ Připomeňme, že Roznerova satirická tvorba tak přesně vyhovovala rétorice tisku, který Stříbrný vydával. Svou nevybíravou útočností Rozner užíval i v *Poledním listu*, jak vyplývá z jeho článků.

Vojtěch Rozner psal také do periodika *Večerní list: ústřední orgán slovanských národních socialistů*, kde se v kulturní rubrice věnoval typicky „roznerovskému“ napadání veřejného dění, a především kulturní i politické levice. Publikoval zde i krátké „neškodné“ texty s humornou tematikou. Především byl ale redaktorem tohoto periodika v letech 1927–1928.

Dle titulních stran *Expresu* byl Vojtěch Rozner odpovědným redaktorem také tohoto periodika spadajícího pod *Tempo* Jiřího Stříbrného. Působil tam mezi lety 1932–1935. Podrobnější zkoumání jednotlivých příspěvků i tohoto periodika by však přesahovalo rámec této práce. Pro zajímavost zde ale uveďme informaci z periodika *Tisk, noviny a novináři: věstník*

²¹² BLAŽÍČEK, Přemysl. Vojtěch Rozner. In OPELÍK, Jiří, (ed.) a kol. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. Praha: Academia, 2000. s. 1302.

²¹³ ROZNER, Vojtěch. *Tiché zpovědi: kniha fejetonů*. Praha: Pragotisk, 1943. s. 165.

²¹⁴ BLAŽÍČEK, Přemysl. Vojtěch Rozner. In OPELÍK, Jiří, (ed.) a kol. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. Praha: Academia, 2000. s. 1301.

²¹⁵ VYKOUPILOV, Libor. *Jiří Stříbrný: portrét politika*. Brno: Masarykova univerzita; Matice moravská, 2003. s. 283.

²¹⁶ Tamtéž, s. 11.

²¹⁷ Tamtéž, s. 226.

československých novinářů, že byl Rozner začátkem roku 1935 žalován třiceti osmi německými spolky, neboť publikoval články pojednávající o „násilnostech Němců na Čechách v Duchcově“. Těchto obvinění byl Rozner následně, jak informovalo citované periodikum, zproštěn.²¹⁸

Podle autorů knihy *Česká katolická literatura v kontextech* psal Rozner i do periodika *Vlajka: revue ideová a politická*. Jednalo se o měsíčník studentského charakteru, jehož ideovou náplní časopisu byla jednota národa, morální hodnoty a nacionalizace kultury, oživení národních tradic včetně tradic křesťanských i orientace na slovanství. Periodikum se za první republiky soustředilo i na kritiku soudobé politické scény.²¹⁹

Rozner roku 1934 založil a následně redigoval časopis *Příboj*, jehož první číslo vyšlo pod názvem *Průboj*. Jednalo se o měsíčník vycházející od června do listopadu 1934.²²⁰ Roznerova tvorba vycházela i v periodiku *Moravská orlice*. Jeho text *Ježov na Slovácku: U muziky* zde vyšel v září 1927 jako ukázka z připravované sbírky, která měla vyjít na podzim stejného roku právě pod názvem *Ježov na Slovácku*. Mělo se jednat o třetí Roznerovo vydané dílo.²²¹ Sbírka pod tímto názvem ale nikdy nevyšla a ani jiné dílo na podzim tohoto roku Rozner nevydal. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce* vede záznam také o příspěvcích do periodika *Zlatá Praha* z roku 1928.²²² Tam, jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole, Rozner publikoval i svou povídku *Zabitě poselství* z roku 1929.²²³

Roznerovu tvorbu otisklo v roce 1930 například periodikum *Salon: společnost, sport, divadlo, film, moda, výtvarné umění*. Šlo o báseň v *kovový smích zaklet svět...*²²⁴ *Salon* dále publikoval v roce 1931 Roznerovu báseň *Stesk severu*.²²⁵ Svou básnickou tvorbu publikoval Rozner od roku 1930 i v literárně zaměřeném týdeníku *Zvon*. Vyšla zde například dramatická báseň *Noční bouře nad Terstem*²²⁶ a baladicky laděná báseň *Zavražděná* o nešťastné mladé lásce, která vede

²¹⁸ az. *Tisk, noviny a novináři: věstník československých novinářů* 9, č. 3, březen 1935, s. 62.

²¹⁹ PUTNA, Martin C. a BEDŘICH, Martin (ed.). *Česká katolická literatura v kontextech: 1918-1945*. Praha: Torst, 2010. s. 799.

²²⁰ BLAŽÍČEK, Přemysl a MUKAŘOVSKÝ, Jan (ed.). *Dějiny české literatury. 4, Literatura od konce 19. století do roku 1945*. Praha: Victoria Publishing, 1995.

²²¹ ROZNER, Vojtěch. *Ježov na Slovácku: U muziky*. *Moravská orlice* 65, č. 162, 25. 9. 1927, s. 1.

²²² BLAŽÍČEK, Přemysl. Vojtěch Rozner. In OPELÍK, Jiří, (ed.) a kol. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. Praha: Academia, 2000. s. 1302.

²²³ ROZNER, Vojtěch. *Zabitě poselství*. *Zlatá Praha* 46, č. 22, 11. 7. 1929. s. 433.

²²⁴ ROZNER, Vojtěch. *V kovový smích zaklet svět...*. *Salon: společnost, sport, divadlo, film, moda, výtvarné umění* 9, č. 8, 15. 8. 1930, s. 8.

²²⁵ ROZNER, Vojtěch. *Stesk severu*. *Salon: společnost, sport, divadlo, film, moda, výtvarné umění* 10, č. 1, 15. 1. 1931, s. 14.

²²⁶ ROZNER, Vojtěch. *Noční bouře nad Terstem*. *Zvon: týdeník belletristický a literární: majetek družstva spisovatelského* 30, 1901–1942, č. 52, 3. 9. 1930, s. 717.

až k vraždě.²²⁷ Dále zde vyšel Roznerův epigram *Nad knihami Vrchlického v musejních regálech*.²²⁸

Zmiňme i autorovo působení v časopisu *Aktivisté*, kterému se budeme věnovat v samostatné kapitole 3.2 Vojtěch Rozner tváří skupiny Aktivisté. Vydávání tohoto časopisu sice částečně spadá do období první republiky, ale vzhledem k vývoji jeho směřování za protektorátu pojednáme o tomto periodiku a Roznerových aktivitách v něm až později v této práci.

Shrnutím veřejného obrazu Vojtěcha Roznera jako publicisty v období první republiky lze obecně říci, že byl ve vydavatelství Tempo Jiřího Stříbrného skutečně aktivní a byl redaktorem hned několika zmiňovaných tiskovin. Zároveň se u Stříbrného věnoval útokům na veřejně známé osobnosti a politiky první republiky, jejichž politická příslušnost nebyla pravicově orientovaná. Připomeňme, že přesně to činil i ve své literární tvorbě. Mimo produkci Tempa a periodikum *Vlajka* se ale zdá, že Roznerovy zbylé příspěvky do tiskovin v tomto období byly spíše beletristickou činností, mely zcela nezávadný charakter a šlo hlavně o básnickou tvorbu s přírodní tematikou.

²²⁷ ROZNER, Vojtěch. Zavražděná. *Zvon: týdeník belletristický a literární: majetek družstva spisovatelského* 31, 1901–1942, č. 25, 25. 2. 1931, s. 337.

²²⁸ ROZNER, Vojtěch. Nad knihami Vrchlického v musejních regálech. *Zvon: týdeník belletristický a literární: majetek družstva spisovatelského* 32, 1901–1942, č. 26, 16. 3. 1932, s. 353.

3 VOJTĚCH ROZNER ZA DRUHÉ REPUBLIKY A PROTEKTORÁTU

3.1 Historický kontext doby

Po světové hospodářské krizi z let 1929–1934 začalo Německo nabývat moci a stávalo se tak přímou hrozbou pro Československo.²²⁹ Toto ohrožení se prohloubilo jmenováním Adolfa Hitlera německým kancléřem dne 30. ledna 1933.²³⁰ Celkově lze říci, že se pozice demokracie v Evropě třicátých let horšila. Jak uvádí publikace *Druhá republika 1938–1939: svár demokracie a totality v politickém, společenském a kulturním životě*: „Střet protichůdných demokratických a totalitarizujících tendencí postupně vytvářel základní osu světového a zejména evropského vývoje. Pohled na politickou mapu Evropy v polovině třicátých let 20. století již jasně naznačoval, že se Československá republika i nadále hlásila ke ‚světu bezpečnému pro demokracii‘, ale zároveň byla obklopena sousedními státy, které právě tuto ideu napadaly.“²³¹

Vedle radikálně nacistického Německa byla v Evropě již od října 1922 fašistická Itálie Benita Mussoliniho,²³² v Maďarsku se dostal k moci režim Miklóse Horthyho, v Polsku režim Józefa Piłsudského.²³³ Totalitní bylo SSSR pod vládou Josifa Stalina,²³⁴ královské diktatury vládly v Jugoslávii a Rumunsku a fašistická Itálie upevňovala svůj vliv také v Rakousku,²³⁵ kde panoval značný odpor k poválečnému uspořádání.²³⁶ Vzrůstalo mezinárodní napětí, rozpadala se dosavadní spojení, ale vznikaly také nové dohody, a to ve prospěch Německa.

Existence těchto totalitních vlád podporovala šíření radikálních ideologií i v Československu. Pro kontext této práce zmiňme fašisticky orientovanou Národní ligu Jiřího Stříbrného.²³⁷ Do kontextu takto radikalizovaných nálad ve společnosti přesně zapadá Roznerova nevybíravá

²²⁹ BĚLINA, Pavel. *Dějiny zemí Koruny české II*. Čtvrté vydání. Litomyšl: Paseka, 1997. s. 183–184.

²³⁰ Tamtéž, s. 182 a 184.

²³¹ GEBHART, Jan a KUKLÍK, Jan. *Druhá republika 1938–1939: svár demokracie a totality v politickém, společenském a kulturním životě*. Praha: Paseka, 2004. s. 6.

²³² BĚLINA, Pavel. *Dějiny zemí Koruny české II*. Čtvrté vydání. Litomyšl: Paseka, 1997. s. 183–184.

²³³ Tamtéž, s. 152.

²³⁴ BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. 2., upravené a doplněné vydání. Praha: Grada, 2019. s. 152.

²³⁵ BĚLINA, Pavel. *Dějiny zemí Koruny české II*. Čtvrté vydání. Litomyšl: Paseka, 1997. s. 154.

²³⁶ Tamtéž, s. 184.

²³⁷ BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. 2., upravené a doplněné vydání. Praha: Grada, 2019. s. 152.

²³⁸ BĚLINA, Pavel. *Dějiny zemí Koruny české II*. Čtvrté vydání. Litomyšl: Paseka, 1997. s. 184.

satirická tvorba, o které jsme hovořili při analýzách jednotlivých jeho publikací. Jeho beletristické texty tak vytvářejí pozoruhodný obraz historického vývoje kulturních, společenských a především také politických tendencí meziválečných let. To platí i pro Roznerovu publicistickou tvorbu, která explicitně směřovala k fašistickým postojům.

S pravicovou Národní ligou našla společnou řeč Národní demokracie a Národní fronta a „před parlamentními volbami 1935 vytvořily Národní sjednocení.“²³⁸ To ve volbách ale nakonec neuspělo a u moci zůstaly vládní strany.²³⁹ Tyto volby byly ale velmi důležité pro německý politický tábor, jak uvádí publikace *Dějiny zemí Koruny české II*: „Sudetoněmecká strana (SdP) se stala největší politickou stranou v republice. Tento název přijala Henleinova Sudetoněmecká vlastenecká fronta, která se po svém založení v roce 1933 zpočátku prezentovala jako nadstranické hnutí, sjednocující všechny sudetské Němce.“²⁴⁰ S SdP začaly sympatizovat celé dvě třetiny německého obyvatelstva na území Československa. Není proto divu, že tato strana brzy našla společnou řeč s NSDAP vládou v Německu. V prosinci 1935 vystřídal prezidenta T. G. Masaryka Edvard Beneš.²⁴¹

Velká Británie a Francie zaujímaly již v roce 1935 vůči Hitlerovu Německu velmi defenzivní politiku appeasementu.²⁴² Ta byla plná ústupků, které vedly až k vyhovění Hitlerovu požadavku na připojení Rakouska²⁴³ i řešení problému „utlačovaných“ sudetských Němců. To podle Hitlerova projevu z února 1938 znamenalo připojení tohoto území. O měsíc později bylo k Německu připojeno anšlusem Rakousko, což ještě více ohrozilo hranice Československa. Tehdy se ukázalo, že Velká Británie ani Francie proti tomuto jednání nehodlají zasahovat ze strachu z válečného konfliktu.²⁴⁴ V září 1938 docházelo k opakovanému jednání mezi britským ministerským předsedou Arthurem Chamberlainem a Adolfem Hitlerem a na československé politiky byl ze strany Velké Británie a Francie vyvíjen velký tlak, aby Německu vyhověli.²⁴⁵ Východiskem měla být konference konaná za účasti zástupců Německa, Velké Británie, Francie a Itálie v Mnichově dne 29. září 1938. Citujme z publikace *Druhá republika*

²³⁸ Tamtéž.

²³⁹ Tamtéž.

²⁴⁰ Tamtéž, s. 185.

²⁴¹ Tamtéž.

²⁴² Tamtéž, s. 184.

²⁴³ GEBHART, Jan a KUKLÍK, Jan. *Druhá republika 1938–1939: svár demokracie a totality v politickém, společenském a kulturním životě*. Praha: Paseka, 2004. s. 7.

²⁴⁴ BĚLINA, Pavel. *Dějiny zemí Koruny české II*. Čtvrté vydání. Litomyšl: Paseka, 1997. s. 183–184.

²⁴⁵ Tamtéž, s. 186.

²⁴⁵ GEBHART, Jan a KUKLÍK, Jan. *Druhá republika 1938–1939: svár demokracie a totality v politickém, společenském a kulturním životě*. Praha: Paseka, 2004. s. 9.

1938–1939: *svár demokracie a totality v politickém, společenském a kulturním životě*: „Představitelé zúčastněných států podepsali dohodu o odstoupení pohraničí českých zemí Německu a v dodatku k dohodě nařizovali i čs. územní ústupky vůči Maďarsku a Polsku.“²⁴⁶

Jak již bylo zmíněno v kapitole 2.1, podpisem ze 30. září 1938 byl zpečetěn osud první republiky a rozpadla se Masarykova idea demokratického Československa. Publikace *Druhá republika 1938–1939: svár demokracie a totality v politickém, společenském a kulturním životě* trefně podotýká, že „Mnichov neznamenal ve svých důsledcích jen podstatnou změnu hranic a mezinárodního postavení republiky, její pronikavé hospodářské oslabení, ale přinesl značné otřesy ve vnitřní stavbě demokratického státu, zejména rozkolísal a rozkládal i dosavadní systém převládajících ideových a morálních hodnot.“²⁴⁷

Druhá republika existovala od 30. září 1938 a vydržela pouhý půlrok. Republice po odtržení pohraničí sice zůstala vlastní vláda, státní správa a politický systém,²⁴⁸ ale začala zde být prosazována pravice, pozice hradní politiky se zhroutila a E. Beneš se dne 5. října 1938 vzdal funkce prezidenta. Stát byl destabilizovaný, vláda se snažila o spolupráci s Německem a svou příležitost vycítily organizace sympatizující s fašismem, které ještě prohloubily svou agresí.²⁴⁹

Republika se stala hospodářsky závislou na Německu.²⁵⁰ Panovala zde sociální a existenční nejistota, tisíce lidí utíkaly ze zabraného pohraničí na oficiální území českých zemí.²⁵¹ Další území si zabralo Polsko a Maďarsko. Polsku připadlo Těšínsko a oblast Spiše, Maďarsku část jižního a východního Slovenska a jihozápadní území Podkarpatské Rusi.²⁵² Dalším projevem krize a oslabení byly snahy Slovenska a Podkarpatské Rusi zcela se odtrhnout od státního celku. Jejich autonomie byla potvrzena 19. listopadu 1938 a 30. listopadu se stal novým prezidentem Emil Hácha, 20. listopadu stanul v čele nové pravicové vlády Strany národní jednoty Rudolf Beran. Tato strana se pokoušela o totalitarizaci (nyní již) Česko-Slovenska a vycházela z italské fašistické koncepce. Než ale byly tyto snahy plně realizovány, bylo rozhodnuto, že bude otázka

²⁴⁶ Tamtéž, s. 10.

²⁴⁷ Tamtéž, s. 12.

²⁴⁸ BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. 2., upravené a doplněné vydání. Praha: Grada, 2019. s. 196.

²⁴⁹ BĚLINA, Pavel. *Dějiny zemí Koruny české II*. Čtvrté vydání. Litomyšl: Paseka, 1997. s. 204.

²⁵⁰ BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. 2., upravené a doplněné vydání. Praha: Grada, 2019. s. 201.

²⁵¹ GEBHART, Jan a KUKLÍK, Jan. *Druhá republika 1938–1939: svár demokracie a totality v politickém, společenském a kulturním životě*. Praha: Paseka, 2004. s. 36.

²⁵² BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. 2., upravené a doplněné vydání. Praha: Grada, 2019. s. 197.

budoucnosti českých zemí vyřešena okupací.²⁵³ Ta byla zahájena 15. března 1939,²⁵⁴ kdy bylo území republiky jako Protektorát Čechy a Morava připojeno k Třetí říši. Slovensko zůstalo formálně samostatné jako německý klerofašistický satelit²⁵⁵ poté, co 14. března 1939 vyhlásil slovenský sněm samostatnost.²⁵⁶

Ještě před vypuknutím druhé světové války napadením Polska německou armádou dne 1. září 1939²⁵⁷ vstoupila 15. března 1939 na území republiky německá vojska. Následujícího dne byl vyhlášen Protektorát Čechy a Morava, který se tak podle Hitlerova výnosu z 16. března 1939 stal „autonomní“ součástí Třetí říše. Začala být budována dvojkolejná správa²⁵⁸ – ačkoliv zůstal zachován úřad prezidenta, ve kterém byl Emil Hácha, skutečnou moc nad protektorátem mělo nacistické Německo. Představitelé protektorátní vlády se tak ocitli pod plným diktátem říše. Publikace *Dějiny zemí Koruny české II* uvádí: „Velmi brzy byly zformovány orgány a instituce německé okupační správy, které řídily a kontrolovaly činnost protektorátních orgánů.“²⁵⁹ V rámci německé přetvářky před českou společností byly ve funkcích většinově zachovány osoby, které zde byly již za předchozího období.

Vedle formální české správy byla zřízena německá správa v čele s Úřadem říšského protektora. Tím se stal Konstantin von Neurath, jehož zástupcem byl jmenován sudetoněmecký angažovaný nacionalista Karel Hermann Frank, který byl tímto úřadem „oceněn“ za podíl na „rozbití republiky“.²⁶⁰ Ve jménu říšské kontroly nad protektorátem byly zakázány mnohé instituce a organizace, prosazovány měly být zájmy a ideologie nacismu.²⁶¹ Reakce obyvatelstva se různily, ale široká veřejnost zůstávala pasivní ze strachu z represivního režimu. Byli zde ale také ti, kteří s režimem kolaborovali z různých důvodů. Jednou z příčin mohla být i touha po vlastním kariérním růstu,²⁶² což se pro tuto práci v následujících kapitolách stane stěžejním tématem v otázce veřejného působení Vojtěcha Roznera. Třetí část společnosti tvořily osoby, které si udržely své protiokupační smýšlení a snažily se zapojit do rezistenčních

²⁵³ BĚLINA, Pavel. *Dějiny zemí Koruny české II*. Čtvrté vydání. Litomyšl: Paseka, 1997. s. 204–205.

²⁵⁴ Tamtéž, s. 204.

²⁵⁵ Tamtéž, s. 201.

²⁵⁶ BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. 2., upravené a doplněné vydání. Praha: Grada, 2019. s. 198.

²⁵⁷ Tamtéž, s. 191–192.

²⁵⁸ Tamtéž, s. 198.

²⁵⁹ BĚLINA, Pavel. *Dějiny zemí Koruny české II*. Čtvrté vydání. Litomyšl: Paseka, 1997. s. 206–207.

²⁶⁰ BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. 2., upravené a doplněné vydání. Praha: Grada, 2019. s. 199.

²⁶¹ BĚLINA, Pavel. *Dějiny zemí Koruny české II*. Čtvrté vydání. Litomyšl: Paseka, 1997. s. 208.

²⁶² Tamtéž.

aktivit, či dokonce spolupracovaly s domácím nebo zahraničním odbojem i za cenu hrozby zatčení a popravy. Čtvrtou možností byl aktivní odboj, který měl v protektorátu již od počátku silnou základnu.

3.1.1 Kulturní a mediální situace za druhé republiky a protektorátu

Jak již bylo řečeno, celé období krátké existence druhé republiky provázelo hluboké společenské zoufalství, což se také promítlo do kulturního a mediálního prostředí. Pravicově orientovaní politici i autoři veřejně podrývali demokratické hodnoty. Chtěli zavedení autoritativní vlády a otevřeně vystupovali jak proti Benešovi, tak proti Masarykovi jako symbolu humanismu a demokratických myšlenek první republiky. Z literárního pole je příhodné zmínit útoky na Karla Čapka, veřejně byli napadáni také levicoví umělci a vyostřoval se antisemitismus.²⁶³ Pokud se podíváme na výčet těchto aktivit, zjistíme, že se s tímto proudem angažovaně nesl i Vojtěch Rozner. Zmíněné tendence projevoval již deset let před vznikem druhé republiky, jak bylo nastíněno v kapitolách věnovaných jeho literární a publicistické tvorbě za první republiky.

Veřejně zaznívaly i výzvy k pálení knih²⁶⁴ a některá knihkupectví a knihovny se dobrovolně pustily do likvidace knih autorů, které považovaly za mravní ohrožení – a to dříve, než to nařídila nacistická cenzura.²⁶⁵ Po Mnichovu se čeští spisovatelé – především básníci, jak uvádí Jiří Doležal v publikaci *Česká kultura za protektorátu: školství, písemnictví, kinematografie*, stali „páteří kulturního života“.²⁶⁶ Národ v nich spatřoval útěchu díky vlasteneckému, antiněmeckému a protifašistickému obsahu.²⁶⁷

Čeští literáti ve své tvorbě reagovali na aktuální dění a vyrovnávali se s národní depresí, pocitem bezpráví, ale zároveň se pokoušeli o optimismus a povzbuzení českého národa. Mezi tyto autory patřili například Václav Černý, Josef Čapek či Jan Blahoslav Čapek.²⁶⁸ I tyto osobnosti Vojtěch Rozner veřejně napadal ve svých textech.

Se vznikem druhé republiky se proměnila nejen politická, ale i mediální scéna, ve které se zrcadlilo rozpoložení společnosti. Jak uvádí publikace *Dějiny českých médií: od počátku do*

²⁶³ Tamtéž.

²⁶⁴ DOLEŽAL, Jiří. *Česká kultura za protektorátu: školství, písemnictví, kinematografie*. Praha: Národní filmový archiv, 1996. s. 107.

²⁶⁵ Tamtéž, s. 101.

²⁶⁶ Tamtéž, s. 99.

²⁶⁷ Tamtéž.

²⁶⁸ Tamtéž, s. 100.

současnosti: „Změnil se legislativní rámec fungování médií, zasažena byla struktura mediální nabídky, doba poznamenala personální složení redakcí i filmových štábů, stejně jako argumentační naladění dobové žurnalistiky.“²⁶⁹ Ještě před samotnou mnichovskou dohodou byla 23. září vyhlášena branná pohotovost státu spojená se zákonem o mimořádných opatřeních č. 300/1920 Sb. – byla tak omezena svoboda projevu. Dne 26. září byla ustanovena Ústřední cenzurní komise, více viz *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*.²⁷⁰ Cenzura se tak stala každodenní skutečností, ve veřejném prostoru a tiskovinách se nesmělo vystupovat proti vládě ani Německu. Dále byla 6. prosince zavedena předběžná tisková kontrola svěřená Ústřední tiskové dozorcí služby řízené tiskovým odborem Předsednictva ministerské rady.²⁷¹

Jak již bylo řečeno v kapitole věnující se mediální situaci první republiky, v této době bylo typickým jevem, že byly tisk a publicistická činnost pevně provázány s politickými stranami a podle toho se názorově vyhraňovaly. Zrušen tak byl veškerý komunistický a legionářský tisk, na snížení počtu periodik mělo vliv i slučování a redukce politických stran. Dominantní pozici získal původně agrární *Venkov*, který se pustil do protidemokratické a antisemitské rétoriky. Podobně se vyjadřoval *Večer a Lidové listy*. Titul *Národní práce* se zaměřoval více na „kulturní hodnoty vzešlé z českého národního prostředí.“²⁷² Taktéž bulvární *Polední list*, ve kterém byl Vojtěch Rozner stále šéfredaktorem – a to až do roku 1940, zůstal po Mnichovu aktivní a podílel se na degradování obrazu demokratických politiků.

Po vzniku protektorátu v polovině března 1939 byl plně uplatněn propracovaný systém dozoru nad mediálním prostorem. Na tom se podílely říšské a německé i české protektorátní úřady. Díky tomu měla nacistická správa možnost kontrolovat veškerý legální tisk a šířit své ideologické zájmy. Protektorátní represivní systém navazoval na výše zmiňované mechanismy vytvořené již před rokem 1939 – a to včetně těch z období první republiky.²⁷³

Zakázanou literaturou, která byla v rozporu s nacistickou ideologií, se stala v první řadě produkce židovská a levicová. Nežádoucí byla ale v podstatě veškerá „neněmecká“ tvorba

²⁶⁹ BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. 2., upravené a doplněné vydání. Praha: Grada, 2019. s. 201.

²⁷⁰ Tamtéž.

²⁷¹ Tamtéž, s. 202.

²⁷² Tamtéž.

²⁷³ CEBE, Jan. Řízení českých médií v období protektorátu Čechy a Morava. In ANTOŠÍKOVÁ, Lucie (ed.) a BRUNOVÁ, Marie (ed.). *Všechny vody Čech tečou do Německa?: Studie k německé literatuře a kultuře protektorátu*. Praha, 2020. s. 68.

a moderní směry jako kubismus, dadaismus a surrealismus²⁷⁴ a naopak žádoucí bylo odstranění kulturně činných osob, které otevřeně vystupovaly proti nacistickému Německu a okupaci.²⁷⁵ Zpočátku ale nebylo potlačování samotného českého umění tak výrazné, naopak bylo podporováno „jako výraz přirozeného stavu společnosti, jež nebyla anektována, ani nevstoupila do válečného stavu.“²⁷⁶ Česká veřejnost se tedy měla domnívat, že je skutečně pouze „pod ochranou Říše“ a česká kultura tak měla být vystavena „diktátu nacistické propagandy“ pozvolna.²⁷⁷ Dělo se tak například prosazováním návratu k tradici a ideologického výkladu toho, že české země byly z historického hlediska součástí německého kulturního prostoru. K historickému výkladu byla využívána například osobnost Karla IV.²⁷⁸ K tomuto příkonu k historismu se ještě vrátíme v kontextu literární soutěže Nový zítřek, které se v roce 1942 zúčastnil i Vojtěch Rozner.

Zásadní úpravy represí mediálního systému přišly v roce 1941 s dosazením Reinharda Heydricha na pozici říšského protektora a, jak dále uvádí Jan Cebe v publikaci *Všechny vody Čech tečou do Německa?: Studie k německé literatuře a kultuře protektorátu*, „především pak s vytvořením Úřadu lidové osvěty (později součást ministerstva školství a lidové osvěty) v čele s Emanuelem Moravcem.“²⁷⁹ Roku 1942 byla regulace kultury dokončena a literární produkce byla centralizována. Ministerstvem lidové osvěty byla řízena veškerá nakladatelská aktivita a literární produkce, fungovala předběžná cenzura a pro tuto práci je také podstatná informace, že byla v zájmu nacistické ideologie řízena také podpora spolupracujících spisovatelů a udělování cen.²⁸⁰ Zdá se totiž, že literární tvorba Vojtěcha Roznera měla v tomto období jistou formu protekce a byla oceňována pod dozorem aparátů dbajících na literární produkci zcela vyhovující nacistické ideologii v protektorátu. Jednotlivým aspektům

²⁷⁴ PIORECKÁ, Kateřina. Černé jízdní dámské kolo aneb Sítě aktantů literárního pole za protektorátu Čechy a Morava. In ANTOŠÍKOVÁ, Lucie (ed.). *Zatemněno: česká literatura a kultura v protektorátu*. Praha: Academia, 2017. s. 20.

²⁷⁵ Tamtéž, s. 21.

²⁷⁶ PIORECKÁ, Kateřina. Černé jízdní dámské kolo aneb Sítě aktantů literárního pole za protektorátu Čechy a Morava. In ANTOŠÍKOVÁ, Lucie (ed.). *Zatemněno: česká literatura a kultura v protektorátu*. Praha: Academia, 2017. s. 20.

²⁷⁷ Tamtéž.

²⁷⁸ Tamtéž, s. 21.

²⁷⁹ CEBE, Jan. Řízení českých médií v období protektorátu Čechy a Morava. In ANTOŠÍKOVÁ, Lucie (ed.) a BRUNOVÁ, Marie (ed.). *Všechny vody Čech tečou do Německa?: Studie k německé literatuře a kultuře protektorátu*. Praha, 2020. s. 68–69.

²⁸⁰ PIORECKÁ, Kateřina. Černé jízdní dámské kolo aneb Sítě aktantů literárního pole za protektorátu Čechy a Morava. In ANTOŠÍKOVÁ, Lucie (ed.). *Zatemněno: česká literatura a kultura v protektorátu*. Praha: Academia, 2017. s. 22.

Roznerovy tvorby i otázce jeho prorežimnosti se budeme věnovat samostatně u konkrétních textů a publikačních aktivit v tomto období.

3.2 Vojtěch Rozner tváří skupiny Aktivisté

Na úvod kapitoly je nutné zmínit, že samotná skupina Aktivisté a její umělecké a publicistické aktivity již byly samostatně (avšak ne příliš podrobně) zpracovány v bakalářské práci Gabriely Boškové z roku 2012. Práce nazvaná *Literární skupina a časopis Aktivisté (Polemiky a kritiky)* se věnuje výtiskům časopisu, který tato skupina vydávala, zaměřuje se na vybrané kauzy týkající se i Roznera. Samotná osobnost Vojtěcha Roznera je zde však jen letmo nastíněna.²⁸¹ Se zmiňovaným textem jsme obeznámeni a nebudeme opakovat již zpracované informace. Tato kapitola na dřívější zpracování volně naváže a rozvine nastíněnou problematiku, zprostředkuje ji z jiného úhlu pohledu a zaměří se především na aktivity spojené s Vojtěchem Roznerem.

3.2.1 Představení skupiny Aktivisté

Nejprve je ale potřebné definovat program této skupiny pro pochopení celkového kontextu Roznerovy tvorby, neboť to byl právě on, kdo byl vůdčí osobností aktivismu a v době protektorátu určoval diskutabilní směřování této skupiny, jak bude později řečeno. K této skupině je mimo primární zdroje velmi přínosná publikace Pavla Janouška *Dějiny české literatury v Protektorátu Čechy a Morava*.²⁸²

Pro pochopení kontextu existence této skupiny je nezbytné nejprve definovat samotný aktivismus, který je dnes vnímán jako označení pro publicisty, kteří zcela zjevně a angažovaně kolaborovali s nacisty. V publikaci *Dějiny české literatury v Protektorátu Čechy a Morava* se píše: „Slova ‚aktivita‘, ‚aktivismus‘ a ‚aktivistický‘ byla velmi signifikantní součástí protektorátního jazyka, respektive prorežimních textů, které apelovaly na Čechy, aby se vzdali své pasivity, přijali realitu a dobrovolně se podíleli na veřejném životě směřujícím k naplnění nové a nevyhnutelné podoby světa.“²⁸³ Existuje však i výklad aktivismu jako uměleckého směru a v následující kapitole se pokusíme definovat jeho podoby a požadavky. Jedná se totiž o směr, ke kterému se Vojtěch Rozner a celá skupina Aktivistů začali hlásit už během první republiky.

²⁸¹ BOŠKOVÁ, Gabriela. *Literární skupina a časopis Aktivisté (Polemiky a kritiky)*. České Budějovice: JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH. Filozofická fakulta, 2012. Bakalářská práce.

²⁸² JANOUŠEK, Pavel a kol. *Dějiny české literatury v Protektorátu Čechy a Morava*. Praha: Academia, 2022.

²⁸³ Tamtéž, s. 57.

Umělecká skupina Aktivisté se začala formovat již v roce 1934²⁸⁴ a oficiálně vznikla v Plzni roku 1936.²⁸⁵ Iniciátorem vzniku Aktivistů byl právě Vojtěch Rozner, který kolem sebe sdružoval konzervativní a nacionálně orientované umělce a intelektuály, které spojoval odpor k levicovému smýšlení. Janouškova publikace trefně podotýká, že charakteristickým rysem skupiny byly vyčerpávající polemiky s ostatními a napadání nejúspěšnějších literátů.²⁸⁶ Zde je nutno zdůraznit, že přesně to je zároveň také nejvýraznějším znakem Roznerovy publicistické a satirické tvorby.

Mezi další osobnosti této skupiny se řadili Julie Flanderková, Jaroslav Janoušek, Josef Kadlec, Vladimír Kolátor, Miloslav Matas, Ladislav Sova, Jiří Suchánek, František Kožík a Bedřich Slavík. Kromě literátů sem patřili také výtvarníci – Bohuslav Stanislav Urban, Jan Bartoš, Mirko Stejskal, Jan Znoj a František Gibala.²⁸⁷

3.2.2 Almanach a program skupiny Aktivisté

Zjara roku 1936 vydala skupina *Almanach literárního uměleckého kruhu Aktivisté*, na kterém se podílela celá řada osob hlásících se k tomuto nově vzniklému sdružení umělců. Jsou zde otištěny básně a prozaické i dramatické úryvky spisovatelů souznicích se směřováním skupiny.²⁸⁸ Almanach má podobu programového prohlášení skupiny – úvodní slovo a závěrečná poznámka Bedřicha Slavíka totiž definují základní rétoriku uskupení.

Skupina této mladé umělecké generace si dle svého úvodního prohlášení v almanachu dala za cíl „činně zasáhnout do tvorby nových hodnot kulturních, společensko-etických i sociálně hospodářských“²⁸⁹ v reakci na soudobý stav kultury, proti kterému se již od začátku své tvorby vymezovala. Jejich programem byl životní optimismus a návrat k člověku, svou prací chtěli „sloužiti člověku a společnosti k spravedlivé přeměně světového řádu, jež by proti pudové zběsilosti dneška vyzvedla opět lidskou důstojnost cestou zlepšené a domyšlené demokracie.“²⁹⁰

²⁸⁴ Tamtéž.

²⁸⁵ BOŠKOVÁ, Gabriela. *Literární skupina a časopis Aktivisté (Polemiky a kritiky)*. České Budějovice: JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH. Filozofická fakulta, 2012. Bakalářská práce.

²⁸⁶ JANOUSEK, Pavel a kol. *Dějiny české literatury v Protektorátu Čechy a Morava*. Praha: Academia, 2022. s. 58.

²⁸⁷ Tamtéž.

²⁸⁸ KOLEKTIV AUTORŮ. *Almanach literárního uměleckého kruhu Aktivisté*. Praha: Družstvo Máje, 1936.

²⁸⁹ Tamtéž, Úvod.

²⁹⁰ Tamtéž.

Apelovali na obrodu niterného života, kterou spojovali s češtvím a jeho zapojením do kontextu „evropského dění a ideového proudění.“²⁹¹ Aktivisté dále prohlašovali, že zásadně odmítají „slabošský“ pesimismus a dekadenci jakožto negativní vliv na mladou generaci. Umění vnímali jako projev životní aktivity a v textu almanachu se odkazují na F. X. Šaldu v požadavku, aby básník „zapomněl na své soukromé hoře a splýval s vyššími útvary v prameny života.“²⁹² Dále odmítali poetismus a surrealismus – zde připomeňme, že Roznerova první básnická sbírka *Nahé objetí v růžích*²⁹³ se k poetismu hlásila a intenzivně čerpala jeho vlivy i přes Roznerovo pozdější rozhodné tvrzení ve sbírce *Tiché zpovědi: kniha fejetonů*,²⁹⁴ že se jednalo o čistou satiru a parodii. Aktivisté taktéž požadovali odpoutání se od povrchnosti, materialismu a l'art pour l'artismu, naopak vyžadovali „zduševnění a zjasnění“. Dále píše: „Nejsme odpůrci sociálních projevů v umění, naopak naše sociální stanovisko je sloučit sociální víru s duchovními potřebami současnosti.“²⁹⁵ Zdá se, že tato skupina cílila na mladou generaci a vyzdvihovala optimistické nahlížení na život a budoucnost „nových dnů a fakt.“²⁹⁶ Připomeňme, že toto prohlášení bylo vydáno jen dva roky před mnichovskou dohodou a zpětně působí poměrně kontroverzně v rámci kontextu historických událostí a následné ideologické apelace protektorátu v duchu nacistických myšlenek, které byly v tomto téměř totožné s aktivistickými myšlenkami – více viz kapitola Literární soutěž Nový zítřek. Ke směřování podobných výroků a jejich pozdějšímu zneužití samotným Roznerem se v kapitole vrátíme později.

Aktivisté se vymezovali vůči Nezvalovi, Seifertovi či Holanovi,²⁹⁷ obecně proti expresionismu,²⁹⁸ avantgardním experimentům, Voskovcovi s Werichem i proti básnickému spiritualismu²⁹⁹ a ruralismu, který Rozner v eseji *z pasivity poesie k aktivismu* označuje za úslužný politickým stranám a příliš stereotypně zaměřený na vztah člověka k půdě.³⁰⁰ Skupina prosazovala propojení literatury s ostatními druhy umění, taktéž kulturní spolupráci Čechů a Slováků, individualitu umělce a aktivní účast na utváření hodnot, doufali v oproštění umění

²⁹¹ Tamtéž.

²⁹² Tamtéž.

²⁹³ ROZNER, Vojtěch. *Nahé objetí v růžích: poesie*. Hodonín: František Landgráf, 1926.

²⁹⁴ ROZNER, Vojtěch. *Tiché zpovědi: kniha fejetonů*. Praha: Pragotisk, 1943. s. 165–176.

²⁹⁵ KOLEKTIV AUTORŮ. *Almanach literárního uměleckého kruhu Aktivisté*. Praha: Družstvo Máje, 1936. Úvod.

²⁹⁶ Tamtéž.

²⁹⁷ JANOUŠEK, Pavel a kol. *Dějiny české literatury v Protektorátu Čechy a Morava*. Praha: Academia, 2022. s. 265.

²⁹⁸ ROZNER, Vojtěch. *Z pasivity poesie k aktivismu: esej*. Praha: František Strnad, 1940. s. 33.

²⁹⁹ JANOUŠEK, Pavel a kol. *Dějiny české literatury v Protektorátu Čechy a Morava*. Praha: Academia, 2022. s. 197.

³⁰⁰ ROZNER, Vojtěch. *Z pasivity poesie k aktivismu: esej*. Praha: František Strnad, 1940. s. 8.

od kavárenské kultury, politických tendencí a udělování veřejných cen.³⁰¹ Připomeňme, že odsuzované literární ceny získával za svou tvorbu i Vojtěch Rozner.

Z úvodního prohlášení i textu následujícího jasně vyplývá, že se Aktivisté pokoušeli o poezii čisté radosti ze života, poezii, která by byla oproštěna od výrazné autorské stylizace či hlubokých filozofických významů distribuovaných kavárenskými intelektuály. Dále je zjevný požadavek citové angažovanosti a smyslové vnímavosti k okolí, spíše než významové obsáhlosti. To ale neznamená, že jsou zde básně pouze radostné a opěvující život, naopak jsou mnohé poměrně teskné: „Plouživý přízrak kruté hodiny / jež hořkne v nás / když mrtvý pláč se hroutí ve stíny / a bolestivý hlas / Umlklo moře přístav ztich / a na křižníku času těžký sten.“³⁰²

Tematicky se texty publikovaného almanachu hojně věnují přírodním obrazům, vztahu člověka a přírody, lásce k rodnému kraji a domovu, tradicím, folkloru, poctivé práci chudých lidí i každodennímu životu – lze tedy říci, že sem Roznerova prozaická a místy i básnická tvorba zcela zapadá. Tyto postřehy lze podpořit i citací z *Dějiny české literatury v Protektorátu Čechy a Morava*: „Sami kladli důraz na tradiční umělecké formy s využitím národních a folklorních motivů, kterým v jejich pojetí nejlépe odpovídal umělecký realismus.“³⁰³ V almanachu je z Roznerovy tvorby publikována báseň *Píseň stromu*³⁰⁴ a *Modlitba za noci*³⁰⁵ – v prvním z těchto textů je mimo zmiňovanou přírodu i erotický motiv, který je pro Roznerovy básně mimo satirickou tvorbu příznačný. Ostatně i další aktivisté se drží tohoto motivu a ve svých básních píšou o lásce a mládí.

Podle Janouška Aktivisté propojovali ve svých prohlášeních levicový sociální futurismus s konzervativním pojetím umění, které vycházelo z národních, regionálních a selských kořenů.³⁰⁶ Podle Janouška nese „Roznerův projekt“ společné rysy se socialistickým realismem, a to ve spojitosti s myšlenkami o „odstranění zastaralého řádu“.³⁰⁷

Národní cítění skupiny, jak vyplývá z beletristických textů v almanachu i závěrečné poznámky Bedřicha Slavíka, se projevuje výrazně skrze vykreslení krajiny domoviny i jemnosti duše

³⁰¹ KOLEKTIV AUTORŮ. *Almanach literárního uměleckého kruhu Aktivisté*. Praha: Družstvo Máje, 1936. s. 65.

³⁰² NEČAS, Jaroslav. Louis Barthou. In KOLEKTIV AUTORŮ. *Almanach literárního uměleckého kruhu Aktivisté*. Praha: Družstvo Máje, 1936. s. 10–11.

³⁰³ JANOUŠEK, Pavel a kol. *Dějiny české literatury v Protektorátu Čechy a Morava*. Praha: Academia, 2022. s. 58.

³⁰⁴ KOLEKTIV AUTORŮ. *Almanach literárního uměleckého kruhu Aktivisté*. Praha: Družstvo Máje, 1936. s. 15.

³⁰⁵ Tamtéž, s. 16.

³⁰⁶ JANOUŠEK, Pavel a kol. *Dějiny české literatury v Protektorátu Čechy a Morava*. Praha: Academia, 2022. s. 197.

³⁰⁷ Tamtéž, s. 266.

„statečného“ českého umělce.³⁰⁸ Opět připomeňme, že to je pro Roznerovu tvorbu typické. Zmiňovanou závěrečnou poznámku v almanachu vyzdvihneme ještě v souvislosti s vyhraněním se proti „samoúčelnému fetišismu slova i artistní hře“ a definováním cíle „živelného zobrazování představby světa“ i nalezení „syntetického výrazu pro svobodu člověka v svobodě společnosti.“³⁰⁹

Zdá se, že mnohé výroky předkládané v almanachu z roku 1936 jsou v přímém rozporu s rétorikou a činností skupiny v období po mnichovské dohodě. Tehdejší působení Aktivistů je totiž spojováno s kolaborantskými tendencemi. Uvedme zde například prohlášení Bedřicha Slavíka v závěrečné poznámce almanachu, že demokracie a humanismus jsou „nejvzácnější dary naší kulturní nezávislosti“³¹⁰ nebo následující výrok: „Literatura je projev osobnosti a ve směru, v němž zaujala osobnost ústřední místo, musí mít její projev důležitější úlohu než ideologie politická nebo vynález technický.“³¹¹ Oba tyto výroky jsou ale v rozporu s protektorátními požadavky. Nasnadě je tedy otázka, co přimělo tyto umělce slevit ze svých hodnot – ta bude zodpovězena později v této kapitole, a to ve spojitosti s Vojtěchem Roznerem. Neméně diskutabilní je také propojení Bedřicha Slavíka i Vojtěcha Roznera se soutěží Nový zítřek, které se budeme věnovat později v samostatné kapitole.

Právě období po mnichovské dohodě bylo pro skupinu zásadním, neboť do té doby byla pouze uskupením nevýrazných druhořadých umělců. Aktivisté však dokázali využít pomnichovského vývoje a ten „interpretovali jako důkaz vlastní předvídavosti“ v napadání politické i umělecké scény první republiky, čímž si dokazovali vlastní důležitost a považovali se za „vůdčí literární skupinu“, což dávali na odiv i veřejnosti – například při veřejném autorském čtení.³¹² Podle Janouška stál za těmito snahami právě Rozner.³¹³

3.2.3 Z pasivity poesie k aktivismu

V této práci je v souvislosti s Aktivisty podstatné uvést již zmiňovanou esej z *pasivity poesie k aktivismu*, kterou sepsal Vojtěch Rozner. Byla vydána zjara roku 1940 jako třetí svazek *Edice Aktivistů* nákladem Františka Strnada na Praze 12, Fochova 51.³¹⁴ Roznerova esej „měla

³⁰⁸ SLAVÍK, Bedřich. Závěrečná poznámka. In KOLEKTIV AUTORŮ. *Almanach literárního uměleckého kruhu Aktivisté*. Praha: Družstvo Máje, 1936. s. 64.

³⁰⁹ Tamtéž.

³¹⁰ KOLEKTIV AUTORŮ. *Almanach literárního uměleckého kruhu Aktivisté*. Praha: Družstvo Máje, 1936. s. 65.

³¹¹ Tamtéž.

³¹² JANOUŠEK, Pavel a kol. *Dějiny české literatury v Protektorátu Čechy a Morava*. Praha: Academia, 2022. s. 58.

³¹³ Tamtéž, s. 265.

³¹⁴ ROZNER, Vojtěch. *Z pasivity poesie k aktivismu: esej*. Praha: František Strnad, 1940.

představit aktualizovanou verzi programu skupiny“ a „mířit ke konstatování, že Aktivisté jsou jediným pravým uměleckým předvojem“.³¹⁵ Rozner zde zpětně cituje z almanachu z roku 1936 a opět vehementně zdůrazňuje potřebu opuštění od pasivity umění, od jeho politizace a literárního snobismu a žádá od poezie „var, dynamičnost, kypění, vlnobití života“.³¹⁶

Rozner se v této práci pokoušel o „kritické“ zhodnocení děl autorů, které zásadně odmítal (velmi ostře zde napadá například Holana³¹⁷ či Halase³¹⁸), ale jedná se o příliš okatě útočné a neopodstatněné výroky, takže text rozhodně nelze označit za objektivní zhodnocení a jedná se spíše o bezhlavé ponižování Roznerovi nepohodlných autorů. V eseji je opakovaně napadán i František Götze – připomeňme, že ten byl předmětem Roznerových satirických počinů již na konci dvacátých let, jak je uváděno v kapitolách věnovaných Roznerově literární tvorbě za první republiky. Naopak se napříč celým spiskem odkazuje na F. X. Šaldu, kterého očividně považoval za kapacitu a velký vzor, snad i proto je zde opakovaně citován.

Publikace *Dějiny české literatury v Protektorátu Čechy a Morava* o Roznerových snahách ve spisku říká následující: „Rozner aktivismus interpretoval nejen jako směr, k němuž spontánně míří i jiné literatury než česká (italská, německá, jugoslávská), ale také jako klad, ke kterému se nutně postupně propracovávají také další, byť původně jinak založení tvůrci. Takto si kupříkladu přivlastňuje Jana Zahradníčka, když tvrdí, že je nejlepší právě tam, kde se bezděčně stává aktivistou. Aktivismus totiž v Roznerově pojetí zastřešuje vše, co se mu v současné literární tvorbě jevílo pozitivně.“³¹⁹

Roznerovou ambicí pro skupinu i aktivismus samotný bylo získání dominantního postavení na literární scéně, avšak literární aktivismus jako takový se stal směrem kritickým a Roznerovi ani dalším jeho členům se ho nepodařilo prosadit.³²⁰ Potvrzením toho, že aktivismus vlastně nic podstatného nepřinesl, je i zmíněná publikace z *pasivity poesie k aktivismu*.³²¹

³¹⁵ JANOUŠEK, Pavel a kol. *Dějiny české literatury v Protektorátu Čechy a Morava*. Praha: Academia, 2022. s. 59.

³¹⁶ ROZNER, Vojtěch. *Z pasivity poesie k aktivismu: esej*. Praha: František Strnad, 1940. s. 13.

³¹⁷ Tamtéž, s. 17-18.

³¹⁸ Tamtéž, s. 26.

³¹⁹ JANOUŠEK, Pavel a kol. *Dějiny české literatury v Protektorátu Čechy a Morava*. Praha: Academia, 2022. s. 265.

³²⁰ Tamtéž.

³²¹ Tamtéž.

3.2.4 Časopis *Aktivisté* a směřování skupiny

Časopis, který Aktivisté vydávali, nesl stejný název jako tato skupina. Periodikum *Aktivisté* vycházelo jako měsíčník, jeho rozsah se pohyboval mezi šesti až osmi stranami. Vycházel mezi lety 1936–1940 desetkrát za rok a byl zrušen za druhé heydrichiády v létě 1942. To stejné platilo pro *Uboj*. Pro porozumění kontextu tohoto periodika je nutné zmínit, že *Uboj: měsíčník pro krásnou literaturu*, vydávala skupina Aktivisté od roku 1940. Zde zveřejňovali nejen svou uměleckou tvorbu, ale taktéž méně útočné kritické texty o současné kultuře – a to včetně té literární. Roku 1942 spojili Aktivisté svůj časopis *Aktivisté* s *Ubojem* a vznikl tak měsíčník *Živá tvorba*, jehož činnost trvala až do roku 1944.³²²

Publikace *Dějiny české literatury v Protektorátu Čechy a Morava* trefně shrnuje, že v dobovém kontextu protektorátu bylo pro aktivisty nepříliš vhodnou volbou opěvování každodenní práce, neboť se zpravidla jednalo o práci podporující válečné potřeby třetí říše a „aktivistické výzvy za protektorátu nemohly být již vnímány jen jako snaha pozitivním přístupem k literatuře a životu přebít šířící se pesimismus, neboť dostávaly nový – značně problematický – rozměr.“³²³ Opět se odkažme ke kapitole Literární soutěž Nový zítřek, ve které se tento problém ukazuje jako ještě podstatně intenzivnější a zajisté explicitnější.

Texty Aktivistů se během protektorátu začaly nebezpečně orientovat na požadavky „nové doby“. Příkladným usvědčujícím textem je Roznerovo *Rekriminovat!* Z roku 1940, ve kterém je ideově jasně poplatný nacistickému režimu. Tyto jeho extremisticky laděné texty nakonec zapříčily názorový střet s ostatními členy skupiny a vedly až k jejich rozluce a Roznerovu odchodu z časopisu i skupiny.³²⁴ Posledním jeho příspěvkem do časopisu je pravidelné recenzní okénko *Nové knížky lyriky*,³²⁵ které vyšlo ve druhém čísle čtvrtého ročníku 24. března 1941. Tímto příspěvkem Roznerovo působení v časopise i v samotné skupině Aktivisté končí.

Je nutné zmínit, že poté, co Vojtěch Rozner odešel z Aktivistů a jejich časopisu, útočnost publicistické rétoriky skupiny ustala.³²⁶ V roce 1942 však měl Rozner i nadále vystupovat jako ústřední osobnost Aktivistů a v *Árijském boji* publikoval článek v rozsahu celé strany *Český*

³²² Tamtéž, s. 197.

³²³ Tamtéž, s. 265.

³²⁴ Tamtéž, s. 59.

³²⁵ ROZNER, Vojtěch. Nové knížky lyriky. *Aktivisté* 4, 1941–1942, č. 2, s. 5–6.

³²⁶ JANOUŠEK, Pavel a kol. *Dějiny české literatury v Protektorátu Čechy a Morava*. Praha: Academia, 2022. s. 197.

literární aktivismus, kde otevřeně spojoval tuto skupinu s ochotou a připraveností šířit prorežimní kolaborantské myšlenky.

V roce 1945 se k působení a celkovému obrazu skupiny vyjádřili její bývalí členové, kteří v dopise Syndikátu českých spisovatelů tvrdili, že nesouhlasí s obviňováním všech členů Aktivistů z aktivit poškozujících národní čest. Naopak veškerou vinu podle nich nesl Vojtěch Rozner, který měl ve skupině skoro o všem rozhodovat ve snaze učinit z časopisu „pobočku“ kolaborantského fašistického periodika *Árijský boj*. Členové Aktivistů ve zmiňovaném dopise dále uvedli, že právě tyto snahy měly být důvodem jeho nuceného odchodu z uskupení.³²⁷

Obecně lze říci, že v časopise Rozner aplikuje svou typickou útočnou rétoriku a kritizuje všechny, jejichž umění mu jednoduše nevyhovuje. Často bývá útočný i v osobní rovině. Je programově velmi angažovaný, aktivistické zásady neustále zdůrazňuje a vizionářsky volá po jejich prosazení. Často jsou v číslech otištěny ukázkové básně z autorovy literární tvorby, která je v časopisech následně propagována. Rozner se v *Aktivistech* sice věnuje recenzím, kritice a kulturnímu dění, většinou ale sklouzává k širšímu politickému a společenskému kontextu a jeho názory a apelace jasně nahrávají protektorátní ideologii, jak již bylo zmíněno výše v této práci.

V této kapitole nebudeme analyzovat jednotlivé příspěvky, neboť to by přesahovalo rámec předkládané práce, ale pro účely celkového obrazu Roznerova působení sestavíme seznam autorových dohledatelných článků v časopise pro možnosti další badatelské práce s nimi. Zmiňovaný seznam příspěvků se nachází v přílohách práce a je sestaven na základě rešerše všech vydaných výtisků *Aktivistů* mezi lety 1936–1942. V časopise je však mnoho článků, které jsou podepsány pouze nejasnými iniciálami či pouhým písmenem, nebo dokonce nejsou podepsány vůbec. Proto nelze zcela říci, jestli některý z nich taktéž nepatří mezi Roznerovy texty. Dle všech indicií jsou jimi ty, které jsou podepsány jednoduše „r.“, uvádíme je proto v soupisu také. Lze se však domnívat, že mnohé z nepodepsaných textů jsou taktéž z pera Vojtěcha Roznera, a to na základě stylistické i obsahové podobnosti.

³²⁷ Tamtéž, s. 59.

3.3 Literární činnost Vojtěcha Roznera za protektorátu

3.3.1 Na kraji Moravy

V lednu 1941 vyšel v *Národních listech* Roznerův otištěný text, který byl pod názvem Mladý Kelča se dal k dřevařům publikován jako ukázka z chystaného románu *Dědina v zajetí hor*.³²⁸ Tento román skutečně vyšel, ale pod názvem *Na Kraji Moravy*. Ukázka z Roznerova chystaného románu *Dědina v zajetí hor* vyšla také v únoru 1941, tentokrát v děníku *Venkov* pod názvem *Vyhraná sázka*.³²⁹

Zmiňovaný román *Na kraji Moravy* vyšel roku 1942 a jedná se o poslední Roznerův román. Dílo má podtitul *Román poctěný první cenou Jubilejní literární soutěže Nakladatelského družstva Máje a Světového literárního klubu*. Vydán byl nákladem Nakladatelského družstva Máje a Světového literárního klubu v Praze I., Malé náměstí II. Obálka je od akademického malíře profesora B. S. Urbana.³³⁰ Tiráž dále uvádí: „tisk Rodiny, Praha II. – I. vydání. Cena: brožované 62 K, váz. 80 K.“³³¹ V roce 1943 vyšlo v Praze v nakladatelství Světový literární klub druhé vydání tohoto románu, opět s obálkou od B. S. Urbana.³³²

V dubnu 1944 vyšlo třetí a poslední vydání tohoto románu. To vydal opět Světový literární klub v komisi nakladatelství Orbis v Praze. Kresbu obálky provedl J. Bohuslav.³³³ Pro následující komentář bylo užito první vydání tohoto románu.

Román začíná návratem otce domů z ruského zajetí, lze tedy dedukovat, že se děj odehrává mezi válkami. Rodina ho již skoro nepoznává, jeho žena si našla nového muže, děti na něho již zapomněly. Ve venkovském stavení zůstává pouze na tvrdou práci, časem za ním však začne tajně docházet jeho žena. Zanedlouho ale muž umírá ve chlévě, neboť traumata z války a zajetí ho fyzicky i psychicky fatálně pozměnila. Zde lze vidět motivické náznaky kritiky války, která byla v předchozích dvou Roznerových románech dominantním tématem.

I v tomto románu jsou užity výrazné naturalistické prvky, a to napříč celým dílem. Popisy se nevyhýbají překvapivě krvavým obrazům, což lze opět připsat snaze šokovat čtenáře a získat tržní úspěchy mezi lidovým čtivem. Líčen je těžký život a osudy tvrdě pracujících obyvatel

³²⁸ ROZNER, Vojtěch. Mladý Kelča se dal k dřevařům. *Národní listy* 81, č. 15, 15. 1. 1941, s. 2.

³²⁹ ROZNER, Vojtěch. Vyhraná sázka. *Venkov: orgán České strany agrární* 36, č. 46, 23. 2. 1941, s. 4.

³³⁰ ROZNER, Vojtěch. *Na kraji Moravy: Román poctěný první cenou Jubilejní literární soutěže Nakladatelského družstva Máje a Světového literárního klubu*. Praha: Světový literární klub, 1942.

³³¹ Tamtéž, Tiráž.

³³² ROZNER, Vojtěch. *Na kraji Moravy: Román poctěný první cenou Jubilejní literární soutěže Nakladatelského družstva Máje a Světového literárního klubu*. Vyd. 2. Praha: Světový literární klub, 1943. Tiráž.

³³³ ROZNER, Vojtěch. *Na kraji Moravy: román*. 3. vyd. Praha: Světový literární klub, 1944. Tiráž.

moravské horské vesnice na hranicích se Slovenskem – jde tedy o typické Roznerovo téma i prostředí. Zde je však tvrdá práce oproti předchozím dílům vykreslována jako něco chtěného, ba dokonce žádaného samotnými obyvateli, což pravděpodobně lze připisovat protektorátním požadavkům na populární literaturu v rámci ideologie výchovy českého lidu jakožto pracovní síly pro říšské továrny. Narozdíl od předchozí autorovy tvorby se zde ze zřejmých důvodů nenachází výraznější český nacionalismus. Nejvýraznější je téma mladé lásky, obecně je zde milostná a tentokrát i silně erotická tematika nejzřetelnější z Roznerovy prozaické tvorby.

Děj románu je jednoduchý, líčeno je soužití obyvatel a mezilidské vztahy a jejich každodenní starosti napříč ročními obdobími. Dramatičtější jsou pouze události během pytláčení a povodní. Poklidná atmosféra se ale proměňuje, když se ve vesnici objeví postava starého sexuálního násilníka, který terorizuje mladé dívky ve vesnici. Jsou zde explicitně popsány i několikere pokusy o znásilnění. Opakovaný motiv sexuálního násilí či nátlaku nevychází však pouze z této postavy, ale objevuje se i mezi ostatními, ženy jsou v tomto románu ve výrazně podřízené pozici. Za zmínku jistě stojí, že tento muž je cizinec, který narušil poklidný život poctivého pracujícího obyvatelstva. Tato postava je v přímém kontrastu s ostatními postavami, je to povaleč a příživník a alkoholik. Obyvatelé vesnice se kvůli němu odvolávají k úřadům, ale nikdo jim nepomůže, proto se dva muži rozhodnou pro pomstu – a opět vidíme motiv aktivizace a vzetí osudu a spravedlnosti do vlastních rukou. Násilníkova smrt je následně vyhodnocena jako utonutí v opilosti, ačkoliv ho muži úmyslně opili a utopili ho. Celá vesnice poté pocítí úlevu a tato smrt se stane odstrašujícím morálním příkladem pro ostatní. Nakonec se ale po celé vesnici šíří zvěsti, co se stalo, a vrazi jsou udáni četníkům. Závěrem se opakuje již zmiňovaná myšlenka úzké soudržnosti obyvatel, kteří jsou ochotni obětovat se pro dobro celé vesnice. Román končí dopisem právě zemřelého starce, který vzal vinu za vraždu na sebe, totéž chtěl udělat pro své občany i starosta.

Kompozice je dynamická, užity jsou krátké odstavce a nepravidelné členění textu, román je rozdělen na dvě části, které však nemají žádný výrazný předěl. Po jazykové stránce autor opět užívá intenzivně moravské nářečí, vyskytují se zde i vysvětlivky k neznámým slovům tohoto dialektu. Jazyk je méně hutný než v předchozí Roznerově próze, i zde ale najdeme mnoho metaforických obrazů. Text je místy prokládán veršovanými popěvkami.

Velký posun lze vysledovat v popisech přírody, které jsou mnohem realističtější a plastičtější a nepůsobí jako ploché kulisy. Naopak se velká část románu skládá právě z těchto popisů.

Obecně tedy uvedme, že se autorova schopnost vytvořit komplexnější fikční svět s postupem jeho prozaické tvorby zlepšovala. Méně vyspělý postup však zůstává v rovině postav, kterých je v románu opět mnoho a charakterově jsou schematické a ploché stejně jako ve *Vzpouře chalup* a prvním díle *Prázdná na nebi*.

Citujme zde text z obálky třetího vydání knihy pro ilustraci míry propagace Roznerova díla a také jeho údajné popularity: „Rozner tu dorůstá na pečlivého a velkého umělce slova i lidských osudů. Dovedl objevit podivuhodné prostředí s jeho srdečnou slováckou mluvou, písňovou poesií, zvyky a jadrnou lidovou filosofií. Jeho dědina dýše přesvědčením, že život je výslednicí poctivé práce, kterou znevažuje každé kořistnické darmošlapectví, usilující týti na úkor druhých. Románem *Na kraji Moravy*, jenž vychází v krátké době již ve třetím vydání, přiřadil se mladý moravský spisovatel a básník Vojtěch Rozner k předním zjevům našeho písemnictví.“³³⁴

O tom, že byl Vojtěch Rozner poctěn cenou Máje za svůj román *Na Kraji Moravy*, informovaly *Lidové noviny* 3. dubna 1942. Ty uvádějí skutečnost, že Vojtěch Rozner získal za první cenu dvacet tisíc korun.³³⁵ O vydání knihy psal také časopis *Pestrý týden* 18. dubna 1942 a přiložil i autorovu fotografii.³³⁶

Roku 1943 vyšla na román *Na Kraji Moravy* recenze, která se nesla v duchu horečnatého vyzdvihování myšlenek distribuovaných tímto dílem. Autorem byl František Jakubův a recenze vyšla ve sborníku recenzí *Hovory se čtenáři: o krásné české próze 1943*, který reagoval na nově vydané knihy daného roku. Autor Roznerovu lásku k rodnému kraji opěvuje a dílo označuje za výjimečné ve své vypravěčské i myšlenkové vyspělosti. V rámci poplatnosti dobově žádané rétorice je v recenzi vyzdvihována i románem zobrazovaná těžká práce dělnictva a soudržnost v těžkých časech.³³⁷

Periodikum *Večer: lidový deník*, které vycházelo jako odpolední list deníku *Venkov*, se ke třetímu vydání Roznerova románu *Na Kraji Moravy* z března 1944 vyjádřilo ve velmi podbízivém a nemálo patetickém textu, který spíše než recenzi připomíná intenzivní propagaci v duchu souznění s myšlenkami poplatnými protektorátnímu režimu. Citujme: „Jsou to drobné střípky zrcadla s ostrými hranami, jež do krve zraňují a přece v každém z nich se v jiném

³³⁴ ROZNER, Vojtěch. *Na kraji Moravy: román*. 3. vyd. Praha: Světový literární klub, 1944. Obálka.

³³⁵ Anonym. *Lidové noviny* 50, č. 170, 3. 4. 1942, s. 6.

³³⁶ Anonym. *Aktuality týdne. Pestrý týden* 17, č. 16, 18. 4. 1942, s. 5.

³³⁷ JAKUBŮV, František. *Hovory se čtenáři: o krásné české próze 1943*. Praha: Orbis, 1944. s. 23.

barevném ladění obráží krása i hodnota života. Každou z těch prostě a bratrsky láskyplně zachycených postav si musí čtenář zamilovat, těm chybujícím musí odpouštět, protože namnoze je jejich poklesek zaviněn jen bídou a krutostí života, který nevztahuje k člověku hladící dlaň, ale jen tvrdě zaťatou pěst. Je to kniha krásná, lidsky hřejivá, plná pochopení a soucitu s malými, kteří v některých životních situacích vyrůstají v hrdiny, schopné obětovati se za jiné bez nejmenšího nároku na dík nebo obdiv. Chtěl-li autor touto knihou vyznati svoji lásku k rodnému kraji, učinil tak jistě způsobem nejkrásnějším.“³³⁸

3.3.2 *Tiché zpovědi*

Poslední vydaná kniha Vojtěcha Roznera *Tiché zpovědi: kniha fejetonů* vyšla v roce 1943 nákladem a tiskem knihtiskárny Pragotisk, Peroutka a spol. v Praze na Smíchově na adrese Pasovská tř. 35. Obálku vytvořil Vladimír Buchálek a jako cena brožovaného výtisku je uvedeno 54 K.³³⁹ Pavel Janoušek o této sbírce píše, že obsažené fejetony charakterizuje „spíše křečovitá snaha z banálního námětu vypointovat žertovnou zápletku.“³⁴⁰ Zdá se, že opravdu není daleko od pravdy.

Jak již bylo naznačeno, jedná se o sbírku fejetonů o všedních věcech. To odpovídá dobovým požadavkům na literární produkci v protektorátu, která měla co nejméně poukazovat na těžkou realitu současnosti. Hned v prvním textu nazvaném *Za lidským štěstím*³⁴¹ je kladen důraz na zachování ctnosti i přes těžký životní osud, tvrdá práce je nade všechno vzdělání, vyzdvihována je skromnost, pokora a čest, opěvován je prostý původ a štěstí je nad bohatství. Tyto motivy nesou i předchozí Roznerova díla, jak již bylo řečeno dříve, a plně podporují dobovou rétoriku. V rámci nevinné každodennosti tak užívá témata jako chov slepic, dav přihlížející svatbě či radosti mládí.

Vše nasvědčuje tomu, že je sbírka v mnohém skutečně drobnými autentickými příběhy a zpověďmi z Roznerova života beletristicky stylizovanými tak, aby byly čtivější. Vypravěč vystupuje především jako spisovatel, satirik a fejetonista Vojtěch Rozner, který čtenáři předkládá autobiografické informace, které korespondují s fakty o autorovi z předchozích kapitol této práce, především z kapitoly první. Těmito fejetony jsou zároveň vyjadřovány Roznerovy životní postoje a hodnoty.

³³⁸ bš.. Knihy, které se čtou. *Večer: lidový deník* 31, č. 74, 28. 3. 1944, s. 3.

³³⁹ ROZNER, Vojtěch. *Tiché zpovědi: kniha fejetonů*. Praha: Pragotisk, 1943.

³⁴⁰ JANOUŠEK, Pavel a kol. *Dějiny české literatury v Protektorátu Čechy a Morava*. Praha: Academia, 2022.

³⁴¹ ROZNER, Vojtěch. *Tiché zpovědi: kniha fejetonů*. Praha: Pragotisk, 1943. s. 7–12.

Již ve třetím fejetonu *První literární úspěch a honorář* píše Rozner o gymnáziu v Kyjově, které, jak je zmíněno v první kapitole této práce, autor skutečně vystudoval. Vzpomíná zde na dobu studentských let a nastiňuje myšlenku, že bezstarostnost mládí je pouze iluze zpětně idealizovaných vzpomínek.³⁴² Dále píše o svých literárních začátcích a tyto informace opět zcela korespondují s informacemi z předmluvy Oty Dubského k románu *Vzpoura chalup*.³⁴³ Navíc doplňuje i další zajímavé informace, které však nelze nijak podložit a dohledat – autor například vypráví, že psal pohádky a příběhy již od osmi let a napsal i celou divadelní hru o polednici. Dále mluví o svém prvním časopiseckém uveřejnění a honoráři za článek o hradě Buchlov. Jeho první oceněný článek měl tehdy dostat „v soutěži středoškoláků z celé monarchie druhou cenu.“³⁴⁴ Ještě podstatnější informací pro tuto práci je, že autor svého oblíbeného ředitele gymnázia v Kyjově – pana Klvaňu – ztvárnil ve svém prvním románu *Vzpoura chalup* v postavě starého ředitele gymnázia.³⁴⁵ Na tomto případě lze ukázat již dříve zmiňovanou tezi, že se Vojtěch Rozner při své tvorbě skutečně držel autobiografických prvků i vlastních názorů a pocitů, které promítal do své prózy z prostředí uzavřených moravských vesnic. Otázkou zůstává, nakolik byl autentický i při své satirické tvorbě. K té se ve fejtonech taktéž vyjadřoval, jak bude řečeno dále. Podstatným tématem fejetonů je vyslovení autorovy lásky k rodnému moravskému kraji na Kyjovsku. K Moravě a svému původu se Rozner opakovaně hrdě hlásí velmi srdečnými projevy, opěvuje svou domovinu i její jazyk.

Svou emočně zabarvenou optikou Rozner opakovaně tematizuje slovácké nářečí, kroje, mentalitu, zvyky a tradice – značná je jejich idealizace. Typickým prvkem Roznerovy tvorby je i zde užitý důraz na lidovou tradici, hrdost na národní písně, které vyzdvihuje nad operety a dobovou hudbu z gramofonových desek.³⁴⁶ Také tematizuje rozdíly mezi Čechami a Moravou³⁴⁷ a mezi městem a vesnicí.³⁴⁸ Mimo jiné zobrazuje město jako místo plné iluzí, kam studenti přicházejí z vesnic s nadějí, již rychle ztrácejí. Venkov je srdečný a semknutý, město je uspěchané a anonymní. Přesto Rozner vyzdvihuje okrajové části Prahy a jejich malebnost a blízkost k přírodě, ke které v celé své tvorbě vyjadřuje velmi vřelý vztah.

³⁴² Tamtéž, s. 22.

³⁴³ DUBSKÝ, Ota. Předmluva. In ROZNER, Vojtěch. *Vzpoura chalup: román*. Praha: Přítel knihy, 1928. s. 5–6.

³⁴⁴ ROZNER, Vojtěch. *Tiché zpovědi: kniha fejetonů*. Praha: Pragotisk, 1943. s. 22.

³⁴⁵ Daná informace byla zmíněna již v komentáři k románu.

³⁴⁶ ROZNER, Vojtěch. *Tiché zpovědi: kniha fejetonů*. Praha: Pragotisk, 1943. s. 110.

³⁴⁷ Tamtéž, s. 24–28.

³⁴⁸ Tamtéž, s. 29–33.

Příroda a venkov znamenají pro Roznera volnost a idylu, kdežto velkoměsto je špinavé a stísněné.

Vykresluje například Beskydy, ale také sever Čech ve fejetonu *Na besedě*, kde se objevuje vyprávění staré dámy, která osobně zažila mnohé české spisovatele (např. Julia Zeyera či Jaroslava Vrchlického).³⁴⁹ Projevy vlastenectví ve sbírce lze doložit například tímto citátem: „sjezdili vzdálené oceány a propagovali mezi protinožskými domorodci jméno malého českého národa, které si také hrdě napsali dokonce cizí řečí na svůj štít.“³⁵⁰

Autor často zaznamenává vyprávění obyčejných lidí či zážitky a historky s nimi spojené. Většinou se jedná o lidi zcela náhodné, daný fejeton pak vykresluje jejich charakter, přičemž většinou jde o pouhé prosté „klevetění“. Rozner užívá poměrně jemný odlehčený humor a nadsázku, která se téměř nepodobá sarkastickému útočnému Roznerovi z konce dvacátých a z třicátých let. Ale i zde se nachází pár výjimek, především ve fejetonu *Starý pán básní ve vlaku*, kam opět proniká Roznerův dřívější jízlivý humor. Zde s notnou dávkou humoru líčí groteskní situaci, kdy netaalentovaný „básník“ udělá dojem svými zcela banálními verši na nepříliš vzdělanou slečnu.³⁵¹

Rozner do sbírky promítá také svou kariéru „veřejně činné osoby“ a sám sebe líčí jako známou uměleckou osobnost. Věnuje se i samotné fejetonistické tvorbě, a to opět s nadsázkou, metodu humorné historky, rozhořčení a komického lamentování v graduujícím závěru. Tematizuje a zesměšňuje zde například trend vzniku divadelních revue v období po první světové válce a často se věnuje umění, i když převažují témata zobrazující životy obyčejných lidí.³⁵²

Vrací se také ke zmínce o svých vzorech – napříč sbírkou se vyskytují Machar či Neruda, ve fejetonu *Bestia triumphans nova*³⁵³ je odkaz na Viléma Mrštíka a jeho popisy Prahy, kterou Rozner ve fejetonech opakovaně zobrazuje. Zde je zastáncem modernizace města, naopak zavrhuje špínu měst, která neprošla asanací. V kontrastu s tím ale zásadně odsuzuje modernizaci vesnic a ničení jejich tradičních hodnot – a to opět v odkazu na milované Slovácko. Zde je nejintenzivněji znát autorova hrdost na svou vlast a rodný kraj.

³⁴⁹ Tamtéž, s. 49–55.

³⁵⁰ Tamtéž, s. 59.

³⁵¹ Tamtéž, s. 75–78.

³⁵² Tamtéž, s. 70–74.

³⁵³ Tamtéž, s. 113–118.

Věnujme se nyní fejetonu, který je pro tuto práci nejpodstatnějším a slouží jako hodnotný zdroj doplňujících a rozšiřujících informací pro porozumění některým životopisným kontextům Roznerovy tvorby.³⁵⁴

Fejeton začíná následovně: „Že bych byl psal epigramy už v peřině, nemohu se upamatovat. Oblíbil jsem si nanejvýš škodolibé rebelantství, které mě doprovázelo domovem i školami a neopustilo dodnes. Jako student musel jsem v matematice naopak často vyslechnout, že k vtipné kaši mám daleko, a docela jasně si pamatuji, že když se mi po prvé dostaly do rukou Havlíčkovy satiry a epigramy, naplnilo mne obdivem, jak někdo může mít tak pohotovou hlavu. O napodobení – patrně pod vlivem slov obávaného profesora matematiky, která mi stále znívala v uších, jsem se přirozeně vůbec ani nepokoušel. Sklon mé četby však samovolně vyvíjel se zajímavým směrem: Havlíček, Neruda, Machar, Viktor Dyk. Aniž jsem si ještě cokoliv uvědomoval, zdálo se vždycky, že k těmto autorům mám nejbližší.“³⁵⁵ Již zde si snadno lze povšimnout jmen autorů, která jsou napříč touto prací připomínána jako snad ta jediná, ke kterým Rozner dokázal mít ve svých satirách jakousi úctu a respekt. Naopak ono „škodolibé rebelantství“ je od autora poměrně trefnou poznámkou – a to především k dobám jeho satirické tvorby z doby první republiky.

Dále autor popisuje, jak v kvintě na gymnáziu předčítal své „jízlivé verše“ a jak mu „potměšilá ironie a odbojnická jízlivost“ byly vlastní již od školních let.³⁵⁶ Píše zde, že se spolu se spolužáky podílel na jednotaktové divadelní hře *Pan učitel*, která zobrazovala kantory jako karikатурní postavy. Rozner také zmiňuje, že při studiu v Praze psal humoristické povídky a jeden z rukopisů donesl Karlu Horkému, který ho údajně přijal přátelsky a ponechal si jeho rukopis.³⁵⁷ Povídka se u Horkého nedočkala přílišného docenění, přesto Roznera pobídl, ať tvoří dál. Rozner píše: „množily se v mém poznámkovém bloku dojmy nejen lyrické, ale především také ironické. Zrovna se rodil v Čechách s velkým humbukem nový literární směr, poetismus, jenž poskytoval dost námětu,³⁵⁸ hlavně parodických.“³⁵⁹ Tuto pasáž nutno vyzdvihnout jako jednu z nejzásadnějších v celé této práci. Demonstruje totiž a dokládá, že

³⁵⁴ Zároveň je ale nutné uvažovat o tomto textu stále jako o beletristické tvorbě s obsahem přizpůsobeným autorovu záměru. Z tohoto důvodu nevyužíváme tyto informace v kapitole Představení Vojtěcha Roznera, ale i tak je žádoucí uvažovat o nich v celkovém komplexu Roznerova obrazu. A to už jen z toho důvodu, že jsou to informace, které o sobě zveřejňuje autor sám – ať už se jedná o zcela autentická fakta, či obraz, který o sobě chtěl uměle vytvořit.

³⁵⁵ ROZNER, Vojtěch. *Tiché zpovědi: kniha fejetonů*. Praha: Pragotisk, 1943. s. 165.

³⁵⁶ Tamtéž, s. 166.

³⁵⁷ Tamtéž, s. 167.

³⁵⁸ Skutečně se jedná o chybu doslovně přepsanou z díla a text je citován v původním pravopise.

³⁵⁹ ROZNER, Vojtěch. *Tiché zpovědi: kniha fejetonů*. Praha: Pragotisk, 1943. s. 167.

Roznerovy básnické začátky skutečně jsou, dle jeho vlastních slov, silně inspirované tímto směrem, a dokonce ho i parodují. Fakt, že se tomuto směru částečně vysmíval, může být významným vysvětlením úrovně umělecké hodnoty Roznerových skoro až primitivních veršů. Zároveň však zdůrazněme, že na toto konstatování ve sbírce *Tiché zpovědi* nelze plně spoléhat a možným vysvětlením je, že se autor pouze nechtěl k této své dřívější tvorbě příliš hlásit.

Rozner v textu uvádí, že jeho první vydaná sbírka *Nahé objetí v růžích* vznikla v době jeho studií, kdy žil „v karlínském činžáku na Jungmannově náměstí“³⁶⁰ a připojuje historku se sbírkou spojenou: „Jednoho dne po přednášce F. X Šaldy o francouzském symbolismu vylákal na mně na fakultě její rukopis jistý muž s básnickou kšticí do čela, vychloubaje se, že má styky s nakladatelem, a že je škoda každé hodiny, po kterou takový literární skvost zůstává čtenářské veřejnosti utajen. A od té doby jsem ho nespátl. Rukopis přirozeně také ne.“³⁶¹ Sbírkou musel údajně následně sestavovat znovu.

Rozner pokračuje dále a líčí, že začal opět žít mimo Prahu a tehdy prý nastal „opravdový satirický zrod.“³⁶² Zaměříme se na velmi podstatnou pasáž, ve které přibližuje své pohnutky ke svým útočným politickým satirám: „Okresní město, které se chlubilo, že je rodištěm jedné z nejvýznačnějších osob našich dnů, bředlo uvnitř v hnoji nepořádků, stranických třenic a rozvratu, osobních intrik, klepařství – a všem tom, s čím jsme se tak často shledávali. Jako městskému úředníku bylo mi dáno: buď se všemu podříditi a splynouti s tím, anebo – Zvolil jsem to druhé: plavat proti proudu a radikálními zásahy čistit vzduch.“³⁶³ Dodejme, že i zde se projevuje – stejně jako napříč skoro celým jeho dílem – Roznerova typická satirická kritičnost a odpor k politickému systému první republiky.

Dále už se věnuje vyprávění o svých publicistických úspěších: „Zvláštní náhoda zavedla ke mně redaktora místního krajského týdeníku, jen tak živořícího při nepatrném nákladu. Upozorňoval jsem ho, že by mohl sobě i listu znamenitě pomoci, kdyby pořádně přiostril pero a pustil se do čištění Augiášova chlévu. Sám patrně nedůvěřoval svému krátkému dechu, protože mě hned prosil, nemohl-li bych se pod nějakým pseudonymem této práce ujat. Smluveno a ujednáno – bez jakéhokoliv nároku na honorář. Příští číslo týdeníku.“³⁶⁴ Toto číslo mělo vzbudit pozornost celého města a vyvolat poprask první kapitolou *Obrázky z našeho*

³⁶⁰ Tamtéž, s. 168.

³⁶¹ Tamtéž.

³⁶² Tamtéž.

³⁶³ Tamtéž.

³⁶⁴ Tamtéž, s. 169–170.

města podepsanou „Ada“.³⁶⁵ Zde se odkažme na kapitolu 2.3 Publicistická činnost Vojtěcha Roznera za první republiky, kde tento pseudonym zmiňujeme.

„Neznámý“ satirik se měl stát populární záhadou města a místní političtí představitelé po něm pátrali. „Napětí ještě vzrostlo, když objevilo se další číslo týdeníku s druhou kapitolou *Obrázků z našeho města*. Kurážnost Adova stoupla jako na trůn všemu. Zařádl si ostře satirickým fejetonem už skoro na půl strany.“³⁶⁶ Rozner tehdy dle informací z fejetonu dělal knihovníka v Hodoníně, což koresponduje s životopisnými informacemi o autorovi. Následně se okamžitě odstěhoval zpět do rodného domu k rodičům, byl ale hrdý na svůj satirický úspěch.

Fejeton pokračuje dalším kontextem vzniku Roznerovy satirické tvorby: „A ve dnech nezaměstnanosti, jež – bohudík – trvala jen asi čtrnáct dní – vznikly jednou k ránu na posedění *Listy mladé gardě*, druhá knížka, snažící se ironickou tóninu fejetonistické zábavnosti převáděti do verše. Nikoli útočná satira, nýbrž vtipné básnické poslání, jakési „básnické fejetony“. Zato *Jedovatý řez* už svým podtitulem *sloky nactiutrhačné* naznačil naplno, čím chce být.“³⁶⁷ Takto tedy autor sám reflektuje svou ranou tvorbu, které byla detailně věnována pozornost výše v této práci.

Rozner se poté měl opět přestěhovat do Prahy a epigramů a satir přibývalo. Údajně se mu mnoho „potrefených jízlivými šípy“ vyhýbalo nebo k němu chovali zášť, další „mu pochlebovali, aby jich ušetřil, třetí nezaujatě tleskali či haněli.“³⁶⁸ Podle těchto slov se tedy zdá, že si Rozner svou kontroverzní pozornost užíval a vyhledával konflikty se záměrem senzace a zviditelnění, zároveň se stylizoval do jakési role nepochopeného mučedníka, který se obětuje pro vyslovení pravdy: „Mnoho psů zajícova smrt – ale našinec se nesmí dát, třeba sám proti všem a bez jediného zastání zatíná ránu mladé poválečné generaci a je za to ‚popravován‘ v odplatu nevěcnými kritikami.“³⁶⁹

Rozner zde dále uvádí, že mu Viktor Dyk v Lumíru věnoval epigram – „na uvítanou mladému zelenáči, jenž má odvahu za sto koňských sil...“³⁷⁰ a Machar ho údajně přátelsky uvítal ve svém bydlíšti v Mikulášské třídě, F. S. Procházka ho motivoval a vyjadřoval mu neustálou podporu, dále i Jindřich Vodák a Arne Novák „shledává jeho satirické přednosti a založení.“³⁷¹

³⁶⁵ Tamtéž, s. 170.

³⁶⁶ Tamtéž.

³⁶⁷ Tamtéž, s. 173.

³⁶⁸ Tamtéž, s. 174.

³⁶⁹ Tamtéž.

³⁷⁰ Tamtéž.

³⁷¹ Tamtéž.

Viktor Dyk, se kterým se dle tohoto fejtonu měl Rozner přátelit, ho údajně přivedl představit Lumírovcům v čele s básníkem Opolským, který „drží mu palec proti zásahům hradní censury“.³⁷²

Rozner v předkládání důkazů o svém domnělém význačném postavení na dobové literární a publicistické scéně pokračuje se značným sebevědomím i nadále, jako by skutečně dával najevo přesvědčení o své pevné nezdolné vůli nezkrotného satirika: „Vylučován z literární společnosti objevuje se mladý satirik nakonec v literárních příručkách a přehledech, div nepřijde do čítanek – píše dál a útočí, v knihách, časopisech, novinách, aby posléze sám dumal o sobě a účelnosti toho rozjitřování nervů svých i cizích. Kříží pero v nepřehledných soubojích, ale nelze jinak, raději je celé opotřebovat, nežli nechat zrezivět.“³⁷³ A následuje další přehled Roznerovy satirické tvorby, o které byla řeč již dříve v této práci, ale také sebejistá reakce na dobovou kritiku.

Autorovo východisko mělo být takové, že „má-li epigram a satira dostati pravý šleh a jadrnou útočnost, vyhovuje jim pouze dokonalá forma verše – bez ohledu na vývoj, jaký právě prodělává poesie citová.“³⁷⁴ Touto zásadou se prý měly řídit sbírky *Sarkastický smích* a *Na ostří čepele* a měly se jí řídit i epigramy a satiry následující.³⁷⁵ Připomeňme však, že tato publikace je skutečně tou poslední, kterou Rozner kdy vydal. Autor následně konstatuje, že považuje Arne Nováka za jednoho z mála dobrých kritiků satirických textů „tvrdí-li, že satirik musí býti současně znásoben schopnostmi kritickými a vyvážen celým charakterem. Všechno jiné bylo by jen zábavným veršíčkováním, ale nikoli opravdovou satirou.“³⁷⁶

Závěrem už se autor pouze vyjadřuje k nedostatku kvalitních kritiků i spisovatelů, kteří by vyhovovali jeho požadavkům na vtip a satiru a zakončuje fejton následovně: „Osud je osud: není a nemůže býti satirika, jenž by měl ve společnosti lidské jen samé přátele. Ale on sám, věřte, miluje i své protivníky, třebaže ranami. Už proto by měli křičet: ‚Houšť!‘“³⁷⁷

Závěrem tedy ještě jednou zopakujme, že nelze veškeré předkládané informace v tomto fejtonu pokládat za spolehlivé, avšak pravdou zůstává, že se zde dozvídáme spoustu subjektivně zabarveného kontextu k již sesbíraným a ověřitelným informacím o autorovi.

³⁷² Tamtéž.

³⁷³ Tamtéž, s. 175.

³⁷⁴ Tamtéž.

³⁷⁵ Tamtéž.

³⁷⁶ Tamtéž, s. 176.

³⁷⁷ Tamtéž.

Zároveň si lze povšimnout, že se názory a postoje vkládané do daného textu shodují s těmi, které jsou pro Roznera typické. Tento text tak slouží v první řadě jako pozoruhodný vhled do osobního vnímání autora, který se ohlíží za svou dosavadní tvorbou a vlastně tak vytváří možnost zcela jiného úhlu pohledu, neboť i sebe prezentace může o daném autorovi spoustu vypovědět.

3.4 Literární soutěž Nový zítřek

Dvěma zásadními odbornými zdroji pro tuto kapitolu jsou publikace *Dějiny české literatury v Protektorátu Čechy a Morava*³⁷⁸ kolektivu Pavla Janouška a podrobná studie *Sborník Prameny víry – pokus o protektorátní aktivistickou literaturu*³⁷⁹ vypracovaná Alenou Šidákovou Fialovou, která analyzuje i motivy jednotlivých povídek. Pracovat zde budeme i přímo se sborníkem *Prameny víry*³⁸⁰ pro vytvoření komentáře k povídce Vojtěcha Roznera.

Autorská soutěž *Nový zítřek*, ze které vzešel sborník *Prameny víry* s podtitulem *Patnáct povídek poctěných cenou v soutěži Nový zítřek*, byla schválena Ministerstvem lidové osvěty a vyhlášena v srpnu 1942 z rozhodnutí Rudolfa Nováka. Ten byl šéfredaktorem *Árijského boje*,³⁸¹ do kterého Vojtěch Rozner v pozdní fázi svého publicistického působení přispíval, jak již bylo zmíněno v kapitolách 2.3 a 3.2.3. K osobnosti Rudolfa Nováka je ještě podstatné zmínit, že v nakladatelství Leopolda Mazáče, ve kterém byl sborník následně vydán, pracoval od roku 1941 jako „komisař pro říšskou myšlenku“ a jeho úkolem bylo „kontrolovat ediční plány a schvalovat předložené rukopisy, navrhopvat k vydání knihy odpovídající žádanému politickému kurzu a také náležitě „převychovat“ zaměstnance nakladatelství.“³⁸² Již tato Novákova úloha napovídá, že soutěž měla přinést angažované povídky, které aktivně podpoří nacistickou ideologii. Soutěž tak byla ojedinělým případem vzniku takto otevřeně propagandistické literatury formou nakladatelské soutěže, neboť v dané době se beletristická

³⁷⁸ JANOUŠEK, Pavel a kol. *Dějiny české literatury v Protektorátu Čechy a Morava*. Praha: Academia, 2022.

³⁷⁹ ŠIDÁKOVÁ FIALOVÁ, Alena. *Sborník Prameny víry – pokus o protektorátní aktivistickou literaturu*. In *Česká literatura* 68, 2020, č. 1, s. 40–64.

³⁸⁰ KOLEKTIV. *Prameny víry: Patnáct povídek poctěných v soutěži Nový zítřek*. Praha: L. Mazáč, 1943.

³⁸¹ JANOUŠEK, Pavel a kol. *Dějiny české literatury v Protektorátu Čechy a Morava*. Praha: Academia, 2022. s. 396.

³⁸² ŠIDÁKOVÁ FIALOVÁ, Alena. *Sborník Prameny víry – pokus o protektorátní aktivistickou literaturu*. In *Česká literatura* 68, 2020, č. 1, s. 42–43.

produkce vyhýbala explicitní nacistické propagandě a tematizaci aktuálního světového i domácího dění.³⁸³

Oznámení o konané soutěži se objevilo v kolaborantském *Árijském boji*, který označoval za cíl těchto povídek „prolomení netečnosti českých literátů k současnému dění.“³⁸⁴ Již z tohoto způsobu propagace lze usoudit, že výsledné texty měly odpovídat požadavkům „novodobého českého aktivismu“ a měly zobrazovat „pozitivní vztah k přítomnosti“ a „směřovat k lepšímu zítřku.“³⁸⁵ Navíc byl v oznámení zdůrazněn požadavek na podporu soutěže v tisku.³⁸⁶ Není tedy divu, že se Vojtěch Rozner chytil příležitosti se zviditelnit a prosadit svou tvorbu i za cenu do očí bijící prorežimnosti. V této době, jak již bylo řečeno v kapitole věnované Roznerovu působení v Aktivistech, už Rozner nebyl členem této skupiny a nemohl zde publikovat, neboť došlo právě kvůli autorovým kolaborantským tendencím k jeho neshodám se zbytkem skupiny a po rozluce s Aktivisty začal inklinovat k *Árijskému boji*.

3.4.1 Sborník *Prameny víry*

Prameny víry vyšly v roce 1943 ve dvou stejných vydáních, jedno v únoru a druhé následně v září s nákladem 3300 kusů.³⁸⁷ Mezi hodnotícími porotci byl zmiňovaný Rudolf Novák, spisovatel a kritik František Sekanina a Bedřich Slavík,³⁸⁸ který se stejně jako Rozner angažoval ve skupině Aktivisté. Do soutěže přispělo 162 osob, celkově bylo zasláno 203 textů, ty však zasílali vesměs neznámí mladí autoři, což ještě podpořilo aktivistickou rétoriku soutěže.³⁸⁹ Honorářem pro vybrané autory bylo 5000 Kč a možnost knižního publikování, Janouškova publikace proto připouští pravděpodobnost toho, že se tito neznámí či druhořadí autoři chtěli svým textem pouze zviditelnit a obohatit. Zůstává otázkou, s jakou angažovaností distribuovali ve své tvorbě protektorátní ideologii.³⁹⁰ Jak píše Šidáková Fialová ve své studii, Rudolf Novák se pokoušel o protekci pro své známé z *Árijského boje*, kteří chtěli dát sborníku „nacistický ráz“. Podle studie mezi protežovanými autory byl i Vojtěch Rozner.

³⁸³ Tamtéž, s. 40–41.

³⁸⁴ Anonym. Literární soutěž. *Árijský boj* 3, 1942, č. 33, s. 5.

³⁸⁵ JANOUŠEK, Pavel a kol. *Dějiny české literatury v Protektorátu Čechy a Morava*. Praha: Academia, 2022. s. 396.

³⁸⁶ ŠIDÁKOVÁ FIALOVÁ, Alena. Sborník *Prameny víry* – pokus o protektorátní aktivistickou literaturu. In *Česká literatura* 68, 2020, č. 1, s. 43.

³⁸⁷ Tamtéž, s. 45.

³⁸⁸ JANOUŠEK, Pavel a kol. *Dějiny české literatury v Protektorátu Čechy a Morava*. Praha: Academia, 2022. s. 396.

³⁸⁹ Tamtéž.

³⁹⁰ Tamtéž.

Z tohoto důvodu byl původní počet deseti výherních povídek navýšen na patnáct, a to zásluhou L. Mazáče, který se snažil o zmírnění přílišného aktivistického rázu výsledného sborníku.³⁹¹ Podle Nováka však tato soutěž měla „ukázat, že si český spisovatel uvědomuje svou úlohu a svou povinnost k národu a k době.“³⁹²

Pro tuto práci není výčet všech publikujících příliš podstatný, proto se odkažme na jejich seznam v publikaci *Dějiny české literatury v Protektorátu Čechy a Morava*, která mimo jiné zmiňuje fakt, že Vojtěch Rozner patřil mezi nejznámější z přispěvatelů. To, že se nejednalo o úspěšné autory, naznačuje i formální a obsahová podoba povídek.³⁹³ Povídky jsou nenápadité a dějově schematické, mají „ploché typizované postavy, předvídatelné optimistické pointy“³⁹⁴ a jsou poplatné dobově užívané tematice. Jedná se o následující témata: sociální nespravedlnost, prožívání mezilidských vztahů a historická témata, která jsou do sbírky začleněna za účelem dokladu česko-německé bratrské lásky.³⁹⁵ Zároveň autoři v prózách zobrazovali prvky aktuálního dění³⁹⁶ i navzdory tomu, že po tehdejší beletristické tvorbě bylo požadováno striktní oddělení od dobového protektorátního kontextu.³⁹⁷ Zde je současnost zobrazena jako konec období dlouhého strádání v časech chudoby hospodářské krize. Protektorát je tak dobou slibující lepší zítřky po nefunkčním systému první republiky.³⁹⁸ Připomeňme, že právě s odporem k liberální politice první republiky, která je v *Pramenech víry* vykreslována jako tragédie oslabující český národ, se Roznerovy texty taktéž naprosto ztotožňovaly.

V prózách je pochopitelně i zcela explicitní antisemitismus, a to včetně Roznerovy povídky *Světla na obzoru*,³⁹⁹ které se budeme věnovat později samostatně. Dalším z ideologických motivů je narození dítěte – ten byl pro protektorátní produkci typický v účelovém kontextu

³⁹¹ ŠIDÁKOVÁ FIALOVÁ, Alena. Sborník *Prameny víry* – pokus o protektorátní aktivistickou literaturu. In *Česká literatura* 68, 2020, č. 1, s. 44–45.

³⁹² Tamtéž, s. 44.

³⁹³ JANOUŠEK, Pavel a kol. *Dějiny české literatury v Protektorátu Čechy a Morava*. Praha: Academia, 2022. s. 396–397.

³⁹⁴ Tamtéž, s. 396.

³⁹⁵ Tamtéž, s. 397–398.

³⁹⁶ ŠIDÁKOVÁ FIALOVÁ, Alena. Sborník *Prameny víry* – pokus o protektorátní aktivistickou literaturu. In *Česká literatura* 68, 2020, č. 1, s. 47.

³⁹⁷ JANOUŠEK, Pavel a kol. *Dějiny české literatury v Protektorátu Čechy a Morava*. Praha: Academia, 2022. s. 397.

³⁹⁸ ŠIDÁKOVÁ FIALOVÁ, Alena. Sborník *Prameny víry* – pokus o protektorátní aktivistickou literaturu. In *Česká literatura* 68, 2020, č. 1, s. 55.

³⁹⁹ ROZNER, Vojtěch. *Světla na obzoru*. In KOLEKTIV. *Prameny víry: patnáct povídek poctěných v soutěži Nový zítřek*. Praha: L. Mazáč, 1943.

„budování nového světa a nové Evropy.“⁴⁰⁰ Velkým tématem je nacistický slib „nastolení ideální sociálně spravedlivé společnosti.“⁴⁰¹ Důraz kladený na „pocit příslušnosti k českému národu“ je v protektorátním kontextu zcela žádaným jevem v rámci předpokladu začlenění národa do nacistické vize nového evropského řádu.⁴⁰² Pojetí českého vlastenectví a vnímání příslušnosti k českému národu bylo však v nacistické propagandě i napříč samotnými texty sborníku proměnlivé.⁴⁰³ Připomeňme, že i Vojtěch Rozner psal celou svou kariéru v duchu české národní soudržnosti. Tyto myšlenky také podporoval svými aktivistickými texty o novém společenském řádu Evropy v časopise *Aktivisté*, kde taktéž neustále volal po oslavě přítomné doby a lepších zítřků. Z těchto skutečností tedy lze jasně vyvodit, že Rozner opravdu aktivně šířil myšlenky poplatné nacistické ideologii. Otázkou je, nakolik si byl vědom závažnosti šíření těchto myšlenek a nakolik jen plul s dobou omámen představou vlastní slávy a dominantní pozice v kulturním prostředí. Vlastenectví je ve sborníku spojeno s myšlenkou, že český národ musí v rámci zachování své existence vstoupit pod „ochranu“ německé říše, což mělo zajistit národní vzkvétání.⁴⁰⁴ I tomu je Roznerova povídka poplatná.

Sociální problematika chudoby, nezaměstnanosti a strádání je v prózách taktéž řešena vírou v proměnu světového řádu. I následující motiv byl pro protektorátní literaturu žádoucí a využil ho i Vojtěch Rozner ve svém románu *Na kraji Moravy* z roku 1942: idealisticky vykreslená soudržnost dělníků a jejich práce v továrnách je něčím radostným a sociální spravedlnost budí chuť do práce i života. To ve spojení s touhou přizpůsobit se nové době prosazuje Rozner i ve své povídce v *Pramenech víry*.

3.4.2 Světla na obzoru

Obecně lze říci, že je Roznerova povídka *Světla na obzoru* velmi pozoruhodným důkazem toho, jakou měrou byl autor ochoten danou ideologii propagovat. Věnujme se jí proto nyní samostatně a podrobněji.

Děj povídky začíná návratem Rudolfa Tobiše z nasazení v pohraničí poté, co německé jednotky začaly 1. října 1938 po podepsání mnichovské dohody obsazovat Sudety. Rudolf ve vlaku

⁴⁰⁰ JANOUŠEK, Pavel a kol. *Dějiny české literatury v Protektorátu Čechy a Morava*. Praha: Academia, 2022. s. 397.

⁴⁰¹ Tamtéž.

⁴⁰² Tamtéž.

⁴⁰³ Více viz Šidáková Fialová. ŠIDÁKOVÁ FIALOVÁ, Alena. Sborník *Prameny víry* – pokus o protektorátní aktivistickou literaturu. In *Česká literatura* 68, 2020, č. 1, s. 59.

⁴⁰⁴ JANOUŠEK, Pavel a kol. *Dějiny české literatury v Protektorátu Čechy a Morava*. Praha: Academia, 2022. s. 397.

prožívá rozporuplné pocity opuštění a zrady národa a obává se budoucnosti. Přemítá nad tím, že nejhůře tento vývoj odnesli obyčejní lidé, kteří byli zrazeni západními spojenci i vlastní zbabělou vládou. Vrací se do svého nuzného pražského domova k mladé sestře Anežce a matce. Lká nad těžkým osudem a tím, jak ho opětovné mobilizace připravily o těžce vydobytou práci, které je nedostatek, i když on je mladý a silný s chutí do práce. Anežka je zaměstnána v obchodě Žida Weisera, kde pracuje do úpadu za mizivou mzdu. Právě motiv touhy po práci v zoufalé potřebě uživit strádající vykořisťovanou rodinu je v povídce nejzásadnější, neboť skrze ten je zároveň distribuován odpor ke společenským poměrům první a druhé republiky, i nacistická propaganda směřující na těžce pracující dělnické vrstvy, kterým se pod německou okupací dostane práce a naděje na lepší zítřky. Taktéž je sem vměstnán již zmiňovaný explicitní antisemitismus. Postava židovského obchodníka je v textu až démonizována, vykreslován je jako násilnický vykořisťovatel, který sexuálně zneužívá mladé slečny, a ty následně dostávají výpověď ze zaměstnání.

Rudolf si najde práci jako dělník na stavbě dálnice a následují popisy těžké práce za minimální plat, do kterých je umístěna další nacistická propaganda skrze dialogy dělníků: „už je jim hanba dávat almužnu nezaměstnaným za nic – tak nám ji teď dávají za řádnou práci.“; „A to prý si už naši chtějí vzít příklady ze sousední ciziny – druhá republika musí prý být k pracujícím sociálně spravedlivější.“; „Ty chytřej – z hrbatýho rovnej se neudělá. A podívej se, kdo to vede dál: zase ti samí, ti pleticháři, ti hrbatí.“⁴⁰⁵ Rodina tedy vydělává, jak může, celou zimu strádá a Rudolf vyjadřuje znechucení nad neschopnými úřady druhé republiky. Zároveň vymýšlí plán na pomstu Židu Weiserovi, avšak ten ve spěchu opustil Prahu a zmizel bez zajištění svých zaměstnanců. Dne 15. března přijíždí do Prahy německé vojsko a Rudolf na adresu uprchlého Žida prohlašuje: „Weiser měl dobrý čich. Věděl, proč tak naspěch balit. Teď už je to jasné úplně.“⁴⁰⁶ To v celkovém kontextu nepřímě vyjadřuje souhlas s nacistickou myšlenkou vyhlazení Židů, neboť se jedná o výsměšnou poznámku. Sourozenci následně prožívají období plné vzrušení z dění a z příchodu nové doby protektorátu, vyzdvihují národ nad stát a opět je vyjadřována myšlenka křivdy a opuštění západními spojenci.

Pozoruhodný je popis německých tanků a vojáků pochodujících po ulicích či říšské a české vlajky povlávající bok po boku v jarním slunci. Bizarní „idylickou“ atmosféru prožívá Rudolf

⁴⁰⁵ ROZNER, Vojtěch. Světla na obzoru. In KOLEKTIV. *Prameny víry: patnáct povídek poctěných v soutěži Nový zítřek*. Praha: L. Mazáč, 1943. s. 281.

⁴⁰⁶ Tamtéž, s. 284.

velmi angažovaně: „Jedna skutečnost přinesla mu hluboké uspokojení. „Už je konec starého partajnictví, představte si, maminko, ode dneška už žádná skupina ani třída – všichni jsou jedno a každý to tak opravdu cítí.“ Náš národ našel sám sebe. Dal v ale jednu minulost, jenž ho vedl k vnitřnímu rozvratu.“⁴⁰⁷ I příchodem protektorátu se v povídce opravdu vše pohádkově obrací k dobrému – práce je dost pro každého, sestra nachází uplatnění v továrně na konzervy, Rudolf byl přidělen „k důležitým pracím, jež ho plně zaujaly.“⁴⁰⁸

„Sjednocený národ prochází očistou a dává se na pokání.“⁴⁰⁹ Touto větou je líčena doba před vypuknutím druhé světové války, které je následně zobrazeno optikou nasazení Rudolfa do zbrojovky, kde je pro něho nejpodstatnější prudce stoupající mzda – ostatně hodnoty distribuované napříč celou povídkou jsou založeny na zobrazení finanční situace rodiny a pracovních příležitostí pro dělnictvo: „Práce se stala novou hodnotou a zlatila dny. Rudolfovi se mihl před očima obraz továrny, jejíž komíny hulily vysoko k nebi, nepřehledný šik mladých svalů a těl, kam se podíváš, opravdové, výkonné mládí vede. Národ neumřel – pracuje a žije.“⁴¹⁰

Rodina je díky pracovním možnostem zabezpečená, matka již nemusí pracovat, vybavují si nový domov ve vile, chodí za kulturou, Anežka si najde přítele a Rudolf si dokonce dopřeje výlet do lázní, kde i on potká svou lásku. Zde se objevuje další ideologický prvek – Rudolf si konečně po dosažení sociální jistoty může dovolit založit rodinu. Jak již bylo zmíněno, právě zakládání rodin a plození nové pracovní síly pro říši bylo nacistickým režimem protežováno.

Rudolf cestou z práce spatří plakáty s nacistickou symbolikou, které výstražně předkládají seznam osob, které režimu odporovaly. Rudolf tento jejich vzdor vyhodnocuje jako cestu k sebevraždě a prohlašuje: „Náš národ, nechce-li zahynout, musí se umět přizpůsobit jako strom vichřici.“⁴¹¹ Tímto autor povídky vlastně vyjadřuje svůj souhlas s popravami lidí nesouhlasících s nacismem a propaguje myšlenku pasivního přijetí a přizpůsobení.

Shrnutím této Roznerovy povídky lze konstatovat, že je skutečně plná explicitní nacistické propagandy a slučuje v sobě hned několik z výše uvedených ideologických myšlenek. Vyzdvihneme taktéž skutečnost, z celkové Roznerovy beletristické tvorby je právě tento text tím nejvíce usvědčujícím. Zbylé autorovy básnické i prozaické texty v sobě nesly myšlenky

⁴⁰⁷ Tamtéž, s. 286.

⁴⁰⁸ Tamtéž.

⁴⁰⁹ Tamtéž, s. 287.

⁴¹⁰ Tamtéž, s. 288.

⁴¹¹ Tamtéž, s. 294.

kritiky první a druhé republiky, antisemitismus, odpor k levicovým myšlenkám, sociální nespravedlnosti, a naopak vyzdvihovaly pravicové myšlenky, národní cítění, lásku k tradici, domovu a těžce pracující vrstvě obyvatel. Zároveň v nich ale lze pozorovat strach a nejistotu z totalitních režimů, militarizace a obecně dramatického vývoje světového dění. V prozaických textech dokonce opakovaně odsuzoval válku a její dopad, jak zde bylo opakovaně řečeno. Tato povídka však dokazuje Roznerovu ochotu a snad i chuť se v zájmu svého prospěchu radikalizovat a zaprodat se nacistické propagandě. Dnes však již nelze zcela s jistotou říci, zda s ideologií skutečně plně souhlasil. Jisté ale je, že jeho názory a postoje vyjadřované již od konce dvacátých let nesly mnohé názorové podobnosti s nacistickou ideologií.

3.4.3 Reflexe a přijetí sborníku *Prameny víry*

Jak již bylo řečeno na začátku kapitoly, Rudolf Novák se v *Árijském boji* aktivně podílel na propagaci sborníku a psal na něj pochvalné texty. Ministerstvo lidové osvěty sborník přijalo jako dílo s „aktivistickou tendencí“ nesoucí hodnoty nového řádu.⁴¹² Pouze povídka Vojtěcha Roznera *Světla na obzoru* vyvolala na Ministerstvu lidové osvěty pochyby, protože text detailně popisuje příjezd německých vojsk a popravu nepohodlných osob.⁴¹³

Pozitivní ohlas měly *Prameny víry* v několika různých tiskovinách, nejvíce jich bylo právě v *Árijském boji*. Pochvala přišla například z *Osvěty* a *Národní práce*. Jisté rozpaky ze sborníku zřejmě panovaly v redakcích periodik *Národní politika*, *Lidové noviny*, *Svobodné slovo* či v periodiku *Čteme*, kde byly zmínky pouze základního informačního rázu a to pravděpodobně v rámci vlastní bezpečnosti.⁴¹⁴ Jediným recenzentem, který projevil rozpaky, byl již zmiňovaný Bedřich Slavík, který zasedal v porotě soutěže. Jeho „kritický tón“ při hodnocení uměleckých kvalit sborníku tak lze i podle Šidákové Fialové vnímat jako Slavíkovu vlastní obhajobu před kritikou za podíl na soutěži.⁴¹⁵

⁴¹² ŠIDÁKOVÁ FIALOVÁ, Alena. Sborník *Prameny víry* – pokus o protektorátní aktivistickou literaturu. In *Česká literatura* 68, 2020, č. 1, s. 48–49.

⁴¹³ JANOUŠEK, Pavel a kol. *Dějiny české literatury v Protektorátu Čechy a Morava*. Praha: Academia, 2022. s. 397–398.

⁴¹⁴ ŠIDÁKOVÁ FIALOVÁ, Alena. Sborník *Prameny víry* – pokus o protektorátní aktivistickou literaturu. In *Česká literatura* 68, 2020, č. 1, s. 49.

⁴¹⁵ ŠIDÁKOVÁ FIALOVÁ, Alena. Sborník *Prameny víry* – pokus o protektorátní aktivistickou literaturu. In *Česká literatura* 68, 2020, č. 1, s. 49–50.

Oproti žádoucímu kladnému přijetí, kterého se sborníku dostalo, byly *Prameny víry* po porážce nacistického Německa a konci protektorátu hodnoceny pochopitelně negativně. O sborníku se tak psalo například v lednu 1948 v *Rudém právu* a dokonce byl využit jako kompromitující materiál proti nakladateli L. Mazáčovi, který byl několik let vyšetřován kvůli kolaboraci s nacisty, což z velké části sloužilo prospěchu příchozího komunistického režimu a vedlo až k Mazáčově sebevraždě.⁴¹⁶

3.5 Publicistická činnost Vojtěcha Roznera za druhé republiky a protektorátu

Podrobná analýza Roznerovy publicistické činnosti by, jak již bylo řečeno, vydala na samostatné zkoumání. Pro potřeby naší práce proto v této kapitole sestavíme obecnější obraz Roznerova působení v tisku sledovaného období. Navazovat budeme na přehled autorova působení za první republiky, kterému se věnujeme v kapitole 2.3 Publicistická činnost Vojtěcha Roznera za první republiky. Připomeňme, že do období protektorátu také časově spadá Roznerovo působení v časopisu *Aktivisté*, kterému jsme se podrobně věnovali v kapitole Vojtěch Rozner tváří skupiny Aktivisté.

S touto prací úzce souvisí pojednání v publikaci *Noviny a novináři* Vojtěcha Dolejšího. Ten uvádí, že po vzniku protektorátu byly redakce českých denních listů a časopisů zachovány až na výjimky v téměř nezměněné podobě a „většina novinářů zůstala na svých místech, jako by se nic nestalo. Novináři ‚nepolitických rubrik‘, mezi něž se počítaly rubriky kulturní, reportáž, lokál, sport, se domnívali, že pro ně nevznikly nějaké zvláštní problémy. Pouze političtí redaktori byli bezprostředně postaveni před otázku, jak se vyrovnat s novou situací. Mohlo být každému jasné, že novináři, chtějí-li nadále pracovat v tisku, budou nuceni psát ve prospěch nacistů.“⁴¹⁷ Dolejší dále dodává, že před nástupem R. Heydricha měli novináři stále možnost opustit redakce a vyhnout se tak kolaboraci. Existovali však autoři, kteří za každou cenu toužili po kariérním postupu a víceméně dobrovolně se vyjadřovali ve prospěch nacistické ideologie. Takové osoby označuje Dolejší za „vyslovené šplhavce“.⁴¹⁸ Všechna fakta o Roznerově působení ve veřejném prostoru napovídají, že i on byl takovým typem publicisty. Zároveň ale dodejme, že Vojtěch Dolejší byl silně ovlivněn svou komunistickou příslušností, nelze ho proto považovat za zcela objektivní zdroj.

⁴¹⁶ Tamtéž, s. 50.

⁴¹⁷ DOLEJŠÍ, Vojtěch. *Noviny a novináři*. Praha: Nakladatelství politické literatury, 1963. s. 375.

⁴¹⁸ Tamtéž, s. 376.

V první řadě připomeňme pronacistické aktivity tisku Jiřího Stříbrného před i během okupace. Otevřeně zde byl propagován mimo jiné antisemitismus, a to jak v *Poledním listu*, tak i v dalším z tiskovin vydavatelství Tempo – v periodiku *Expres*.⁴¹⁹ Zdůrazněme, že v obou periodikách byl Vojtěch Rozner redaktorem. Rozner byl redaktorem *Poledního listu* až do roku 1940.⁴²⁰ Roku 1939 redigoval také *Nedělní list*, který byl přílohou *Poledního listu*. Zde vycházely apolitické texty jako romány na vystřihování, různé hádanky a vtipy pod kolonkou *Veselá neděle*.

Zajímavý postřeh o Roznerových publicistických aktivitách přinesla publikace *Bohumil Mathesius*, ve které je Rozner sice jen letmo zmíněn, ale je zde zopakována teze, že Roznerovou hlavní úlohou v *Poledním listu* a „druhých novinách Stříbrného“ byla „denunciace a rozvracení naší kultury“.⁴²¹ Další podstatnou informací je, že *Národní listy* měly souznít s rétorikou novin vydávaných Jiřím Stříbrným, což může sloužit jako vysvětlení pro kladné odezvy *Národních listů* na Roznerovu tvorbu.⁴²²

Zmiňované tendence tiskovin z produkce Stříbrného však dle publikace *Jiří Stříbrný: portrét politika* měly být projevem českého nacionalismu, neboť antisemitské projevy nebyly v české společnosti ničím novým, a to i v souvislosti s tím, že se židovské obyvatelstvo hlásilo převážně k německé národnosti.⁴²³ I této tezi jsme se již dříve věnovali.

Přesuňme se nyní k Roznerovu působení v časopisu *Aktivisté* a připomeňme informaci z kapitoly 3.2 Vojtěch Rozner tváří skupiny Aktivisté, že texty Aktivistů se během protektorátu začaly pod Roznerovým vedením orientovat na požadavky „nové doby“, jak si ji představoval okupační režim. Tyto extremisticky laděné texty vedly až k Roznerovu odchodu z časopisu i skupiny.⁴²⁴ Jak také uvádíme v kapitole 3.2 – v roce 1942 Rozner i nadále vystupoval jako ústřední osobnost Aktivistů a v *Árijském boji* spojoval tuto skupinu s ochotou šířit prorežimní

⁴¹⁹ VYKOUPILO, Libor. *Jiří Stříbrný: portrét politika*. Brno: Masarykova univerzita; Matice moravská, 2003. s. 213–214.

⁴²⁰ BLAŽÍČEK, Přemysl. Vojtěch Rozner. In OPELÍK, Jiří, (ed.) a kol. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. Praha: Academia, 2000. s. 1301.

⁴²¹ FRANĚK, Jiří F. *Bohumil Mathesius*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1963.

⁴²² Tamtéž.

⁴²³ VYKOUPILO, Libor. *Jiří Stříbrný: portrét politika*. Brno: Masarykova univerzita; Matice moravská, 2003. s. 214.

⁴²⁴ JANOUŠEK, Pavel a kol. *Dějiny české literatury v Protektorátu Čechy a Morava*. Praha: Academia, 2022. s. 59.

myšlenky.⁴²⁵ O propojení Vojtěcha Roznera s osobnostmi kolaborantského *Árijského boje* více píšeme v kapitole 3.4 Literární soutěž Nový zítřek.

⁴²⁵ Tamtéž.

4 OSUD VOJTĚCHA ROZNERA PO ROCE 1945

Informacím o životě Vojtěcha Roznera po roce 1945, kterých však není mnoho, jsme se již věnovali v kapitole 1 Představení Vojtěcha Roznera. V následujících kapitolách tedy jen připomeneme nejdůležitější milníky a primárně se budeme zabývat dozvuky autorova veřejného působení.

4.1 Roznerovo vyloučení ze Syndikátu českých spisovatelů

Připomeňme, že se Rozner po konci druhé světové války přesunul do Liberce, kde pracoval jako městský knihovník a od roku 1946 byl matrikářem na liberecké radnici.⁴²⁶ Už v roce 1945 se stal předmětem mnoha diskusí a psaly o něm nejedny noviny ve spojitosti s jeho aktivitami v době protektorátu. Hned 15. května 1945 se konala schůze Syndikátu českých spisovatelů a hudebních skladatelů. Zde se projednávalo vyloučení osob spolupracujících v době okupace s Němci. Mezi vyloučenými byl i Vojtěch Rozner, o čemž informovaly například tiskoviny *Rudé právo*⁴²⁷, *Rovnost*⁴²⁸, *Čin*⁴²⁹, *Moravský jih*⁴³⁰, *Mladá fronta*⁴³¹, *Národní osvobození*⁴³², *Právo lidu*⁴³³, *Lidová demokracie*⁴³⁴ a periodikum *Práce*⁴³⁵. Toto vyloučení zahrnovalo i zákaz jakékoliv publikační činnosti.⁴³⁶ Dne 25. května 1945 pak informovalo *Slovo národa* o tom, že byl Rozner za kolaboraci vyloučen také z Kola moravských spisovatelů.⁴³⁷

Vojtěch Rozner byl v prosinci 1945 odsouzen Václavem Běhounekem v článku Co hledají v české kultuře? uveřejněném v *Kulturní politice*.⁴³⁸ Zde se věnoval vedle Roznera i Janu Zahradníčkovi a Václavu Renčovi. Tyto osoby označil za autory, kteří svými výroky zejména za druhé republiky přímo ublížily české kultuře a posloužily nacistické rétorice. Běhounek volá po jejich odstranění z veřejného působení v české kultuře. O Roznerovi se vyjadřuje, že je

⁴²⁶ BLAŽÍČEK, Přemysl. Vojtěch Rozner. In OPELÍK, Jiří, (ed.) a kol. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. Praha: Academia, 2000. s. 1301.

⁴²⁷ Anonym. Kultura do služeb lidu. *Večerní Rudé právo* 1945, č. 4, 17. 5. 1945, s. 2.

⁴²⁸ Pí. Čeští spisovatelé do služeb svobodné republiky. *Rovnost* 1945, č. 13, 23. 5. 1945, s. 2.

⁴²⁹ Anonym. Syndikát českých spisovatelů a hudebních skladatelů. *Čin: list české sociálně-demokratické strany dělnické pro osvobozené části Moravy*, č. 14, 24. 5. 1945, s. 2.

⁴³⁰ Anonym. Upozornění divadelním ochotníkům. *Moravský jih: týdeník měst a obcí jižní Moravy*, 1945–1946, č. 28, 20. 7., s. 3.

⁴³¹ *Mladá fronta*, č. 10, 18. 5. 1945, s. 3.

⁴³² *Národní osvobození* 16, č. 5, 18. 5. 1945, s. 3.

⁴³³ *Právo lidu* 48, č. 6, 17. 5. 1945, s. 6.

⁴³⁴ *Lidová demokracie*, č. 6, 17. 5. 1945, s. 4.

⁴³⁵ *Práce*, č. 9, 17. 5. 1945, s. 5.

⁴³⁶ Tamtéž.

⁴³⁷ Anonym. Čistka mezi moravskými spisovateli. *Slovo národa: orgán československé strany národně-socialistické*, č. 15, 25. 5. 1945. s. 2.

⁴³⁸ BĚHOUNEK, Václav. Co hledají v české kultuře?. *Kulturní politika*, 1945/1946, č. 8, 1. 12. 1945. s. 1 a 4.

„člověk, jehož chorobná politická zášť se nezastavila ani před dějinnou a morální velikostí Masarykovou a Benešovou...“⁴³⁹ a dále pokračuje: „A tento Vojtěch Rozner je dneska ředitelem městské knihovny v Liberci, tedy význačného kulturního a osvětového ústavu velkého pohraničního města, kde chceme budovat silné kulturní posice. Pozastavují se v novinách mnozí, že jsme příliš přísní na kolaboranty.“⁴⁴⁰ Běhounkovo obvinění Roznera z kolaborace je tedy zcela explicitní, ale ještě svému vyjádření dodává na důraznosti: „Toto je otevřené a přímé obvinění, že do čela našeho kulturního života jsou stavěni (a nebo v něm ponecháváni) lidé duchovně spříznění s nacisty a že po všech očistách ještě tyto lidé mohou redigovat časopisy, řídit divadla a vést kulturní ústavy. I když si říkají spisovatelé, nejsou toho jména hodni, protože hniloba a vyšinutost jejich ducha z nich udělala jen služebníky nepřátelské propagandy.“⁴⁴¹ Tato citace jasně vypovídá o tom, jak intenzivní bylo rozhořčení veřejnosti nad osobami, které se vyjadřovaly negativně o důležitých prvorepublikových osobnostech.

Dále se dne 9. ledna 1946 konala 8. porada Svazu českých knihovníků, na které bylo prodiskutováno působení Vojtěcha Roznera v městské knihovně v Liberci. V této době byl Rozner již prošetřován soudem za kolaboraci, proto byl místním národním výborem odstraněn z pozice vedoucího knihovníka. Mělo tomu tak být až do konce vyšetřování.⁴⁴²

4.2 Rozner v procesu s Jiřím Stříbrným

Připomeňme, že v kapitole 3.5 Publicistická činnost Vojtěcha Roznera za druhé republiky a protektorátu zmiňujeme, že poslední číslo *Poledního listu*, ve kterém se Rozner několik let aktivně angažoval, bylo vydáno 6. května 1945.⁴⁴³ Libor Vykoupil ve studii *Jiří Stříbrný: portrét politika* uvádí, že se Stříbrný i jeho syn snažili v roce 1945 prokázat, že jejich tiskařské aktivity nebyly v rozporu se zájmy národní cti.⁴⁴⁴ Stříbrný byl však přesto zadržen 4. dubna 1946 a devět měsíců byl držen ve vazbě v pankrácké věznici.⁴⁴⁵

Vykoupil dále píše, že hlavním důkazním materiálem užitým při obvinění Stříbrného byly články v *Poledním listu* z let 1938–1939 a „hlavní body rozsáhlé obžaloby se soustředěovaly na

⁴³⁹ Tamtéž.

⁴⁴⁰ Tamtéž, s. 1.

⁴⁴¹ Tamtéž, s. 4.

⁴⁴² Anonym. Svaz českých knihovníků. *Knihovna: časopis Svazu českých knihovníků*, č. 4, 1946. s. 121.

⁴⁴³ VYKOUPIL, Libor. *Jiří Stříbrný: portrét politika*. Brno: Masarykova univerzita; Matice moravská, 2003. s. 216.

⁴⁴⁴ Tamtéž, s. 217.

⁴⁴⁵ Tamtéž, s. 217–218.

následující obvinění: - v době zvýšeného ohrožení republiky podporoval nacistické hnutí; - propagoval a podporoval nacistické hnutí, aby zvrátil mravní, národní a státní vědomí československého lidu, zvláště mládeže; - provinil se zločinem udavačství, neboť z jeho popudu Vojtěch Rozner napadl Václava Johanise, který pak spáchal sebevraždu. To však byla jediná obvinění, navíc nejasná a nepodložená, která měla vztah k období okupace. Většina dalších provinění uvedených v žalobě se vztahovala k době první republiky.⁴⁴⁶ Přitěžující okolností měla být i skutečnost, že byl Stříbrný v kontaktu s osobami kolaborujícími s nacistickým režimem a obžaloba se zabývala také činností radikálně nacionalistické Národní ligy, které byl Stříbrný předsedou. Stříbrný tak byl obviněn „i z rozvratných plánů v rámci Národního sjednocení a z podpory některých extrémistů.“⁴⁴⁷

O soudu se Stříbrným informovalo 3. ledna 1947 například *Slovo národa: orgán československé strany národně-socialistické*⁴⁴⁸ a následujícího dne aktualizovalo informace o výpovědi Vojtěcha Roznera, který se v *Poledním listu* dopustil udavačství, jak již bylo řečeno výše.⁴⁴⁹ Stejně tak i 11. ledna 1947, kdy se tisk stále věnoval Roznerově kauze udání a následné smrti senátora Johanise.

O průběhu soudu informovalo i periodikum *Národní obroda: ústřední orgán Československé strany lidové*. Dělo se tak strohým a věcným způsobem. Text z 2. ledna 1947 informoval mimo jiné o tom, že líčení bylo zahájeno 3. ledna v ranních hodinách v budově národního soudu na Karlově náměstí v Praze. Očekávaná doba trvání procesu byly tři týdny a předvolána byla řada svědků, včetně zmiňovaného Vojtěcha Roznera.⁴⁵⁰

Hned následujícího dne přineslo toto periodikum podrobnější líčení dění před národním soudem a psalo o výše zmíněných obviněních vznesených proti Stříbrnému. Pro tuto práci je nejpodstatnější informací to, že byl Stříbrný obviněn, že „rozkazem a schválením nastrojil zločin udavačství, jehož se dopustil Vojtěch Rozner, který udal Václava Johanise, majitele prosečnického sanatoria. Toto udání mělo za následek smrt udaného.“⁴⁵¹ Rozner měl poukázat

⁴⁴⁶ Tamtéž, s. 218–219.

⁴⁴⁷ Tamtéž, s. 219.

⁴⁴⁸ si. Fašista, který zalezl v poslední chvíli: Jiří Stříbrný před národním soudem. *Slovo národa: orgán československé strany národně-socialistické* 3, č. 2, 3. 1. 1947. s. 2.

⁴⁴⁹ si. Přelíčení s J. Stříbrným zahájeno. *Slovo národa: orgán československé strany národně-socialistické* 3, č. 3, 4. 1. 1947. s. 2.

⁴⁵⁰ vro.. Jiří Stříbrný před národní soud. *Národní obroda: ústřední orgán Československé strany lidové* 3, č. 2, 3. 1. 1947. s. 2.

⁴⁵¹ vro.. Jiří Stříbrný před národním soudem. *Národní obroda: ústřední orgán Československé strany lidové* 3, č. 3, 4. 1. 1947. s. 1–2.

na Johanisovo protinacistické smýšlení a udal ho za porušení protektorátních předpisů, čímž na Johanise upozornil nacistické úřady. Ten ze strachu spáchal sebevraždu.⁴⁵²

Dne 10. ledna 1947 přišlo *Rudé právo* s článkem Stříbrného spolupracovníci dosud na svobodě, kde se taktéž věnuje procesu s Jiřím Stříbrným, a především pak skutečnosti, že jeho spolupracovníci, jak z názvu článku jasně vyplývá – nebyli do té doby souzeni za kolaboraci. *Rudé právo* zde zcela explicitně označuje Roznera i další novináře za fašisty a nacistické kolaboranty. O Roznerovi je dokonce psáno, že byl jedním z „nejodpornějších redaktorů *Poledního listu*“.⁴⁵³ Ačkoliv je zřejmé, že toto komunistické periodikum bylo proti Roznerovi ze zjevných důvodů výrazně zaujaté, nejpodstatnější informací pro tuto práci je informace, že Stříbrný byl obviněn, že „rozkazem a schválením nastrojil zločin udavačství podle §11 retr. zákona, jehož se dopustil V. Rozner tím, že využívaje situace přivoděné nepřátelskou okupací V. Johanise udal, kteréžto udání mělo za následek smrt udaného...“⁴⁵⁴

Citovaný článek *Rudého práva*⁴⁵⁵ vyvolal bouřlivou reakci v národně-socialistickém periodiku *Slovo národa*, kde autor článku cituje *Rudé právo* a poukazuje na skutečnost, že měl Rozner konexe a přátele právě mezi komunisty, kterými měl být dosazen do městské knihovny v Liberci a následně do libereckého archivu. Mělo tak být učiněno národním výborem v Liberci, jehož předsedou byl v té době komunista Nykendaj.⁴⁵⁶ Článek dále uvádí, že se měl Rozner ohánět „svými známostmi s komunistickými předáky“ poté, co byl vyloučen ze Syndikátu českých spisovatelů.⁴⁵⁷

Stejným způsobem o probíhajícím procesu, ve kterém hrál Rozner zjevně velkou roli, informovalo i periodikum *Volné slovo*, které daný proces sledovalo taktéž v souvislosti se smrtí senátora Václava Johanise. Dle uváděných informací byl Vojtěch Rozner ve vazbě na Pankráci od 4. ledna 1947.⁴⁵⁸

Článek z *Národní obrody* ze dne 10. ledna 1947 přinesl svědectví o výpovědi Vojtěcha Roznera před soudem: „Z vazby přivedený svědek Vojtěch Rozner, bývalý úředník magistrátu

⁴⁵² Tamtéž.

⁴⁵³ Anonym. Stříbrného spolupracovníci dosud na svobodě. *Rudé právo* 27, č. 8, 10. 1. 1947. s. 1.

⁴⁵⁴ Tamtéž.

⁴⁵⁵ Tamtéž.

⁴⁵⁶ Anonym. Kdo kryl Vojtěcha Roznera! In *Slovo národa: orgán československé strany národně-socialistické* 3, č. 10, 12. 1. 1947. s. 2.

⁴⁵⁷ Tamtéž.

⁴⁵⁸ Anonym. Novinářskými články uštván k smrti. *Volné slovo: list československé strany národně socialistické* 3, č. 9, 11. 1. 1947. s. 2

v Liberci, svědčil o tom, že příkazy k reportážím o prosečnickém sanatoriu mu dal šéfredaktor Ausobský a že když je předložil Stříbrnému ke schválení, tento váhal je uveřejniti. Mimo jiné se Rozner zmiňuje o tom, že od jednoho svého známého, prý přítele ministra vnitra, dostal předem popud, že Stříbrnému je nutno zlomit vaz. Z toho ovšem soud vyvozuje, že Roznerovo svědectví nebude věrohodné.⁴⁵⁹

Ve svém posledním projevu na vlastní obhajobu se Stříbrný bránil obviněním z fašismu a hájil se, že byl vždy pouze českým nacionalistou a hranici k fašismu nikdy nepřekročil. I tak byl ale 18. ledna 1947 odsouzen na doživotí.⁴⁶⁰

4.3 Vojtěch Rozner po roce 1948

Vraťme se nyní k informacím navazujícím na první kapitulu této práce, ve které jsme se Roznerovu poválečnému životu již věnovali. Vojtěch Rozner byl po skončení soudu s Jiřím Stříbrným v roce 1947 propuštěn a postupně střídal zaměstnání.⁴⁶¹ Autor se po nástupu Komunistické strany Československa k moci v roce 1948 stal nepohodlným režimu. Článek v časopisu *Malovaný kraj* uvádí, že tomu tak bylo kvůli jeho ironické tvorbě a údajně právě kvůli té byl odsouzen na jedenáct let.⁴⁶² Bližší informace o Roznerově odsouzení se nám nepodařilo dohledat a podrobnější bádání by přesahovalo rámec této práce. Nastiňme proto pouze myšlenku, že Rozner mohl být komunistickému režimu nepohodlný nejen kvůli kolaborantským tendencím, ale především i kvůli odporu k levici a explicitně protikomunistickým satirám a epigramům, které publikoval během první a druhé republiky – viz kapitoly 2.2 Literární činnost Vojtěcha Roznera za první republiky a 3.3 Literární činnost Vojtěcha Roznera za protektorátu.

Ať byl tedy Rozner vězněn z jakýchkoliv příčin, rehabilitován měl být v roce 1960. Od svého propuštění i nadále psal, ale žádné z jeho děl již nebylo publikováno. Tuto informaci uvádí časopis *Malovaný kraj*.⁴⁶³ Bylo tomu tak údajně proto, že mu spolu s propuštěním byla veškerá

⁴⁵⁹ vro.. Proces proti Jiřímu Stříbrnému pokračuje. *Národní obroda: ústřední orgán Československé strany lidové* 3, č. 9, 11. 1. 1947. s. 2.

⁴⁶⁰ VYKOUPIĚL, Libor. *Jiří Stříbrný: portrét politika*. Brno: Masarykova univerzita; Matice moravská, 2003. s. 221.

⁴⁶¹ BLAŽÍČEK, Přemysl. Vojtěch Rozner. In OPELÍK, Jiří, (ed.) a kol. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. Praha: Academia, 2000. s. 1301.

⁴⁶² –va-. Zapomenutý spisovatel Slovácka Vojtěch Rozner. *Malovaný kraj: národopisný a vlastivědný časopis Slovácka* 43, 2007, č. 5, s. 23.

⁴⁶³ –va-. Zapomenutý spisovatel Slovácka Vojtěch Rozner. *Malovaný kraj: národopisný a vlastivědný časopis Slovácka* 43, 2007, č. 5, s. 23.

publikační činnost opět zakázána.⁴⁶⁴ Rozporuplnou informaci ale podává publikace *Ideologie a paměť* Michala Bauera, která uvádí, že se Vojtěch Rozner pokoušel o rehabilitaci své osoby až v roce 1968. V tomto roce údajně zaslal několik dopisů vedení Svazu československých spisovatelů, neboť odmítal přijmout své vyloučení ze Syndikátu českých spisovatelů a považoval ho za nespravedlivé. Tyto dopisy čítaly až dvacet stran a Rozner v nich zároveň psal o svých jednadvaceti rukopisech, které nemohl kvůli údajné diskriminaci vydat. Svaz jeho požadavek po zvážení odmítl.⁴⁶⁵ Rehabilitací zmiňovanou v *Malovaném kraji*⁴⁶⁶ je tedy pravděpodobně myšleno propuštění z vězení. Následně byl Rozner od roku svého propuštění zaměstnán na dělnické pozici v liberecké Textilaně.

Publikace *Malá encyklopedie české opery* obsahuje zmínku o tom, že Vojtěch Rozner napsal libreto k opeře z roku 1965 hudebního skladatele Maximiliána Hájka nazvané *Galenica*⁴⁶⁷ a také Alena Šidáková Fialová ve studii *Sborník Prameny víry – pokus o protektorátní aktivistickou literaturu* uvádí informaci, že se Rozner v roce 1968 „angažoval v klubu K231 a pokoušel se vydat román a sbírku poezie s ‚lágrovým‘ tématem.“ v době normalizace však už jakékoliv jeho veřejné aktivity ustaly.⁴⁶⁸

Vojtěch Rozner v Liberci pobýval až do své smrti dne 20. dubna 1991.⁴⁶⁹ V jeho pozůstalosti zůstalo asi padesát doposud nevydaných rukopisných prací, jak uvádí článek v *Malovaném kraji*⁴⁷⁰ z roku 1993. Informace o dalším osudu Roznerovy nevydané tvorby se nám nepodařilo dohledat. Povědomí o ní nemá ani redakce *Malovaného kraje*, kterou jsme osobně kontaktovali. To už je ale téma pro jinou akademickou práci.

4.4 Vývoj Roznerova poválečného obrazu

Obraz osobnosti Vojtěcha Roznera byl ve veřejném prostoru napříč celou jeho kariérou poněkud proměnlivý, jak již bylo v této práci dokázáno na konkrétních příkladech. To ještě

⁴⁶⁴ VLASÁKOVÁ, Olga. Měl jsem se kam vracet. *Malovaný kraj: národopisný a vlastivědný časopis Slovácka* 29, 1993, č. 5, s. 13.

⁴⁶⁵ BAUER, Michal. *Ideologie a paměť: literatura a instituce na přelomu 40. a 50. let 20. století*. Jinočany: H & H, 2003. s. 43.

⁴⁶⁶ BLAŽÍČEK, Přemysl. Vojtěch Rozner. In OPELÍK, Jiří, (ed.) a kol. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. 1. Praha: Academia, 2000. s. 1301.

⁴⁶⁷ JANOTA, Dalibor a KUČERA, Jan Pavel. *Malá encyklopedie české opery*. Praha: Paseka, 1999. s. 70.

⁴⁶⁸ ŠIDÁKOVÁ FIALOVÁ, Alena. *Sborník Prameny víry – pokus o protektorátní aktivistickou literaturu*. In *Česká literatura* 68, 2020, č. 1, s. 46.

⁴⁶⁹ –va-. Zapomenutý spisovatel Slovácka Vojtěch Rozner. *Malovaný kraj: národopisný a vlastivědný časopis Slovácka* 43, 2007, č. 5, s. 23.

⁴⁷⁰ VLASÁKOVÁ, Olga. Měl jsem se kam vracet. *Malovaný kraj: národopisný a vlastivědný časopis Slovácka* 29, 1993, č. 5, s. 13.

výrazněji platí pro utváření autorova obrazu v tisku i odborných publikacích od poválečných let až do současnosti.

Výše v textu už byly zmíněny některé články od roku 1945 až do konce procesu s Jiřím Stříbrným v roce 1947. Zdá se tedy, že období druhé poloviny čtyřicátých let bylo skutečně čistě orientováno na obraz Vojtěcha Roznera jako zrádného nacistického kolaboranta. Výjimkou může být *Slovník soudobých českých spisovatelů: krásné písemnictví v letech 1918-45*, ve kterém se roku 1946 objevilo Roznerovo jméno – zde je pouze stroze vypsán seznam jeho literární tvorby s jejich krátkou definicí.⁴⁷¹

Z období vlády komunistického režimu se nám nepodařilo dohledat žádné periodikum, které by se ve svých člancích Roznerovi věnovalo. Stále ale přetrvávalo striktní smýšlení o Roznerovi jako kolaborantovi a zrádci národa. Takovým příkladem je publikace *Noviny a novináři*. V této publikaci Vojtěcha Dolejšího z roku 1963 je Vojtěch Rozner explicitně označován za kolaborantského novináře vzešlého z *Poledního listu* – periodika, které vyprodukovalo vícero pronacistických jmen v čele s Antonínem Kožíškem či Karlem Wernerem.⁴⁷² Dolejší se v publikaci věnuje Roznerovi právě v souvislosti s problematikou kolaborantských novinářů, kteří byli zapomenuti, ušli spravedlnosti a po válce pracovali například ve státní správě, nebo dokonce zmizeli z povědomí úplně.⁴⁷³ Jedná se nicméně o poutavou část dějin české kultury, která by jistě stála za bližší prozkoumání.

Mírnější obraz Vojtěcha Roznera se vyskytl až v osmdesátých letech – například Pavel Pešta v časopisu *Česká literatura* ve svém příspěvku z roku 1981 o české satíře mezi lety 1918–1929 srovnává Roznerovu satirickou tvorbu s epigramy Adolfa Hoffmeistra, který publikoval například v časopisu *Host*. Zatímco Hoffmeisterovu tvorbu považuje Pešta za „vtipnou“, „hravou“ či „jiskrnou“, o Roznerovi naopak píše, že jeho satira tyto vlastnosti postrádala.⁴⁷⁴

Zdá se tedy, že se poválečný obraz nacistického kolaboranta po několika desetiletích začal pomalu zmírňovat, případně k němu začala být odborná veřejnost shovívavější a pojímala ho v celkovém kontextu jeho působení ještě před nacistickou okupací. Například *Česká literatura*

⁴⁷¹ KUNC, Jaroslav. *Slovník soudobých českých spisovatelů: krásné písemnictví v letech 1918-45*. Praha: Orbis, 1946. s. 687.

⁴⁷² DOLEJŠÍ, Vojtěch. *Noviny a novináři*. Praha: Nakladatelství politické literatury, 1963. s. 384–385.

⁴⁷³ Tamtéž.

⁴⁷⁴ PEŠTA, Pavel. Česká satira v letech 1918–1929. *Česká literatura: časopis pro literární vědu* 29, 1981, č. 1, s. 97. ISSN 0009-0468.

v *boji proti fašismu* z roku 1987 nahlíží na Roznera spíše jako na autora s fašistickými tendencemi vyhraněného proti vládě první republiky a politické i kulturní levici.⁴⁷⁵ Tento výrok potvrzují i námi analyzovaná díla Vojtěcha Roznera, která publikoval před samostatným vznikem protektorátu. Zmiňovaná publikace *Česká literatura v boji proti fašismu* zároveň ale řadí Roznera mezi ty spisovatele, kteří měli k „opravdovému patriotismu“ stejně daleko jako „demagogie Moravcova.“⁴⁷⁶ Autor se zde odkazuje na Roznerovu esej z *pasivity poesie k aktivismu*⁴⁷⁷ a jedním dechem dodává, že Roznerovo pojetí představy o směřování umění zcela vyhovovalo protektorátní rétorice.⁴⁷⁸

K jistému „znovuobjevení“ tiskem zapomenutého Roznera došlo až po konci vlády komunistického režimu – a to v roce 1990 při příležitosti autorových osmdesátých pátých narozenin. K nim přinesl *Severočeský deník* gratulaci, a to formou dopisu promlouvajícího přímo k autorovi. Článek je napsán neobjektivním a lichotícím způsobem, kdy autor článku vyjevuje svou lásku k Roznerově *Galánečce z Ježova*.⁴⁷⁹ Pisatel se zde vyjadřuje výhradně k Roznerově a vlastní lásce ke Slováckému regionu a přiznává i svůj velký obdiv k Roznerovi. Ten měl být jakýmsi jeho idolem. I přes neseriózní vyznění článku se z něho lze dozvědět několik nových informací doplňujících kapitolu 4.3 Vojtěch Rozner po roce 1948. Rozner měl například pobývat v Liberci na sídlišti v Králově Háji. Údajně pozval pisatele článku přímo do svého bytu, kde mu měl vyprávět o svém poválečném osudu. Rozner měl být v Liberci prvním knihovníkem a archivářem českého původu a dále měl vyprávět o svých strastech po roce 1948, kdy se ocitl „s několika svými spisovatelskými druhy v soukolí nové justice“⁴⁸⁰ a prošel nebezpečnými pracemi v dolech na Kladně, Jáchymově a Příbrami. Také měl vypravovat o zabavení svého majetku, domovních prohlídkách a zabavení nevydaných rukopisů. Poté, co byl propuštěn z vězení, mělo následovat deset let policejního dozoru a měl být v nové práci

⁴⁷⁵ BLAHYNKA, Milan, (ed.) *Česká literatura v boji proti fašismu*. Praha: Československý spisovatel, 1987. s. 136.

⁴⁷⁶ Tamtéž.

⁴⁷⁷ ROZNER, Vojtěch. *Z pasivity poesie k aktivismu: esej*. Praha: František Strnad, 1940.

⁴⁷⁸ BLAHYNKA, Milan, (ed.) *Česká literatura v boji proti fašismu*. Praha: Československý spisovatel, 1987. s. 136.

⁴⁷⁹ ROZNER, Vojtěch. *Galánečka z Ježova: moravská idyla ve dvanácti zpěvech*. Praha: Nákladem L. Mazáče, 1935.

⁴⁸⁰ DAM, Vítězslav. Dopis V. Roznerovi k jeho pětadesátým narozeninám. *Severočeský deník*, 1990, č. 19, 24. 4. 1990, s. 5.

považován za zločince.⁴⁸¹ Autor článku Roznerovi závěrem gratuluje a přeje mu mimo jiné „zaslouženou občanskou i lidskou a právní i morální rehabilitaci.“⁴⁸²

Přání k narozeninám přineslo ve stejném roce i periodikum *Nová pravda* a označilo Roznera za „jednoho z našich nejpłodnějších básníků, prozaiků, ale především novinářů, kteří byli totalitním zřízením nadlouho umlčeni.“⁴⁸³ Zdá se tedy, že Roznerův poválečný obraz skutečně zapomíná a zcela ignoruje autorovy diskutabilní kolaborační aktivity za protektorátu a drží se pouze obrazu utlačovaného, perzekuovaného a laskavého Roznera, který se stal obětí komunistického režimu. Toto nekomplexní vykreslení je pravděpodobně důsledkem autorovy vlastní sebe prezentace, ale taktéž nepoučenosti novinářů, kteří o Roznerovi psali až desítky let po konci druhé světové války. Zde autor článku například vyzdvihuje skutečnost, že *Galánečka z Ježova* byla věnována T. G. Masarykovi – ačkoliv z celkové Roznerovy tvorby jasně vyplývá jeho značný odpor k tomuto demokratickému prezidentovi. Ke konci textu je již jen dodatek, že autor navštívil Chodsko, ke kterému srdečně přilnul a po zabrání tohoto území německými vojsky v roce 1939 měl „plamenně“ promlouvat k místnímu obyvatelstvu od demarkační čáry skrze reportáže.⁴⁸⁴

Roku 1991 se Roznerovi věnoval *Severočeský deník*, který o něm psal jako o „patrně nejstarším žijícím českém spisovateli.“⁴⁸⁵ Článek také tvrdí, že v meziválečné době Rozner „patřil k našim předním satirikům a epigramikům.“⁴⁸⁶ Mimo tyto – pro Roznerovu ambiciózní osobnost jistě lichotivé výroky – deník letmo představuje autorovu tvorbu a v této práci již uváděné životopisné informace. Mimo skutečnost, že po válce pracoval Rozner v Liberci jako knihovník a kronikář, označuje autor článku Roznerovo odsouzení v roce 1951 za vykonstruovaný proces, jak už bylo také zmíněno. Dále je zde informace o autorově návratu z vězení po amnestii v roce 1960, kdy Rozner následně pracoval jako dělník.⁴⁸⁷

Zajímavostí je, že se jedná o poslední publikovaný článek o autorovi za jeho života – uveřejněn byl začátkem února 1991 a Vojtěch Rozner zemřel 20. dubna téhož roku. Článek dále hovoří o tom, že Rozner ještě v této době neustále psal, ačkoliv měl za komunistického režimu zakázáno publikovat. Příkladem je zde uvedena vzpomínková tvorba na doby jeho věznění

⁴⁸¹ Tamtéž.

⁴⁸² Tamtéž.

⁴⁸³ (jpk). Gratulace V. Roznerovi. *Nová Pravda*, 1990, č. 149, 27. 6. 1990, s. 5.

⁴⁸⁴ Tamtéž.

⁴⁸⁵ V. P. Nestor českých spisovatelů. *Severočeský deník* 2, 1991, č. 28, 2. 2. – 3. 2. 1991, s. 9.

⁴⁸⁶ Tamtéž.

⁴⁸⁷ Tamtéž.

v padesátých letech. Závěrem se medailonek vyjadřuje o „splacení dluhu“ kvůli útrapám, které měl Rozner útlakem předchozího režimu zakusit.⁴⁸⁸ Toto konstatování však může působit poněkud nepatřičně v uvážení celkového kontextu Roznerova působení – a to především za dob protektorátu, kterému se tato práce také podrobně věnuje. Je tedy pravděpodobné, že autor článku nebyl s podobnými skutečностями obeznámen.

V *Severočeském deníku* byla následně otištěna Roznerova nezveřejněná povídka *Mozek, který trpí na sny*. Povídka vypráví životní příhody člověka, kterému se zdají sny, které buď přímo, nebo v přenesených významech předpovídají, co se ve skutečnosti odehraje. Ústředním vyprávěním je zde zážitek z dob, kdy vypravěč maturoval. Tato historku postupně graduje v úsměvné rozuzlení toho, že odmaturoval z matematiky díky snu, ve kterém dostal stejné příklady, jako u zkoušky.⁴⁸⁹ Zdá se, že se Rozner ve své pozdní tvorbě držel jisté formy fejtonu s humorným směřováním a autobiografickými prvky, jak tomu bylo i u jeho posledního vydaného díla *Tiché zpovědi*⁴⁹⁰ z roku 1943.

Připomeňme, že Rozner zemřel dne 20. dubna 1991. O jeho smrti informoval například *Severočeský regionální deník*, který uveřejnil autorův nekrolog.⁴⁹¹ Pozoruhodným exemplářem je nekrolog od Jaroslava Vlacha v publikaci *Od Hradské cesty*, neboť autor textu zcela zamlčuje Roznerovu satirickou tvorbu, a dokonce špatně datuje vydání románu *Prázdná na nebi*⁴⁹² – a to o celých deset let.⁴⁹³ Dále je zde Rozner opět vykreslen jako srdečný milovník Slovácka nespravedlivě umlčený po roce 1948 a jeho zbylé aktivity jsou opominuty.⁴⁹⁴

Ojedinelým úkazem je i článek Rozhovor, který se neuskutečnil v *Kyjovských novinách* ze srpna 1991, který je sestaven jako fiktivní rozhovor novináře s Vojtěchem Roznerem.⁴⁹⁵ Text byl napsán až po Roznerově smrti. Pro ilustraci zřejmé nepoučenosti autora článku o Roznerově tvorbě citujme hned úvodní větu textu: „Mezi spisovateli, kteří naplňovali doopravdy Čapkův odkaz o kultuře jako o síle povolání řídit cesty lidí, síle neslužebné, ve své svobodě podřízené

⁴⁸⁸ Tamtéž.

⁴⁸⁹ ROZNER, Vojtěch. *Mozek, který trpí na sny*. V. P. Nestor českých spisovatelů. *Severočeský deník* 2, 1991, č. 28, 2. 2. – 3. 2. 1991, s. 9–10.

⁴⁹⁰ ROZNER, Vojtěch. *Tiché zpovědi: kniha fejtonů*. Praha: Pragotisk, 1943.

⁴⁹¹ PÍŠA, Vladimír. Odešel V. Rozner. *Severočeský regionální deník*, č. 2, 3. 5. 1991, s. 5.

⁴⁹² ROZNER, Vojtěch. *Prázdná na nebi: román*. Praha: Osvěta, 1933.

⁴⁹³ VLACH, Jaroslav. Opomíjený krajan Vojtěch Rozner. In SKUTIL, Jan, (ed.) a VACEK, Vladimír, (ed.). *Od hradské cesty: prameny k dějinám a současnosti Žarošic a okolí: k 80. narozeninám P. Ladislava Pavlici. r. 1991–1992*. Žarošice: Historicko-vlastivědný kroužek, 1992. s. 73.

⁴⁹⁴ Tamtéž.

⁴⁹⁵ PAVLÍK, Jan. Rozhovor, který se neuskutečnil. *Kyjovské noviny* 1991, č. 8, srpen 1991, s. 4–5.

jen pravdě, patří bezesporu i Vojtěch Rozner.⁴⁹⁶ Tento zcela zcestný odkaz k Čapkovi je nutné posoudit v celkovém kontextu Roznerovy tvorby, kdy Rozner téměř deset let neustále ostře napadal Čapkovu tvorbu a víc než pravděpodobně by se k „naplňování Čapkova odkazu“ neuchyloval. Dalším zádrhelem citovaného textu je představa o „síle neslužebné, ve své svobodě podřízené jen pravdě...“ – k tomuto poukážme na Roznerovy služební aktivity ve prospěch protektorátní ideologie. Zdá se tedy, že byl článek opěvující Roznerovu tvorbu, která tematizovala oblast Kyjovska, pouze snahou o zdůraznění krás a výjimečnosti tohoto regionu.

Tento článek proto nelze považovat za poučený a přínosný zdroj pro tuto práci, neboť text zcela ignoruje jakékoliv diskutabilní kontexty autorova působení. Možnou přínosnou informací v tomto článku může být zmínka o tom, že byl Rozner zatčen již v květnu 1945 kvůli epigramům na Stalina. Poté údajně ještě čtyřikrát a že také u něho v bytě šest proběhlo domovních prohlídek,⁴⁹⁷ další informací je výčet některých Roznerových údajných rukopisů s lágrovou tematikou: *Krtek pod Kladnem*, *Jáchymovské peklo*, *Tábor smrti pod Svatou horou*, *Smazali mi hvězdy na nebi*.⁴⁹⁸ V žádném jiném zdroji však nelze dohledat jakoukoliv zmínku o těchto textech.

Za připomenutí jistě také stojí touto prací několikrát citovaný časopis *Malovaný kraj*, který svého slováckého rodáka, jak píšeme, připomínal pouze v tom nejlepším světle. Konkrétně uveďme články *Měl jsem se kam vracet* z roku 1993⁴⁹⁹ a článek *Zapomenutý spisovatel Slovácka Vojtěch Rozner* z roku 2007.⁵⁰⁰

Jedna z posledních neakademických zmínek se o Roznerovi objevila v publikaci *Kalmanach* z roku 2016, kde byl Roznerovi ke sto desátému výročí jeho narození věnován poměrně podrobný a objektivně pojatý životopisný odstavec, který zmiňuje i pro tuto práci novou informaci – Rozner údajně začal po roce 1989 opět publikovat v novinách.⁵⁰¹ To se nám ovšem nepodařilo ověřit.

O Roznerovi lze najít zmínku i z roku 2020, kdy se jeho jméno objevilo v článku *Historie Městské knihovny Hodonín 1921–2020* v periodiku *Duha*. Zde je uvedeno, že Rozner byl

⁴⁹⁶ Tamtéž, s. 4.

⁴⁹⁷ Tamtéž, s. 5.

⁴⁹⁸ Tamtéž.

⁴⁹⁹ VLASÁKOVÁ, Olga. Měl jsem se kam vracet. *Malovaný kraj: národopisný a vlastivědný časopis Slovácka* 29, 1993, č. 5, s. 13.

⁵⁰⁰ -va-. Zapomenutý spisovatel Slovácka Vojtěch Rozner. *Malovaný kraj: národopisný a vlastivědný časopis Slovácka* 43, 2007, č. 5, s. 23.

⁵⁰¹ KOUDELKOVÁ, Eva. Výročí literátů libereckého regionu. In *Kalmanach* 2016/2017, č. 10, s. 11.

„prvním odborným knihovníkem působícím ve městě“ jakožto absolvent Státní knihovnické školy v Praze.⁵⁰²

V odborných publikacích se po roce 2000 Roznerovo jméno samozřejmě objevuje – nyní již v objektivním obraze, stále však jde o nepříliš ucelené střípky poznatků, které spíše slouží jako doplňující informace širšího pojednání o problematice dané doby. Tato práce si proto vzala za své tyto kusé informace utřídit a poskládat v jeden celistvý a komplexní obraz Roznerovy velmi problematické osobnosti.

⁵⁰² ŠVEJCAROVÁ, Magda a HÝBNEROVÁ, Svatava. Historie Městské knihovny Hodonín 1921–2020. *Duha* 34, 2020, č. 3. s. 49.

ZÁVĚR

Předkládaná bakalářská práce vycházející z podrobného bádání jasně dokládá, že Vojtěch Rozner byl skutečně pozoruhodnou osobností procházející téměř všemi obdobími dvacátého století i osobností odrážející vlivy kulturních, společenských a politických proměn. Tato práce je tak nejen představením jedné problematické osobnosti české kultury, ale taktéž výpovědí o době, ve které Rozner žil a tvořil.

Z odborné literatury považujeme za podstatné vyzdvihnout přínosnou studii Aleny Šidákové Fialové nazvanou *Sborník Prameny víry – pokus o protektorátní aktivistickou literaturu*⁵⁰³ a rozsáhlou publikaci *Dějiny české literatury v Protektorátu Čechy a Morava*⁵⁰⁴ Pavla Janouška a jeho kolektivu. Doposud byl Vojtěch Rozner zmiňován pouze letmo v širším kontextu pojednávaných problematik. V této práci jsme proto usilovali o ucelení dostupných informací o autorovi od jeho prvních publikačních počínů, přes zřejmý vrchol jeho kariéry za první republiky, protektorátní směřování, poválečné obvinění z kolaborace, zapojení do procesu s Jiřím Stříbrným, odchod do ústraní, věznění v padesátých letech, až po klidný důchod v Liberci. Tuto snahu tak považujeme za úspěšnou.

Podrobná rešerše a postupné propracovávání se k mnohdy těžko dostupným zdrojům ukázaly, že nejbohatším zdrojem informací pro sestavení plnohodnotného obrazu Roznerovy osobnosti i tvorby jsou málo známé dobové prameny. Podstatnou část badatelské práce tak zaujímal studium periodik, ve kterých se nacházejí jednotlivé Roznerovy příspěvky. Důležité jsou ale i články, které na Roznerovy aktivity reagovaly. Takový rozsah bádání se stal opravdovou výzvou vzhledem k nedostatečnému množství odborné literatury, která by se Roznerovi věnovala komplexně. Životopisné informace o autorovi se v odborné literatuře v podstatě nevyskytují, výjimkou je přehled v *Lexikonu české literatury*,⁵⁰⁵ který se pro nás stal opěrným bodem při sestavování osnovy Roznerova života i jeho bibliografie. Na tyto nekompletní informace jsme poté navázali při práci s publicistickými články, které se autorovým životem zabývaly podrobněji. Tyto zajisté zajímavé texty však nemusejí být vždy zcela objektivní, neboť k nim nelze dohledat věrohodný zdroj či jakékoliv podklady. Často se

⁵⁰³ ŠIDÁKOVÁ FIALOVÁ, Alena. *Sborník Prameny víry – pokus o protektorátní aktivistickou literaturu*. In *Česká literatura* 68, 2020, č. 1, s. 40–64.

⁵⁰⁴ JANOUŠEK, Pavel a kol. *Dějiny české literatury v Protektorátu Čechy a Morava*. Praha: Academia, 2022.

⁵⁰⁵ BLAŽÍČEK, Přemysl. Vojtěch Rozner. In OPELÍK, Jiří, (ed.) a kol. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. Praha: Academia, 2000. s. 1301–1302.

zřejmě jedná o informace, které autorovi článku sdělil sám Rozner, nebo někdo jemu blízký, případně autoři čerpali z předchozích nepodložených zdrojů. Problematická je také nepoučenost a ideologická angažovanost některých novinářů. Více podložených zdrojů však není k dohledání. Domníváme se ale, že i tendenční články mají velkou výpovědní hodnotu nejen o samotném autorovy a jeho veřejném obrazu, ale i o době samotné.

Obraz Vojtěcha Roznera, který byl vytvářen různými autory a novináři napříč celými dekádami, je jedním z nejpozoruhodnějších východisek této práce. Ukázalo se totiž, že byl tento obraz velmi proměnlivý. Jak jsme zjistili během bádání, bylo tomu tak až do devadesátých let minulého století především z politických a ideologických důvodů a později začala veřejnost jednoduše zapomínat na autorovy diskutabilní aktivity. Uvádíme tak příklad problematické osobnosti kulturní scény první poloviny dvacátého století, která proplouvala různorodými kulturními a politickými vlivy a i přes jisté důkazy pronacistických aktivit nakonec dožila v ústraní, zatímco se z povědomí veřejnosti pomalu vytrácel obraz protektorátního kolaboranta. Ten se nakonec v tisku transformoval do podoby laskavého moravského rodáka opěvujícího svůj milovaný kraj. Zdá se, jako by mu neodborná veřejnost vše odpustila, a to včetně intenzivního podrývání demokratických hodnot.

Při zkoumání se ukázalo, že existuje velké množství materiálů, především publicistického charakteru, které poskytují celou řadu možností dalšího zkoumání v oblasti problematiky, která byla nastíněna v této práci. Tento text tak můžeme chápat jako výchozí podklad pro další bádání, neboť Roznerovo publicistické a redaktorské působení nejen ve vydavatelství Tempo Jiřího Stříbrného by zasloužilo samostatné zpracování. Analyzovat lze jednotlivé články a další texty psané samotným Roznerem i autory, kteří na jeho mnohdy poměrně extrémistické a kontroverzní výroky reagovali, a dokonce se s ním pouštěli do veřejných polemik. Taková práce nabízí možnost nejen detailního zhodnocení veřejného obrazu publicisty Vojtěcha Roznera, ale zároveň také definování dobově zasazeného obrazu autora textů publikovaných v pravicově orientovaném tisku vydavatelství Tempo.

Roznerovu působení v časopisu *Aktivisté* je záměrně věnováno více prostoru, neboť jsou autorovy příspěvky publikované do tohoto časopisu jedny z hlavních usvědčujících důkazů o jeho kolaborantských tendencích, které byly ve čtyřicátých letech již nepřehlédnutelné. Rozner byl zároveň také hlavní a nejhlasitější tvář skupiny Aktivisté. Měl na její členy velký vliv a intenzivně se snažil ovlivnit směřování skupiny, která si ve svých počátcích vzala mimo jiné za cíl jasnou apolitičnost, což bylo v přímém rozporu s Roznerovými ambicemi aspirovat

na dominantní pozici v uměleckém prostředí. V této práci se nám tak podařilo jasně definovat Roznerovu roli ve skupině a to díky prostudování veškerých výtisků časopisu *Aktivisté*. Opět ale musíme připomenout, že podrobná analýza každého Roznerova podepsaného i pravděpodobného příspěvku publikovaného pod pseudonymem by také jistě zasloužila pozornost.

V této práci jsme úspěšně detailně analyzovali veškerá autorova dohledatelná literární díla, která byla publikována. Jedinou výjimkou je sbírka *Rozjizvené srdce*, která je pravděpodobně nejopomíjenějším autorovým dílem a taktéž nejhůře dostupným. Tuto sbírku jsme tak alespoň shrnutím zařadili do celkového vývoje Roznerovy tvorby. Podařilo se nám tak vytvořit komplexní obraz autorovy představy (nejen) o literatuře, charakteristické rysy jeho děl i témata, která byla pro Roznera typická a vyskytovala se napříč celou jeho tvorbou. Zároveň jsme průběžně představovali posuny a vývoj autorových beletristických textů.

Po vypracování této práce proto lze prohlásit, že se nám povedlo sestavit komplexní pojednání o osobě Vojtěcha Roznera. Ten ve své době měl ve veřejném kulturním prostředí minimálně velmi zvučný hlas a velké odhodlání být slyšen. Namísto je také konstatování, že u Roznera docházelo k názorové rozporuplnosti a nedokázal se držet toho, co sám prohlašoval, a za co kritizoval jiné veřejně činné osobnosti. Na jedné straně se snažil prosadit sledováním dobových proudů, zároveň ale ostře napadal téměř všechny úspěšné osobnosti. Autorovi nelze upřít velmi sebejisté vystupování se sníženou schopností sebereflexe. Je zřejmé, že se jednalo o velmi ambiciózního jedince a kariéristu, který byl ochotný zajít s vidinou vlastního úspěchu a význačné pozice uznávaného prozaika, básníka, epigramatika, satirika, fejetonisty, kritika, publicisty a redaktora i za hranice jakýchkoliv morálních hodnot. To Roznera vedlo až ke kolaborantským tendencím, kdy se jeho texty radikalizovaly a postupně začaly vyhovovat protektorátní ideologii. Zmíňme i jeho pochybné napojení na osobnosti periodika *Árijský boj* a amorálně podbízivou povídku *Světla na obzoru* zcela poplatnou nacistické rétorice.

Navzdory autorovým ambicím však Roznerova díla nedosahovala takové úrovně, aby se stal význačnou kulturní osobností, jejíž jméno by se dodnes objevovalo vedle významných literátů doby, které tak intenzivně kritizoval, a v jejichž hodnocení se tolik pletl, když konstatoval, že jména jako Karel Čapek skončí v propadlišti dějin. Zatím se ale zdá, že jejich role byly opačné.

POUŽITÁ LITERATURA

Primární

Knihy

ČAPEK, Karel a kol. *Od člověka k člověku*. Praha: Československý spisovatel, 1988-1991. ISBN 80-202-0314-1.

DUBSKÝ, Ota. Předmluva. In ROZNER, Vojtěch. *Vzpouřa chalup: román*. Praha: Přítel knihy, 1928.

KOLEKTIV AUTORŮ. *Almanach literárního uměleckého kruhu Aktivisté*. Praha: Družstvo Máje, 1936.

KOLEKTIV. *Prameny víry: Patnáct povídek poctěných v soutěži Nový zítřek*. Praha: L. Mazáč, 1943.

KOUDELKOVÁ, Eva. Výročí literátů libereckého regionu. In *Kalmanach 2016/2017*, č. 10, ISBN: 978-80-904798-8-3.

MACDONELL, Archibald Gordon. *Jsem gentleman*. Překlad Vojtěch Rozner. Praha: Světový literární klub, 1944.

ROZNER, Vojtěch. *Galánečka z Ježova: moravská idyla ve dvanácti zpěvech*. Praha: Nákladem L. Mazáče, 1935.

ROZNER, Vojtěch. *Galánečka z Ježova: moravská idyla ve dvanácti zpěvech*. Brno: Joža Jícha, 1941.

ROZNER, Vojtěch. *Jedovatý řez: sloky nactiutřačné, epigramy, satiry, sarkasmy a ironie*. Praha: Edice Linie, 1928.

ROZNER, Vojtěch. *Listy mladé gardě: básnické fejetony: fotografie – skizy: karikatury*. Praha: Studentská knihtiskárna [nákł. vl.], 1927.

ROZNER, Vojtěch. *Na kraji Moravy: Román poctěný první cenou Jubilejní literární soutěže Nakladatelského družstva Máje a Světového literárního klubu*. Praha: Světový literární klub, 1942.

ROZNER, Vojtěch. *Na kraji Moravy: Román poctěný první cenou Jubilejní literární soutěže Nakladatelského družstva Máje a Světového literárního klubu*. Vyd. 2. Praha: Světový literární klub, 1943.

ROZNER, Vojtěch. *Na kraji Moravy: román*. 3. vyd. Praha: Světový literární klub, 1944.

ROZNER, Vojtěch. *Na ostří čepele: satiry a epigramy*. Praha: Vojtěch Rozner, 1937.

ROZNER, Vojtěch. *Nahé objetí v růžích: poesie*. Hodonín: František Landgráf, 1926.

- ROZNER, Vojtěch. *Od člověka k člověku: Básně*. Praha: V. Petr, 1938
- ROZNER, Vojtěch. *Prázdná na nebi: román*. Praha: Osvěta, 1933.
- ROZNER, Vojtěch. *Rozjizvené srdce: básně*. Praha: E. Novák, 1928.
- ROZNER, Vojtěch. *Sarkastický smích*. Po konfiskaci 2., opr. vyd. Praha: Linie, 1930.
- ROZNER, Vojtěch. Světla na obzoru. In KOLEKTIV. *Prameny víry: patnáct povídek poctěných v soutěži Nový zítřek*. Praha: L. Mazáč, 1943.
- ROZNER, Vojtěch. *Tiché zpovědi: kniha fejetonů*. Praha: Pragotisk, 1943
- ROZNER, Vojtěch. *Vzpouza chalup: román*. Praha: Přítel knihy, 1928.
- ROZNER, Vojtěch. *Z pasivity poesie k aktivismu: esej: s ukázkami aktivistické lyriky a poznámkami*. Praha: František Strnad, 1940.
- SLAVÍK, Bedřich. *Kořeny*. Ostrava: Josef Lukasík, 1944.
- VLACH, Jaroslav. Opomíjený krajan Vojtěch Rozner. In SKUTIL, Jan, (ed.) a VACEK, Vladimír, (ed.). *Od hradske cesty: prameny k dějinám a současnosti Žarošic a okolí: k 80. narozeninám P. Ladislava Pavlici. r. 1991-1992*. Žarošice: Historicko-vlastivědný kroužek, 1992.

Časopisy

- (jpk). Gratulace V. Roznerovi. *Nová Pravda*, 1990, č. 149, 27. 6. 1990, s. 5. ISSN 1803-164.
- Anonym. Čistka mezi moravskými spisovateli. *Slovo národa: orgán československé strany národně-socialistické*, č. 15, 25. 5. 1945. s. 2.
- Anonym. Kdo kryl Vojtěcha Roznera! In *Slovo národa: orgán československé strany národně-socialistické* 3, č. 10, 12. 1. 1947. s. 2.
- Anonym. Kultura do služeb lidu. *Večerní Rudé právo* 1945, č. 4, 17. 5. 1945, s. 2. ISSN 0032-6569.
- Anonym. *Lidové noviny* 50, č. 170, 3. 4. 1942, s. 6. ISSN 0862-5921.
- Anonym. Literární soutěž. *Árijský boj* 3, 1942, č. 33, s. 5. ISSN 1803-8859.
- Anonym. Novinářskými články uštván k smrti. *Volné slovo: list československé strany národně-socialistické* 3, č. 9, 11. 1. 1947. s. 2
- Anonym. Regionální komise Moravského kola spisovatelů. *Kolo* 9, 1939, č. 4/5, s. 72.
- Anonym. Románová soutěž nakladatelství Osvěta. *České slovo* 25, 1933, č. 287, 8. 12. 1933, s. 8. ISSN 2694-7129.
- Anonym. Sarkastický smích zabaven. *Národní listy* 70, č. 112, 24. 4. 1930, s. 3. ISSN 1214-1240.

- Anonym. Stříbrného spolupracovníci dosud na svobodě. *Rudé právo* 27, č. 8, 10. 1. 1947. s. 1., ISSN 0032-6569
- Anonym. Svaz českých knihovníků. *Knihovna: časopis Svazu českých knihovníků*, č. 4, 1946. s. 121.
- Anonym. Syndikát českých spisovatelů a hudebních skladatelů. *Čin: list české sociálně-demokratické strany dělnické pro osvobozené části Moravy*, č. 14, 24. 5. 1945, s. 2. ISSN 1803-649X.
- Anonym. Upozornění divadelním ochotníkům. *Moravský jih: týdeník měst a obcí jižní Moravy* 1, 1945–1946, č. 28, s. 3. ISSN 1213-4368.
- az. *Tisk, noviny a novináři: věstník československých novinářů* 9, č. 3, březen 1935, s. 62.
- BĚHOUNEK, Václav. Co hledají v české kultuře?. *Kulturní politika*, 1945/1946, č. 8, 1. 12. 1945. s. 1 a 4., ISSN 2336-1247.
- bš.. Knihy, které se čtou. *Večer: lidový deník* 31, č. 74, 28. 3. 1944, s. 3.
- DAM, Vítězslav. Dopis V. Roznerovi k jeho pětadesátým narozeninám. *Severočeský deník*, 1990, č. 19, 24. 4. 1990, s. 5. ISSN 2571-2071.
- HRADECKÝ, J. R.. Vyhraná sázka čili Jak se vypisuje literární soutěž po šejdrsticku. *České slovo* 25, 1933, č. 295, 17. 12. 1933, s. 12. ISSN 2694-7129.
- jk. Kniha. *Moravská orlice* 68, č. 23, 8. 6. 1930, s. 3. ISSN 1803-117X.
- Kp. Kruh mladých básníků. *Venkov: orgán České strany agrární* 25, č. 228, 27. 9. 1930, s. 7. ISSN 1805-0905.
- KUNDRÁTOVÁ, Veronika. Počátky knihovnictví v Hodoníně. *Čtenář* 71, č. 6, 17. 6. 2019, s. 233., ISSN 0011-2321.
- Lidová demokracie*, č. 6, 17. 5. 1945, s. 4.
- MARAS, Walter. Die tschechische Literatur im Jahre 1928. *Witiko* 2, 1929, s. 67–68.
- Mladá fronta*, č. 10, 18. 5. 1945, s. 3. ISSN 0323-1941.
- Národní osvobození* 16, č. 5, 18. 5. 1945, s. 3. ISSN 1804-9168.
- Pí. Čeští spisovatelé do služeb svobodné republiky. *Rovnost* 1945, č. 13, 23. 5. 1945, s. 2. ISSN 0862-7967.
- PÍŠA, Vladimír. Odešel V. Rozner. *Severočeský regionální deník*, č. 2, 3. 5. 1991, s. 5. ISSN 2571-208X.
- Práce*, č. 9, 17. 5. 1945, s. 5.
- Právo lidu* 48, č. 6, 17. 5. 1945, s. 6. ISSN 0862-5913.

- ROZNER, Vojtěch. Ježov na Slovácku: U muziky. *Moravská orlice* 65, č. 162, 25. 9. 1927, s. 1. ISSN 1803-117X.
- ROZNER, Vojtěch. Mladý Kelča se dal k dřevařům. *Národní listy* 81, č. 15, 15. 1. 1941, s. 2. ISSN 1214-1240.
- ROZNER, Vojtěch. Mozek, který trpí na sny. In V. P. Nestor českých spisovatelů. *Severočeský deník*. Roč. 2, 1991, č. 28, 2. 2.–3. 2., ISSN 2571-2071.
- ROZNER, Vojtěch. Nad knihami Vrchlického v musejních regálech. *Zvon: týdeník beletristický a literární: majetek družstva spisovatelského* 32, 1901–1942, č. 26, 16. 3. 1932, s. 353. ISSN 1211-894X.
- ROZNER, Vojtěch. Noční bouře nad Terstem. *Zvon: týdeník beletristický a literární: majetek družstva spisovatelského* 30, 1901–1942, č. 52, 3. 9. 1930, s. 717. ISSN 1211-894X.
- ROZNER, Vojtěch. Nové knížky lyriky. *Aktivisté* 4, 1941–1942, č. 2, s. 5–6.
- ROZNER, Vojtěch. Stesk severu. *Salon: společnost, sport, divadlo, film, moda, výtvarné umění* 10, č. 1, 15. 1. 1931, s. 14.
- ROZNER, Vojtěch. V kovový smích zaklet svět.... *Salon: společnost, sport, divadlo, film, moda, výtvarné umění* 9, č. 8, 15. 8. 1930, s. 8.
- ROZNER, Vojtěch. Vyhraná sázka. *Venkov: orgán České strany agrární* 36, č. 46, 23. 2. 1941, s. 4., ISSN 1805-0905.
- ROZNER, Vojtěch. Zabitě poselství. *Zlatá Praha* 46, č. 22, 11. 7. 1929. s. 433. ISSN 1801-2493.
- ROZNER, Vojtěch. Zavražděná. *Zvon: týdeník beletristický a literární: majetek družstva spisovatelského* 31, 1901–1942, č. 25, 25. 2. 1931, s. 337. ISSN 1211-894X.
- Rv.. Vojtěch Rozner: Galánečka z Ježova. *Archa: revue pro katolickou kulturu* 23, 1935, č. 1–2, s. 90.
- si. Fašista, který zalezl v poslední chvíli: Jiří Stříbrný před národním soudem. *Slovo národa: orgán československé strany národně-socialistické* 3, č. 2, 3. 1. 1947. s. 2.
- si. Přelíčení s J. Stříbrným zahájeno. *Slovo národa: orgán československé strany národně-socialistické* 3, č. 3, 4. 1. 1947. s. 2.
- ŠVEJCAROVÁ, Magda a HÝBNEROVÁ, Svatava. Historie Městské knihovny Hodonín 1921–2020. *Duha* 34, 2020, č. 3. s. 49. ISSN 0862-1985.
- V. P.. Nestor českých spisovatelů. *Severočeský deník* 2, 1991, č. 28, 2. 2. – 3. 2. 1991, s. 9. ISSN 2571-2071.

-va-. Zapomenutý spisovatel Slovácka Vojtěch Rozner. *Malovaný kraj: národopisný a vlastivědný časopis Slovácka* 43, 2007, č. 5, s. 23. ISSN 0323-1542.

VLASÁKOVÁ, Olga. Měl jsem se kam vracet. *Malovaný kraj: národopisný a vlastivědný časopis Slovácka* 29, 1993, č. 5, s. 13. ISSN 0323-1542

vro.. Jiří Stříbrný před národní soud. *Národní obroda: ústřední orgán Československé strany lidové* 3, č. 2, 3. 1. 1947. s. 2.

vro.. Jiří Stříbrný před národním soudem. *Národní obroda: ústřední orgán Československé strany lidové* 3, č. 3, 4. 1. 1947. s. 1–2.

vro.. Proces proti Jiřímu Stříbrnému pokračuje. *Národní obroda: ústřední orgán Československé strany lidové* 3, č. 9, 11. 1. 1947. s. 2.

Sekundární

Knihy

BAUER, Michal. *Ideologie a paměť: literatura a instituce na přelomu 40. a 50. let 20. století*. Jinočany: H & H, 2003. ISBN 80-7319-028-1.

BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. 2., upravené a doplněné vydání. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-271-0553-3.

BĚLINA, Pavel. *Dějiny zemí Koruny české II*. Čtvrté vydání. Litomyšl: Paseka, 1997. ISBN 80-7185-097-7

BLAHYNKA, Milan, (ed.) *Česká literatura v boji proti fašismu*. Praha: Československý spisovatel, 1987.

BLAŽÍČEK, Přemysl a MUKAŘOVSKÝ, Jan (ed.). *Dějiny české literatury. 4, Literatura od konce 19. století do roku 1945*. Praha: Victoria Publishing, 1995. ISBN 80-85865-48-3.

CEBE, Jan. Řízení českých médií v období protektorátu Čechy a Morava. In ANTOŠÍKOVÁ, Lucie (ed.) a BRUNOVÁ, Marie (ed.). *Všechny vody Čech tečou do Německa?: Studie k německé literatuře a kultuře protektorátu*. Praha, 2020. ISBN 978-80-200-3223-2.

DOLEJŠÍ, Vojtěch. *Noviny a novináři*. Praha: Nakladatelství politické literatury, 1963.

DOLEŽAL, Jiří. *Česká kultura za protektorátu: školství, písemnictví, kinematografie*. Praha: Národní filmový archiv, 1996. ISBN 80-7004-085-8.

FRANĚK, Jiří F. *Bohumil Mathesius*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1963.

GEBHART, Jan a KUKLÍK, Jan. *Druhá republika 1938–1939: svár demokracie a totality v politickém, společenském a kulturním životě*. Praha: Paseka, 2004. ISBN 80-7185-626-6.

HÁJKOVÁ, Dagmar, (ed.) a HORÁK, Pavel, (ed.) *Republika československá: 1918–1939*. Praha: NLN, s.r.o., 2018. ISBN 978-80-7422-643-4.

JAKUBŮV, František. *Hovory se čtenáři: o krásné české próze 1943*. Praha: Orbis, 1944.

JANOTA, Dalibor a KUČERA, Jan Pavel. *Malá encyklopedie české opery*. Praha: Paseka, 1999. ISBN 80-7185-236-8.

JANOŠEK, Pavel a kol. *Dějiny české literatury v Protektorátu Čechy a Morava*. Praha: Academia, 2022. ISBN 978-80-200-3377-2.

KUNC, Jaroslav. *Slovník soudobých českých spisovatelů: krásné písemnictví v letech 1918-45*. Praha: Orbis, 1946.

LENDEROVÁ, Milena, JIRÁNEK, Tomáš a MACKOVÁ, Marie. *Z dějin české každodennosti: život v 19. století*. Vydání druhé, doplněné. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2017. ISBN 978-80-246-3510-1.

NEZVAL, Vítězslav. *Moderní básnické směry*. 7. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1989. ISBN 80-202-0021-5.

OPELÍK, Jiří, (ed.) a kol. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. Praha: Academia, 2000. ISBN 80-200-0797-0.

PIORECKÁ, Kateřina. Černé jízdní dámské kolo aneb Síť aktantů literárního pole za protektorátu Čechy a Morava. In ANTOŠÍKOVÁ, Lucie (ed.). *Zatemněno: česká literatura a kultura v protektorátu*. Praha: Academia, 2017. ISBN 978-80-200-2802-0.

PROCHÁZKA, Karel, (ed.) *Almanach Moravanů v Praze*. Praha: Morava, kulturní sdružení rodáků a přátel Moravy, 1940-1941.

PUTNA, Martin C. a BEDŘICH, Martin (ed.). *Česká katolická literatura v kontextech: 1918-1945*. Praha: Torst, 2010. ISBN 978-80-7215-391-6.

VYKOUPILOV, Libor. *Jiří Stříbrný: portrét politika*. Brno: Masarykova univerzita; Matice moravská, 2003. ISBN 80-86488-11-X.

Časopisy

PEŠTA, Pavel. Česká satira v letech 1918–1929. *Česká literatura: časopis pro literární vědu* 29, 1981, č. 1, s. 97. ISSN 0009-0468.

ŠIDÁKOVÁ FIALOVÁ, Alena. Sborník Prameny víry – pokus o protektorátní aktivistickou literaturu. In *Česká literatura* 68, 2020, č. 1, s. 40–64., ISSN 0009-0468.

Internetové zdroje

Fr. Landgraf. Online. *Slovník českých nakladatelství 1849-1949*. 04.01.2017. Dostupné z: <https://www.slovník-nakladatelství.cz/nakladatelství/fr-landgraf.html>. [cit. 2024-01-24].

Závěrečné práce

BOŠKOVÁ, Gabriela. Literární skupina a časopis Aktivisté (Polemiky a kritiky). České Budějovice: JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH. Filozofická fakulta, 2012. Bakalářská práce.

PŘÍLOHY

PŘÍLOHA A: Komentovaný seznam příspěvků V. R. do časopisu *Aktivisté*

Prvním příspěvkem Vojtěcha Roznera jsou již v prvním čísle časopisu *Aktivisté* satirické verše *Stará poetistická firma pod novým označením, čili Velkovýroba surrealismu*,⁵⁰⁶ zde se objevují Karel Teige a Vítězslav Nezval – oba Roznerem často napadání a zesměšňování autoři. V satirickém duchu pokračuje i další Roznerův text publikovaný taktéž v prvním čísle: *Ferdinand Peroutka rozjímá*.⁵⁰⁷ Je zde i článek *Mácha a příležitostná pohotovost*,⁵⁰⁸ který je podepsán „r.“ a všemi svými rysy odpovídá písemnému projevu Vojtěcha Roznera.

Ve druhém čísle časopisu je Roznerův příspěvek *Satira – literární odvětví, jemuž není u nás přáno*.⁵⁰⁹ V tomto pojednání, jak název napovídá, Rozner zdůrazňuje důležitost satiry a epigramů, ačkoliv je tato tvorba literárními historiky a kritiky opomíjena. Zároveň zde napadá jemu nepohodlné autory. Dalším příspěvkem čísla jsou *Literární ceny Melantricha*,⁵¹⁰ kde využívá svou typicky nevybíravou útočnost v nesouhlasu s udělováním těchto cen. I zde je text *Odmítáme!*⁵¹¹ podepsaný „r.“ Tato „odmítavá“ okénka se vyskytují v časopise běžně (v tomto čísle dokonce několikrát) a reagují na veřejné dění, vyjádření známých osobností o umění, literatuře, politice atd. včetně reakcí a polemik se samotnou skupinou Aktivistů a jejich časopisem. V tomto vydání se nachází ještě jedno *Odmítáme!*⁵¹² podepsané „r.“. To reaguje na referát Arne Nováka v *Lidových novinách* o inspirativním Františku Halasovi.

Spojené třetí a čtvrté číslo obsahuje hned na titulní straně Roznerovu báseň *Dívka se dívá z okna*,⁵¹³ v čísle se dále nachází příspěvek *Optimismus má přednost*⁵¹⁴ podepsaný „r.“. Zde, jak z názvu napovídá, obhajuje autor v odkazu na manifest Aktivistů jejich program a vyzdvihuje význam optimismu a aktivistického přístupu v umění nad skupině nepohodlné směry. Dalším příspěvkem „r.“ je text *Honíme Davida*,⁵¹⁵ kde autor kritizuje vydávání pseudonymů a to, že jsou vydávány knihy nehledě na kvalitu, ale na to, zda se kniha prodává.

⁵⁰⁶ ROZNER, Vojtěch. Stará poetistická firma pod novým označením, čili Velkovýroba surrealismu. *Aktivisté*, 1936–1937, č. 1, s. 3.

⁵⁰⁷ ROZNER, Vojtěch. Ferdinand Peroutka rozjímá. *Aktivisté*, 1936–1937, č. 1, s. 5–6.

⁵⁰⁸ -r-. Mácha a příležitostná pohotovost. *Aktivisté*, 1936–1937, č. 1, s. 2.

⁵⁰⁹ ROZNER, Vojtěch. Satira – literární odvětví, jemuž není u nás přáno. *Aktivisté*, 1936–1937, č. 2, s. 1–2.

⁵¹⁰ ROZNER, Vojtěch. Literární ceny Melantricha. *Aktivisté*, 1936–1937, č. 2, s. 4.

⁵¹¹ r.. Odmítáme!. *Aktivisté*, 1936–1937, č. 2, s. 2.

⁵¹² r.. Odmítáme!. *Aktivisté*, 1936–1937, č. 2, s. 6.

⁵¹³ ROZNER, Vojtěch. Dívka se dívá z okna. *Aktivisté*, 1937, č. 3–4, s. 1.

⁵¹⁴ -r.. Optimismus má přednost. *Aktivisté*, 1937, č. 3–4, s. 3.

⁵¹⁵ -r.. Honíme Davida. *Aktivisté*, 1937, č. 3–4, s. 4.

Povšimněme si, že užívání pseudonymů Rozner kritizoval i ve svých satirách, jak již bylo zmíněno v kapitole věnované autorově tvorbě. Následuje *Módnost v literatuře*,⁵¹⁶ kde autor definuje svou představu o „módním spisovateli“ jehož popularitě a čtenosti nedává naději na dlouhé trvání. Nastiňme, že se poměrně pletl, když mezi takové autory řadil i Vítězslava Nezvala a Karla Čapka, dále Františka Křelinu a A. C. Nora. Všechny tyto autory Rozner mimochodem opakovaně napadal i ve svých satirických sbírkách. Tentokrát pod svým jménem publikoval Rozner do tohoto vydání epigram *Má vlast: Na ohraj knihy Marie Majerové*⁵¹⁷ – jedná se o satirický výňatek z knihy *Na ostří čepele*.

Dvojčíslo 3–4 prvního ročníku časopisu *Aktivisté* z roku 1937 obsahuje pro naši práci poměrně zajímavou informaci o sbírce *Na ostří čepele*: „Protože jde o dílo vydávané pouze jako soukromý tisk na subskripci, neobjeví se vůbec na knihkupeckém trhu. Bude zaslána pouze těm, kdož si o ni napíší předem na uvedenou adresu. Pro bibliofily bude v úzce omezeném počtu výtisk v luxusní úpravě za cenu 100 Kč, s podpisem autora.“⁵¹⁸ Tento inzertní text, především jeho druhá část je důkazem, že Rozner měl na literárním poli poměrně vysoké ambice.

V pátém čísle prvního ročníku je otištěna Roznerova báseň *Skřivan v předjaří*,⁵¹⁹ dále satirický epigram *Po krachu Aventina*⁵²⁰ podepsaný V R. Iniciálou „-r.“ je podepsána recenze *Román Prokúpkův*⁵²¹ na román *Zakryto slzami* ruralisty Václava Prokúпка. V šestém čísle se nachází Roznerův krátký epigram *Diplomacie*.⁵²²

Sedmé číslo prvního ročníku bohužel není digitalizováno a nepovedlo se nám proto k němu dostat přes Digitální archiv časopisů Ústavu pro českou literaturu AV ČR. V osmém čísle se žádný Roznerův příspěvek podepsaný jeho jménem či iniciálou „-r.“ nevyskytuje. Následuje báseň ve dvojčísle 9–10 s názvem *Vy noci*,⁵²³ která je ukázkou z chystané Roznerovy sbírky *Od člověka k člověku*.

⁵¹⁶ -r.. *Módnost v literatuře*. *Aktivisté*, 1937, č. 3–4, s. 5.

⁵¹⁷ ROZNER, Má vlast: Na ohraj knihy Marie Majerové. *Aktivisté*, 1937, č. 3–4, s. 7.

⁵¹⁸ Nová kniha satir Vojtěcha Roznera. *Aktivisté*, 1937, č. 3–4, s. 6.

⁵¹⁹ ROZNER, Vojtěch. *Skřivan v předjaří*. *Aktivisté*, 1937, č. 5, s. 3.

⁵²⁰ ROZNER, Vojtěch. *Po krachu Aventina*. *Aktivisté*, 1937, č. 5, s. 5.

⁵²¹ -r.. *Román Prokúpkův*. *Aktivisté*, 1937, č. 5, s. 6.

⁵²² ROZNER, Vojtěch. *Diplomacie*. *Aktivisté*, 1937, č. 6, s. 3.

⁵²³ ROZNER, Vojtěch. *Vy noci*. *Aktivisté*, 1937, č. 9–10, s. 5.

V prvním čísle druhého ročníku časopisu *Aktivisté* (1938–1939) je otištěna další z Roznerových básní: *Na Otakara Theera*,⁵²⁴ ta měla nalákat čtenáře ke koupi Roznerovy připravované sbírky *Od člověka k člověku*. To stejné platí o básni *Šípkový keř*⁵²⁵ publikované ve druhém čísle tohoto ročníku.

Text, který Vojtěcha Roznera i samotnou skupinu *Aktivisté* vynáší na světlo i dnes, se nachází na titulní straně třetího čísla druhého ročníku. V článku nazvaném *Několik poznámek k osobnosti a literárnímu dílu Karla Čapka*⁵²⁶ Rozner i po Čapkově smrti útočí na jeho tvorbu i osobnost a zesnulého autora zde neeticky ponižuje v širším útoku na jeho „hradní“ okruh. Tento článek je rozdělen na dvě části a má pokračování v čísle následujícím.⁵²⁷

Další prokazatelně Roznerův text byl otištěn až v osmém čísle druhého ročníku. Jde o báseň *K padesátce J. V. Sedláka*⁵²⁸ V tomto čísle se nachází i ukázka Roznerovy eseje nazvaná *Z chystané knihy studií o literárním aktivismu*.⁵²⁹ Dle textu se jedná o publikaci *Z pasivity poesie k aktivismu* z roku 1940, které jsme se věnovali samostatně.

V čísle 9 a 10 daného ročníku je otištěna Roznerova báseň *Kostky vrženy*⁵³⁰ tematizující jeho satirickou tvorbu.

V prvním čísle třetího ročníku byl publikován text podepsaný „R.“ s názvem *Nad hrobem Arne Nováka*,⁵³¹ kde je Rozner k tomuto zesnulému literárnímu kritikovi překvapivě shovívavý a chválí ho, ačkoliv ho ve své dřívější satirické tvorbě neustále napadal, jak bylo řečeno dříve v této práci. Naopak v *Tichých zpovědích* na něho ale vzpomínal v dobrém. Dále autor publikoval ve stejném čísle článek *Případ tak zvaného Kritického měsíčníku*.⁵³²

Ve třetím čísle třetího ročníku je publikován text podepsaný „V. R.“ nazvaný *Vzpomínali jsme O. Theera*.⁵³³ Jedná se o text oslavující památku tohoto autora. Dále se v čísle nachází Roznerovo recenzentské okénko *Nové knížky lyriky*.⁵³⁴

⁵²⁴ ROZNER, Vojtěch. Na Otakara Theera. *Aktivisté* 2, 1938–1939, č. 1, s. 2.

⁵²⁵ ROZNER, Vojtěch. Šípkový keř. *Aktivisté* 2, 1938–1939, č. 2, s. 4.

⁵²⁶ ROZNER, Vojtěch. Několik poznámek k osobnosti a dílu Karla Čapka. *Aktivisté* 2, 1938–1939, č. 3., s. 1 a 4.

⁵²⁷ ROZNER, Vojtěch. Několik poznámek k osobnosti a dílu Karla Čapka. *Aktivisté* 2, 1938–1939, č. 4., s. 4.

⁵²⁸ ROZNER, Vojtěch. K padesátce J. V. Sedláka. *Aktivisté* 2, 1938–1939, č. 8., s. 1.

⁵²⁹ ROZNER, Vojtěch. Z chystané knihy studií o literárním aktivismu. *Aktivisté* 2, 1938–1939, č. 8., s. 6.

⁵³⁰ ROZNER, Vojtěch. Kostky vrženy. *Aktivisté* 2, 1938–1939, č. 9–10., s. 4.

⁵³¹ R. Nad hrobem Arne Nováka. *Aktivisté* 3, 1940, č. 1., s. 3.

⁵³² ROZNER, Vojtěch. Případ tak zvaného Kritického měsíčníku. *Aktivisté* 3, 1940, č. 1., s. 5.

⁵³³ V. R.. Vzpomínali jsme O. Theera. *Aktivisté* 3, 1940, č. 3., s. 2.

⁵³⁴ ROZNER, Vojtěch. Nové knížky lyriky. *Aktivisté* 3, 1940, č. 3., s. 4.

Ve čtvrtém čísle ročníku píše Rozner spolu s Adolfem Felixem text *Cesta B. S. Urbana k aktivismu*,⁵³⁵ kde popisují Urbanovu uměleckou dráhu. Dále v čísle opět recenzuje *Nové knížky lyriky*⁵³⁶ pod iniciálami „V. R.“.

Páté číslo obsahuje autorův text *Konfrontace aktivismu se Soldanovým kritickým realismem*.⁵³⁷ Ve spojeném šestém a sedmém čísle je Roznerův epigram *Panychida za Rudolfa Medka*.⁵³⁸ V čísle se opět nachází recenzní okénko *Nové knížky lyriky*,⁵³⁹ které měl napříč čísly ve své správě Rozner. V osmém čísle Rozner opět „kriticky“ reaguje na nově vydanou poezii v textu *Čerstvá žeň básnického slova*.⁵⁴⁰

*Nová žeň mladé lyriky*⁵⁴¹ je opětovným recenzním okénkem Vojtěcha Roznera ve dvojčísle 9-10. Jedním z citovanějších Roznerových článků je radikální a kolaborantsky orientované *Rekriminovat!*⁵⁴² podepsané „-z“, o kterém již byla v práci řeč.

Ve čtvrtém ročníku je v prvním čísle otištěna báseň *Volám k větu*,⁵⁴³ dále rozsáhlý aktivisticky angažovaný článek *Mládí zatížené dekadencí a zpívající cizina*,⁵⁴⁴ taktéž *Na okraj Píšovy „Poesie své doby“*.⁵⁴⁵

Ve druhém čísle ročníku je *Úvaha o mladé poesii*,⁵⁴⁶ následuje recenzní okénko *Nové knížky lyriky*.⁵⁴⁷ Tímto příspěvkem Roznerovo působení v časopise i v samotné skupině Aktivisté končí.

⁵³⁵ ROZNER, Vojtěch. *Cesta B. S. Urbana k aktivismu*. *Aktivisté* 3, 1940, č. 4., s. 1 a 5.

⁵³⁶ V. R.. *Nové knížky lyriky*. *Aktivisté* 3, 1940, č. 4., s. 4.

⁵³⁷ ROZNER, Vojtěch. *Konfrontace aktivismu se Soldanovým kritickým realismem*. *Aktivisté* 3, 1940, č. 5., s. 4.

⁵³⁸ ROZNER, Vojtěch. *Panychida za Rudolfa Medka*. *Aktivisté* 3, 1940, č. 6–7., s. 3.

⁵³⁹ ROZNER, Vojtěch. *Nové knížky lyriky*. *Aktivisté* 3, 1940, č. 6–7., s. 8.

⁵⁴⁰ ROZNER, Vojtěch. *Čerstvá žeň básnického slova*. *Aktivisté* 3, 1940, č. 8., s. 6.

⁵⁴¹ ROZNER, Vojtěch. *Nová žeň mladé lyriky*. *Aktivisté* 3, 1940, č. 9–10., s. 3.

⁵⁴² -z. *Rekriminovat!*. *Aktivisté* 3, 1940, č. 9-10, s. 6. podepsáno -z-

⁵⁴³ ROZNER, Vojtěch. *Volám k větru*, *Aktivisté* 4, 1941–1942, č. 1, s. 2.

⁵⁴⁴ ROZNER, Vojtěch. *Mládí zatížené dekadencí a zpívající cizina*, *Aktivisté* 4, 1941–1942, č. 1, s. 4.

⁵⁴⁵ ROZNER, Vojtěch. *Na okraj Píšovy „Poesie své doby“*, *Aktivisté* 4, 1941–1942, č. 1, s. 6.

⁵⁴⁶ ROZNER, Vojtěch. *Úvaha o mladé poesii*. *Aktivisté* 4, 1941–1942, č. 2, s. 1.

⁵⁴⁷ ROZNER, Vojtěch. *Nové knížky lyriky*. *Aktivisté* 4, 1941–1942, č. 2, s. 5–6.

PŘÍLOHA B: Vojtěch Rozner – fotografie

Zdroj: *Pestrý týden* 17, č. 16, 18. 4. 1942, s. 5. ISSN 1801-4429.

Zdroj: Foto: ateliér Řebulka. *Aktivisté* 4, č. 2, 1941 – 1942, s. 5. Vlastní archiv Aktivistů

PŘÍLOHA C: Vojtěch Rozner – portréty

Zdroj: ROZNER, Vojtěch. *Nahé objetí v růžích: poesie*. Hodonín: František Landgráf, 1926.

Zdroj: ROZNER, Vojtěch. *Vzpoura chalup: román*. Praha: Přítel knihy, 1928.

RESUMÉ

Tato bakalářská práce představuje tvůrčí osobnost Vojtěcha Roznera, kterou zasazuje do širšího kulturně-historického kontextu. Zabývá se komentovaným zmapováním jeho publikačních aktivit a vývojem působení v kulturním prostoru za první republiky, druhé republiky a protektorátu. První kapitola mapuje dostupné životopisné informace o tomto autorovi. Druhá kapitola sleduje působení Vojtěcha Roznera v období první republiky. První část této kapitoly je věnovaná historickému a kulturnímu kontextu doby pro pochopení dobového kontextu autorovy tvorby. Druhá část této kapitoly je věnována komentovanému zmapování Roznerovy literární činnosti za první republiky a jejího vývoje. Třetí část druhé kapitoly shrnuje Roznerovy publicistické aktivity v daném období. Třetí kapitola chronologicky navazuje Roznerovým působením v obdobím druhé republiky a protektorátu. Opět je v první části představen historický a kulturní kontext, ve druhé části se práce zabývá uměleckou skupinou Aktivisté, jejím programem, almanachem a v neposlední řadě kolaborantskými tendencemi Vojtěcha Roznera v publicistické sféře. Navazuje třetí část kapitoly věnovaná analýze dvou literárních děl, která autor vydal za protektorátu. Čtvrtá část je věnována problematice literární soutěže Nový zítřek, která byla vyhlášena za účelem šíření protektorátní rétoriky a propagandy nacistických myšlenek. V této části se práce věnuje Roznerově povídce ve sborníku, její ideologické náplni i reflexi publikace. Poslední část třetí kapitoly shrnuje Roznerovy publicistické aktivity ve sledovaném období. Poslední kapitola se věnuje Roznerovu životu a dozvukům jeho působení po roce 1945. Nejprve je shrnuto Roznerovo vyloučení ze Syndikátu českých spisovatelů kvůli kolaborantským aktivitám. Navazuje uvedení do problematiky poválečného soudu s Jiřím Stříbrným. Mezi důkazním materiálem použitým proti tomuto fašisticky orientovanému politikovi a majiteli vydavatelství Tempo byly i inkriminující články Vojtěcha Roznera, které byly vyhodnoceny jako udavačské. Vojtěch Rozner byl však propuštěn. Kapitola se dále věnuje Roznerovu životu po roce 1948 a závěrem mapuje proměnlivý vývoj Roznerova poválečného obrazu především v tisku, který se proměnil z podoby zrádného nacistického kolaboranta v obraz zcela opačný.

SUMMARY

This bachelor's thesis presents the creative personality of Vojtěch Rozner, placing him within a broader cultural-historical context. It offers a detailed commentary on his publication activities and traces his involvement in the cultural scene during the First Republic, the Second Republic, and the Protectorate. The first chapter outlines the available biographical information about the author. The second chapter examines Rozner's activities during the First Republic. The first part of this chapter provides the historical and cultural context necessary to understand the era in which Rozner was active. The second part offers a detailed commentary on Rozner's literary activities during the First Republic and their development. The third part summarizes Rozner's journalistic endeavors in this period. The third chapter continues chronologically with Rozner's activities during the Second Republic and the Protectorate. The first part introduces the historical and cultural context once again. The second part focuses on the artistic group „Activists,“ its program, almanac, and Vojtěch Rozner's collaborationist tendencies in the journalistic sphere. The third part of the chapter is dedicated to the analysis of two literary works published by Rozner during the Protectorate. The fourth part addresses the issue of the literary competition „Nový zítřek,“ which aimed to spread Protectorate rhetoric and Nazi propaganda. This section examines Rozner's short story in the collection, its ideological content, and the publication's reflection. The final part of the third chapter summarizes Rozner's journalistic activities during the observed period. The final chapter explores Rozner's life and his actions after 1945. It begins by summarizing Rozner's expulsion from the Syndicate of Czech Writers due to his collaborationist activities. This is followed by an introduction to the post-war trial of Jiří Stříbrný. Among the evidence used against this fascist-oriented politician and owner of the Tempo publishing house were incriminating articles by Vojtěch Rozner, which were deemed denunciatory. Despite this, Vojtěch Rozner was released. The chapter then covers Rozner's life after 1948 and concludes by mapping the fluctuating post-war perception of Rozner, which transformed from that of a traitorous Nazi collaborator to a completely opposite image.